

ОБЩИНА ХАРМАНЛИ

ПРОГРАМА ЗА ОПАЗВАНЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА

ПЕРИОД НА ДЕЙСТВИЕ: 2021-2027 г.

Харманли, 2021 г.

Съдържание

Списък на таблиците.....	2
Списък на фигурите	2
Списък на използваните съкращения и термини	3
1. Въведение	4
2. Анализ на средата	6
2.1. Обща характеристика на община Харманли	6
2.1.1 Природо-географска характеристика.....	6
2.1.2 Териториално-административна характеристика. Административен и управленски капацитет	12
2.1.3 Състояние на околната среда по компоненти	13
Води.....	16
Земи и почви.....	20
Отпадъци.....	21
Шум	22
Радикационна обстановка и йонизиращи лъчения	23
Биоразнообразие.....	24
Зелени площи.....	25
2.2. Демографска и социално-икономическа характеристика	27
2.2.1 Брой и структура на населението.....	27
2.2.2 Социално икономическа характеристика.....	30
2.3. Инфраструктура, пътища и телекомуникации	33
3. SWOT анализ	36
4. Визия	40
5. Цели и приоритети	42
6. План за действие	42
7. Организация за изпълнение на програмата	53
8. Приложения	55

Списък на таблиците

Таблица 1 Структура на поземлените ресурси на община Харманли по начин на трайно ползване..	7
Таблица 2 Брой на населението на община Харманли за периода 1982-2021 г.	27
Таблица 3 Население на община Харманли по населени места, 2008-2021 г.	27
Таблица 4 Промяна на населението на община Харманли (2011-2021 г.)	28
Таблица 5 Резултати от SWOT анализ	36
Таблица 6 План на дейностите	44

Списък на фигурите

Фигура 1 Местоположение и граници на община Харманли	7
--	---

Списък на използваните съкращения и термини

SWOT анализ	Анализ силни слаби страни, възможности и заплахи
БО	Битови отпадъци
ГПСОВ	Градска пречиствателна станция за отпадъчни води
ГРАО	Гражданска регистрация и административно обслужване
ЗЛР	Закон за лечебните растения
ЗООС	Закон за опазване на околната среда
ЗОП	Закон за обществените поръчки
ЗУО	Закон за управление на отпадъците
ИАОС	Изпълнителна агенция по околна среда
ИУЕЕО	Излязло от употреба електрическо и електронно оборудване
ИУМПС	Излезли от употреба моторни превозни средства
КР	Комплексно разрешително
ЛУП	Лесоустройствен проект
МВЕЦ	Малка водна електрическа централа
МОСВ	Министерство на околната среда и водите
МС	Министерски съвет
НПО	Неправителствена организация
НПУО 2014-2020	Национален план за управление на отпадъците 2014-2020 г.
НСИ	Национален статистически институт
НУБА	Негодни за употреба батерии и акумулатори
ОБА	Общинска администрация
ОВОС	Оценка на въздействието върху околната среда
ООп	Организация за оползотворяване на отпадъци от опаковки
ОПООС	Общинска програма за опазване на околната среда
ОПОС	Оперативна програма „Околна среда“
ОПР	Общински план за развитие
ОПУДО	Общинска програма за дейностите по управление на отпадъците
ОЧЦМ	Отпадъци от черни и цветни метали
ПРСР	Програма за развитие на селските райони
ПСОВ	Пречиствателна станция за отпадъчни води
ПУДООС	Предприятие за управление на дейностите по опазване на околната среда
РИОСВ	Регионална инспекция по околната среда и водите
РСУО	Регионално сдружение за управление на отпадъците
РУГ	Регионално управление на горите
ТБО	Такса за битови отпадъци

1. Въведение

Основание за разработване на програмата

Правомощията на органите на местната власт по отношение на процесите на управление на околната среда произтичат от Закона за местното самоуправление и местната администрация (ЗМСМА), където в чл.17, ал.1, т.8 е посочено, че местното самоуправление се изразява в правото и реалната възможност на гражданите и избраните от тях органи да решават самостоятелно всички въпроси от местно значение, които законът е предоставил в тяхна компетентност, в т.ч. в сферата на опазването на околната среда и рационалното използване на природните ресурси.

Изработването на нова Програма за опазване на околната среда в Община Харманли се налага поради следните основни причини:

- Съгласно чл.79, ал.1 от Закона за опазване на околната среда (ЗООС), кметовете на общините разработват програми за опазване на околната среда;
- Изтекъл е срока на действие на съществуващата Общинска програма за опазване на околната среда (ОПООС), която е била с период на действие 2016-2020 година;

В структурно и съдържателно отношение ОПООС е разработена в съответствие с Закона за опазване на околната среда (ЗООС) и Националната стратегия за околна среда.

Разбирането на общинското ръководство е, че подобен стратегически документ, който засяга опазването на околната среда на територията на общината не се изготвя и не съществува само заради законовите изисквания, а по-скоро е нужен за да се подобри качеството на живот на населението, като се създадат възможности по-добре да бъдат планирани действията свързани с опазването на околната среда, като ясно се открият конкретни проблеми, набележат се мерки за разрешаването им и се формулират приоритетите за територията на общината.

Местната власт съсредоточава усилията си върху политиката за развитие на общината, като разполага с ясни цели, които са насочени основно към подобряване на условията за живот. В тази връзка е и заложеният в План за интегрирано развитие (ПИРО) на община Харманли за периода 2021-2027 година Приоритет №4 „Приспособяване към изменение на климата, превенция и управление на риска, и опазване на околната среда“ и включени програмни, технически и технологични мерки свързани с подобряване на системата за екологичен мониторинг, подобряване на дейностите свързани с качеството на питейната вода, управлението на отпадъците и др., както и за развитието на партньорство на общината с бизнеса и гражданското общество.

При постигането на тази цел вследствие на реализирането на тези мерки и подобряването на качеството на живот на населението, Община Харманли има възможността да стане по-атрактивна и привлекателна териториална единица, както за живеене и за туризъм, така и за външни финансови донори за доусъвършенстването ѝ.

Цели на програмата

Като логично продължение на ОПООС 2016-2020 година, програмата цели да продължи формирането на правилно екологично поведение на гражданите и стопанските субекти, да

осигури разумен баланс между административните и пазарно-ориентирани икономически регулатори, като в максимална степен използва представения интегриран подход за координация и взаимодействие на структури, ресурси и усилия.

Съгласно приоритетите на Националната стратегия за околна среда, опазването на околната среда е свързано с прилагането на следните **основополагащи принципи**:

- устойчиво развитие;
- предотвратяване и намаляване на риска за човешкото здраве и околната среда;
- предимство на предотвратяването на замърсяването пред последващо отстраняване на вредите;
- участие на обществеността и прозрачност в процеса на вземане на решения в областта на околната среда;
- информиране на гражданите за състоянието на околната среда;
- съхранение и опазване на екосистемите и биологичното разнообразие;
- възстановяване и подобряване качеството на околната среда в замърсените и увредени райони;
- интегриране на политиката по опазване на околната среда в секторните и регионални политики за развитие на икономическите и обществени отношения.

Основната цел на Общинската програма за опазване на околната среда е да се постигне устойчиво решаване на екологичните проблеми в Община Харманли и да се подобри общото състояние на околната среда.

Програмата си поставя няколко основни цели:

- Да идентифицира и анализира проблемите в областта на околната среда на територията на общината, да установи причините довели до тях и да предложи мерки за тяхното преодоляване;
- Да открие приоритетите в областта на околната среда в контекста на националните програми и стратегии;
- Да използва разумно природните дадености на територията на общината за развитие на икономическия потенциал;
- Да обедини усилията на общинските органи, държавните институции, населението, НПО и бизнеса на територията на общината за решаване на проблемите по ООС;
- Да използва оптимално наличните финансови и човешки ресурси, като ги концентрира за решаване на приоритетните проблеми;
- Да се предвидят основните мерки, чрез които общината следва да изпълни задълженията си и реализира правомощията си, произтичащи от нормативните актове в областта на околната среда;
- Да аргументира екологичните проекти на общината с които тя кандидатства за финансиране от национални и международни източници;
- Да се осигури обучение на персонала, чиято дейност оказва пряко или косвено въздействие върху околната среда по въпроси, свързани с екологичното законодателство;
- Да предприеме мерки по създаването на ценностна система при която опазването на околната среда е приоритетно, ново съвременно мислене както на населението, така и на формалните и неформалните структури в общината.

Период на действие на програмата.

Общинска програма за опазване на околната среда на община Харманли е разработена за периода 2021-2027 година, като по този начин е в съответствие с предвижданията на План за

интегрирано развитие (ПИРО) на община Харманли за периода 2021-2027 г., както и на голям брой стратегически документи на национално, регионално, областно и общинско ниво с обхват до 2027 година. От друга страна това отговаря и на изискванията на чл.79, ал.2 от ЗООС, който определя период на изпълнение на програмите не по-малък от три години.

Национална и общинска нормативна рамка

ОПОС на община Харманли е съобразена с националните и регионални приоритети в икономическото развитие и опазването на околната среда, в т.ч.: План за интегрирано развитие (ПИРО) на Община Харманли (2021-2027 г.), Национален план за управление на отпадъците (2021-2028 г.); общинска програма за управление на отпадъците на община Харманли (2021-2028 г.) и др. документи.

Програмата е динамичен и отворен документ. Тя може да бъде периодично допълвана съобразно настъпили промени в приоритетите на общината, в националното законодателството и други фактори със стратегическо значение.

Общинската програма за управление на отпадъците, разработена в съответствие със Закона за управление на отпадъците (ЗУО) е неразделна част от тази програма. Включването на цели и мерки за този основен сектор в програмата за околна среда определя приоритетността им в целия комплекс от екологични проблеми на общината. Ключово изискване за програмата е нейната достъпност за обществеността, което ще стане чрез публикуването и на интернет страницата на общината, както и чрез периодично представяне пред населението на постиженията и проблемите, които общинската администрация среща при решаване на проблемите свързани с околната среда на общинско ниво, в т.ч. и при управлението на отпадъците.

2. Анализ на средата

2.1. Обща характеристика на община Харманли

2.1.1 Природо-географска характеристика

Община Харманли е разположена в югоизточна България от двете страни на река Марица и на границата между Горнотракийската низина, Сакар планина и най-северните склонове и на Източните Родопи. Общината заема централната част на област Хасково и по този начин представлява част от Южния централен район за планиране. Заема територия от 694,6 кв.км., което представлява 12,5% от площта на областта и 0,6% от площта на България. Общината е на пето място по територия сред единнадесетте общини в област Хасково и включва 25 населени места: общинския център – гр. Харманли и 24 села, най-големите от които са Бисер, Славяново и Шишманово.

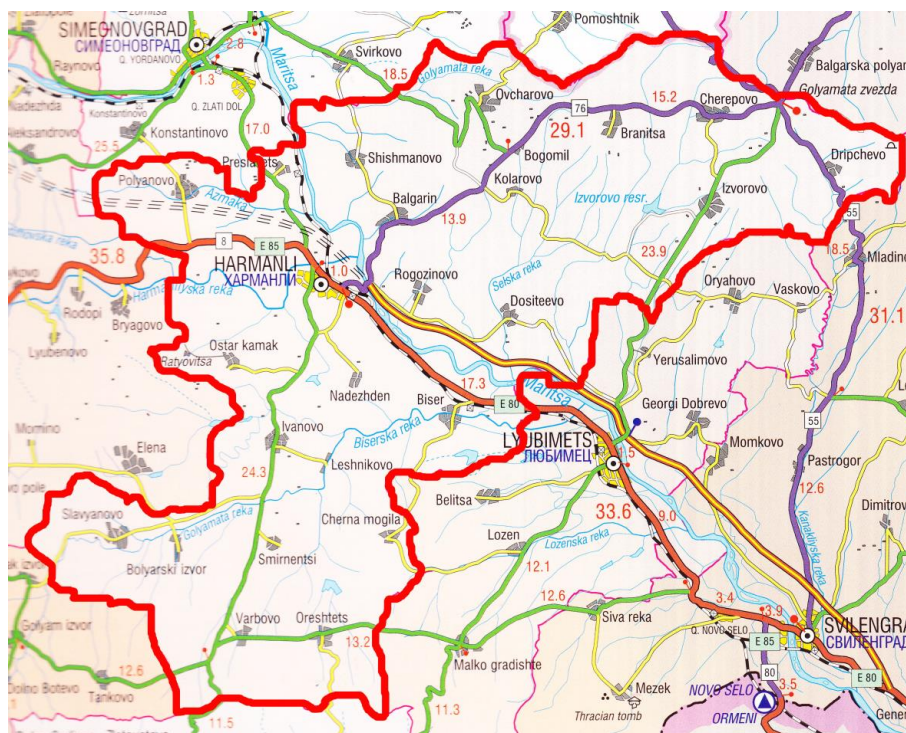
На запад граничи с общините Хасково и Стамболово, на север и североизток с общините Симеоновград, Тополовград и община Гълъбово (тя принадлежи към област Стара Загора), на изток-югоизток с общините Любимец и Свиленград и на юг с община Маджарово. Общинският център град Харманли е разположен в близост до мястото на вливане на Харманлийска река в река Марица. Намира се на 33 км източно от областния център Хасково, на 35 км от южната ни граница с Република Турция, и на 32 км. от границата с Република Гърция.

Община Харманли се намира в зоната за трансгранично сътрудничество на България с Гърция и Турция. През нейната територия преминават важни европейски транспортни коридори:

-Международен коридор №4 (Е-80 или I-8) е от Западна и Централна Европа за Азия, през София, Пловдив, Харманли и Свиленград достига до Истанбул;

-Международен коридор №9 е от Северна Европа и на българска територия през Русе, Хасково и Харманли достига до Средиземноморието.

-През общината преминава и трансевропейската ж.п. линия София-Пловдив-Харманли-Свиленград-Иstanbul, свързваща Европа с Азия, подходяща за комбинирани превози.

Фигура 1 Местоположение и граници на община Харманли

Структурата на поземлените ресурси на общината по видове територии е представена в следващата таблица.

Таблица 1 Структура на поземлените ресурси на община Харманли по начин на трайно ползване

Наименование на вида територия	Площ в дка	Дял
Земеделски територии	488 653	65,11%
в т.ч. поливни площи	80 772	11,6%
Горски територии	196 546	28,30%
Населени места и др. урбанизирани територии	29 982	4,32%

Водни течения и водни площи	12 184	1,75%
Транспорт и инфраструктура	3 490	0,50%
Територии за добив на полезни изкопаеми и депа за отпадъци	172	0,02%
Общо	694 563	100%

Източник: Община Харманли и НСИ

Общата площ на земеделските земи в община Харманли е 452 212 дка. От тях 73,6% са обработваеми площи, като 1/4 от тях са поливни – главно по поречията на реките Марица, Харманлийска и Бисерска. Делът на обработваемите площи в общината като цяло е малко под средния за областта с около 1,3%, а делът на поливните площи надвишава средния за областта с 5,58%.

На второ място в структурата на поземления фонд на общината са горските територии, които заемат 28,3% от нейната площ. Сравнително високият дял на горските територии създава условия за развитие на стопански сектори като лесовъдство, дърводобив и дървопреработване.

На останалите видове територии се пада много малка част от територията на общината – само 6,59%. След изграждането и въвеждането в експлоатация на автомагистрала „Марица“ се отчита сериозно нараства делът на териториите за транспорт и инфраструктура (от 3 500 на 24 500 дка).

Исклучително благоприятното географско и геостратегическо местоположение на община Харманли заедно с наличието на подобно разпределение на поземления фонд предопределят и основните стопански сектори развивани в общината.

Релеф

Община Харманли е разположена в централната част на Хасковска област и заема части от Източните Родопи, долината на р. Марица и планината Сакар. Релефът е разнообразен – в централните части (долината на р. Марица) на общината е предимно низинен (50-200 м), на север от река Марица теренът е слабо хълмист с преобладаване на заравнени плата, които са част от най-югоизточните части от Горнотракийската низина, а в двете периферни части е равнинно-хълмист. Североизточната част се заема от невисоките възвишения от западния дял на Сакар планина, в която най-високите части в обхвата на община Харманли достигат 727 м н.в. Южната и западната част на общината попадат в обхвата на Източните Родопи и включва части от т.нар. Хасковска хълмиста област (земя), Хухла, Градище и Гората. Хасковската хълмиста земя е силно разчленена, съставена е от плоски ридове – Узунджовски, Хасковски, Хухла (353 м) и долините на реките, които ги отделят един от друг – Банска, Харманлийска и Бисерска. Преобладаващата надморска височина е между 200 и 300 м, като от запад на изток тя постепенно намалява. По на изток е уединеното възвишение Градище (368 м), което е обрасло с широколистни гори. Релефът в източнородопския рид Гората е нископланински, със силно разчленени ридове и дълбоко врязани долове. При вр. Света Марина надморската височина достига почти 709 м.

Град Харманли е разположен в североизточното подножие на рида Хухла, който се простира от югозапад на североизток на около 20 км, при максимална ширина 10 км. Орографски е по-добре очертан на север към долината на Харманлийска река, а билото му е плоско, обрасло с редки гори и храсти. Реките Бисерска и Харманлийска образуват на юг и на север от него дълбоки епигенетични проломи. От своя страна Харманлийския пролом (80 м надм. вис.) разделя Източните Родопи и Сакар.

Средната надморска височина на общината е 200 метра. Най-ниската точка се намира в поречието на р. Марица в землището на с. Доситеево, а най-високата в Сакар при селата Черепово и Дрипчево.

Полезни изкопаеми

На територията на община Харманли няма разкрити полезни изкопаеми с голямо икономическо значение. В съседство с общината (на териториите на общините Раднево и Гълъбово) са съсредоточени основните запаси на лигнитни въглища в страната върху площ от 240 кв.км. в комплекса "Марица-изток". В последните години силно е намален и добива на оловно-цинкови руди (с тенденция за прекратяване) в близките до общината находища, като в същото време се откриват и частично разработват златосъдържащи руди. С по-голямо значение в икономически аспект са някои находища на нерудни изкопаеми в областта – има доказани запаси на нерудни полезни изкопаеми: варовик, азбест, мрамор и глини. Най-голямо значение като качество и запаси имат мраморите и варовиците – главно в Източните Родопи и Сакар.

Климат

Поради изброените релефни особености, съществуват много малки различия в отделните климатични елементи на територията на общината. В климатично отношение община Харманли попада в Континентално-средиземноморска климатична подобласт, Климатичен район на Източнородопските долини. Най-характерните белези на този тип климат са топлото лято и меката зима, сравнително малката годишна температурна амплитуда, есенно-зимният максимум на валежите и липсата на ежегодно устойчива снежна покривка. Средиземноморското климатично влияние се изразява предимно с по-високите средни годишни температури.

Средната стойност на годишната температурата на въздуха в общината варира в границите между 12,6°C и 13,6°C. Средните юлски температури са между 22-24°C, а средните януарски температури за общината се колебаят от 0°C до 1-2°C над нулата. Сумата на температурите през активния вегетационен период достигат 4000°C и е една от най-големите за страната. Най-горещи са месеците юли и август, а най-ниски са средномесечните температури за декември, януари и февруари. Средната годишна температурна амплитуда е 20-22°C.

Облачността е най-голяма през зимните месеци – с бал от 6,4 до 6,9, при което притока на топлина към земната повърхност в региона намалява около 67%. Средната годишна обща облачност е 5,2 бала. Средногодишно 40,2 дни са с мъгла, като най-много са дните с мъгла през ноември и декември. Относителната влажност е в границите на 42% -77% с минимум през месец юли и максимум през месец януари. Това определя една средногодишна стойност на влажността на въздуха около 59%.

За град Харманли средногодишната сума на валежите е 580 мм. Максимумът на валежите е зимен, а минимумът – пролетно-есенен. Наблюдава се вторичен максимум на валежите през м. май. Участието на снега в общите суми на валежите (5-6%) е най-малко в сравнение с останалите райони на страната. Първата снежна покривка се формира през средата на месец декември, а средният годишен брой на дни със снежна покривка през последните години е около 5, като вече и зимните валежи са най-често от дъжд.

Характерна за района на Харманли е ветровитата пролет с най-висока средна скорост на вятъра през месец април. Орографските особености на региона влияят на посоката и скоростта на вятъра, като преобладават ветровете с южна компонента (SE, S, SW). Средногодишната скорост на вятъра е 3,3 м/сек.

Води и водни ресурси

Водните ресурси на община Харманли са ограничени и се формират главно за сметка на оттока на повърхностните води - р. Марица и нейните притоци Харманлийска и Бисерска река. Оттока е неравномерен и се явява функция на средногодишното количество на валежите (580 мм годишно при средно за страната 650 мм). Освен това силно зависи от сезона. Малките реки и дерета в периода на маловодие пресъхват в рамките на 70-100 дни. Най-значителен замърсител на повърхностните водни обекти в общината са канализационните системи на населените места и отпадъчните води от промишлеността.

Средният годишен отток на р. Марица при община Харманли е $100 \text{ м}^3/\text{сек}$, дължината и в рамките на общината е около 30 км, а основните и притоци са с ограничени водосбори и водни количества. Средният годишен отток на р. Харманлийска при общинския център е $6,48 \text{ м}^3/\text{сек}$, а на р. Бисерска река при вливането и в Марица е $0,41 \text{ м}^3/\text{сек}$. Подземните води са акумулирани в речната тераса на р. Марица и се използват основно за нуждите на питейното и битовото водоснабдяване. Общото количество вода за питейни нужди, което се черпи главно чрез кладенци е над 170 л/сек. , това е едно значимо количество което е благоприятен фактор за задоволяване нуждите от питейна вода на населението и икономиката. Наличието на подземни води се обуславя от орохидрографските условия, геолого-литоложкия строеж, антропогенното въздействие и хидрогеологията на конкретната разглеждана територия. Водоносните хоризонти не винаги са ясно определени, което създава предпоставки за осъществяване на пряка хидравлична връзка между подземните и повърхностните води. Създават се условия за проникване на замърсявания от откритите водни течения в подземните акватории. Националната мрежа за мониторинг на химичното състояние на подземните води в тези области включва 21 хидрогеоложки пункта.

На територията на общината са изградени и се използват над 70 микроязовира и водоеми. Част от тях са включени в обхвата на напоителните системи и се използват за напояване на земеделските земи, други се използват за риболов и отдих, а някои съчетават и двете функции.

Почви, растителност, животински свят

В общината се срещат основно смолници (в най-ниските и равнинни части на релефа) и канелено горски почви (в по-високите и хълмисти части) от зоналните почвени типове и алувиално-ливадни почви (по терасите на Марица и притоците и) и хумусно-карбонатни почви – рендзини (върху карбонатни почвообразуващи скали) от аazonалните почвени типове.

Земеделските земи са с обща площ 452 212 дка и заемат над 65% от общата площ на общината, която е един от основните селскостопански райони в югоизточната част на страната и в Хасковска област. Съчетанието на почвените и климатичните особености позволяват отглеждане на голям брой култури: зеленчуци (с най-голям дял на пипера и домати), бостани (дини и пъпеши) и трайни насаждения (лозя и овощни видове). Отглеждат се още зърнено-житни и фуражни култури (пшеница, ечемик, царевица и др.) и технически култури (главно ориенталски сортове тютюн) и др. Горският фонд е 196 5465 дка (малко над 28% от общата площ на общината) с преобладаващо широколистни видове. Разпространени са следните основни дървесни и храстови видове:

- широколистни – акация, зимен дъб, летен дъб, червен дъб, цер, космат дъб, липа, ясен, явор, тополя, габър, бряст, върба, орех и клен;
- иглолистни – черен бор.

Фауната в района е съставена от европейски, европосибирски и холопалеарктични видове. Наред с тях са разпространени и топлолюбиви средиземноморски, преходносредиземноморски, предноазиатски и степни видове. Степента на срещане на редки видове и ендемизма са най-силно изразени при безгръбначните. От опазване и съхраняване се нуждаят популациите на редица защитени видове – земноводни и влечуги, птици и бозайници. В общината се срещат представители на голям брой застрашени и редки видове животни. От общо 17 вида земноводни за България, тук са установени 10, като от тях 7 са защитени, 4 включени в списъците по Бернската

конвенция и 2 вида в Червения списък на световнозатрашените видове на Международния съюз за защита на природата. Птиците са представени от 273 вида, като 241 са защитени, 77 включени в Червената книга на България, 261 в Бернската конвенция, в т.ч. и 7 вида световно застрашени. Бозайниците са групата с най-много световно застрашени видове. От 59 вида установени в Източните Родопи, 23 са включени в Червения списък на световнозатрашените видове на Международния съюз за защита на природата, 12 в категорията "уязвим" и 11 вида в категорията "полузастрашен". Висока природозащитна стойност има безгръбначната фауна и дневните грабливи птици – египетски лешояд, скален орел, бялоопашат мишелов и др., както и черен щъркел.

Ловната фауна е представена от сравнително малък брой бозайници и птици, на база на които се развива ловното стопанство. Сравнително добри са дивечовите запасите на заек, сърна, благороден елен и дива свиня. Значителни са възможностите за увеличаване запасите на колхидския фазан и яребицата.

Защитени територии и биоразнообразие

На територията на община Харманли са обявени 7 защитени територии по смисъла на Закона за защитените територии(ЗЗТ): 3 защитени местности и 4 природни забележителности. Под защита са поставени 43 вековни дървета, най-много от вида летен дъб.

В мрежата Натура 2000 са включени части от територията на общината, които попадат в в рамките на седем защитени зони – 4 по Директивата за природните местообитания и 3 по Директивата за птиците.

Нарушени и замърсени терени

Извън земеделските площи и горският фонд на които се падат около 90% от територията на общината, като нарушени могат да се определят следните територии:

- Територии с жилищни функции (фонд населени места) – 15 632 дка (2,25% от общата площ)
- Територии за производствени, общественообслужващи, складови и рекреационни дейности – 7 230 дка (1,04%);
- Паркове (в т.ч. гробищни), градини и терени за спорт и атракции – 939 дка (0,14%);
- Необработваеми земи (дерета, оврази, скали, изоставени рудници и кариери – 24 171 дка (3,48%);
- Водни площи (водни течения и вододайни зони) – 11 207 дка (1,61%);
- Територии за транспорт и техническа инфраструктура – 28 032 дка (4,03%).

Земите и почвите се нарушават основно вследствие на човешката дейност (упоменатите по-горе дейности и при добива на александровски гранити от кариерата в землищата на с. Изворово и с. Черепово), както и под въздействието на водната ерозия. Водната ерозия засяга основно земите и почвите разположени на по-силно наклонените терени. Ерозионните процеси физически увреждат почвите и чувствително понижават почвеното плодородие. През последните години няма данни за засегнатите от ерозия площи, както и за проведени противоерозионни мероприятия. Продължителното използване на изкуствени торове в близкото минало и преди всичко на азотни торове е довело до кисляване на почвите. През последните години използването на торове е намаляло значително, както и използването на препарати за растителна защита.

Все още не е преустановена вредната практика за горене на растителни остатъци след почистване на селскостопански площи, но трябва да се отбележи, че в сравнение с предишни години пожарите в земеделските земи намаляват.

През последните години не е регистрирано химическо замърсяване отнасящо се до нитратни и нитритни съединения, пестициди, органични замърсители, нефтопродукти и радионуклеиди. Що се отнася до земи и почви замърсени с тежки метали, то измерените в миналото високи концентрации на олово в почвите при натоварени кръстовища доказват, че източник на замърсяване е автомобилния транспорт. Повишеното съдържание на олово в почвата е резултат от многогодишното му натрупване, тъй като транспортната схема на града и общината не е променяна с години. По отношение на замърсяване на почвата с битови, строителни, растителни отпадъци и оборски тор е характерно, че замърсяването е с локален характер и засяга главно мери и пасища.

2.1.2 Териториално-административна характеристика. Административен и управленски капацитет

Общината е на пето място по територия сред единадесетте общини в област Хасково и в нея са включени 25 населени места: общинският център – гр. Харманли и 24 села, най-големите от които са Бисер, Славяново и Шишманово.

В обхвата на община Харманли са включени 25 населени места: 1 град и 24 села, от които най-големи са Бисер, Славяново и Шишманово. Административното управление се осъществява от кмета на общината, кметове на кметства и кметски наместници както следва:

- Кметове на кметства се избират в селата Бисер, Болярски извор, Браница, Българин, Върбово, Доситеево, Иваново, Изворово, Надежден, Овчарово, Орешец, Поляново, Преславец, Рогозиново, Славяново, Смирненци, Черепово и Шишманово;
- Кметски наместници се назначават в селата: Лешниково, Черна могила, Дрипчево, Остър камък, Коларово и Богомил. Последните две села са с население под 20 души и се обслужват от един кметски наместник.

Селата са преобладаващо малки (с население от 200 до 1000 д.) – 12 бр. и много малки (с население под 200 д.) – също 12 бр. Според данните от Преброяване 2011 две села са с по-малко от 20 души – Коларово и Богомил.

В много малките селата живее само 5,5% от населението. Те се характеризират със силно изразен процес на застаряване. Демографското развитие е малко по-благоприятно в големите села: Бисер – 852 души, Славяново – 731 души, Шишманово – 525 души, Върбово – 435 души и Българин – 404.

Ролята на гр. Харманли като традиционен обединяващ център с изградена инфраструктура за обслужване на населението от общината осигурява нормалното функциониране на населените места от общината.

Организационна структура в община Харманли с ангажменти по опазването на околната среда, в т.ч. и за управлението на отпадъците е следната:

- Кмет на община Харманли;
- Заместник кмет;
- Секретар;
- Директор на Дирекция „Общинска собственост и устройство на територията“;
- Началник отдел „Териториално устройство, строителство и екология“
- Еколог ;
- Кметове на кметства;

- Кметски наместници по населени места;
- Директор на ОП „Чистота“.

За подобряване на административния капацитет и на качеството на административните услуги през последните години представители на общинската администрация се включват в обучения и семинари по конкретни теми при всяка възможност. Общински представители са участвали в изпълнението и запознаването с резултатите на голям брой проекти. В резултат са проведени обучения при които общинските служители са придобили ключови компетентности за по-качествено и ефективно изпълнение на задълженията и са преминали обучения насочени към повишаване на професионалните им знания и практически умения.

Община Харманли поддържа интернет страница, която се обновява своевременно и предоставя актуална информация за общината, общинската администрация, общинския съвет, нормативни документи, новини, обявления, съобщения, обществени поръчки, търгове, проекти и друга информация.

На сайта на община Харманли може да се намери информация и необходимите контактни данни на компетентните общински служители до които могат да се адресират проблеми, нередности и нарушения свързани с чистотата на населените места, замърсяване на околната среда, проблеми с уличното осветление и др. Предоставени са и контактни данни и е посочен реда и начина на подаване на жалби, сигнали за корупция. Има възможност за отправяне на запитвания и изпращане на съобщения, както и за получаване на информация, касаеща работата на администрацията. От страна на служителите в общинската администрация се използва активно електронна поща за кореспонденция с всички държавни институции и ведомства. Наличието на електронна и мобилна връзка улеснява контактите между общинската администрация и кметствата, както и с останалите субекти на гражданското общество – граждани, НПО, стопански субекти. Община Харманли или компетентни експерти от администрацията участват активно в работата на голям брой юридическите лица с нестопанска цел – НСОББ "Национално сдружение на общините в Република България", НАДПОСРБ "Национална асоциация на действащите председатели на общински съвети в Република България", РСО (Регионално сдружение на общините) „Марица“, МИГ (Местна инициативна група) „Харманли“, АОГ (Асоциация общински гори) и АСЕКОБ "Асоциация на еколозите от общините в България".

До момента общината винаги е получавала необходимата информация и съдействие от регионалните структури на министерства с отношение към ООС, като РИОСВ Хасково, РЗИ Хасково и БД Пловдив. Поддържа се база данни и се контактува при необходимост с НПО с интерес по ООС, които в общината са заявили сфера на дейност опазване на околната среда, туризъм, спорт и социални и младежки дейности.

2.1.3 Състояние на околната среда по компоненти

Наблюдението и контролът върху състоянието на околната среда се провежда по компоненти на средата и фактори, в съответствие със значителен брой специализирани закони за опазване на околната среда, приети през последните години и довели до пълен синхрон на националното законодателство с европейските норми.

Състоянието на околната среда на територията на община Харманли се характеризира с естествено разнообразие значително изменено вследствие антропогенната дейност, както и със запазени до голяма степен природни дадености. Активната дейност на човека е повлияла в по-малка или по-голяма степен негативно върху всички компоненти на природната среда – скали, почва, въздух, вода, почва, растителност и животински свят и на ландшафтите като цяло. Всичко

това, а също географското положение и климатичните фактори са от важно значение за екологичното състояние на населените места в общината.

Качество на атмосферния въздух и източници на замърсяване

Орографските особености на региона влияят на посоката и скоростта на вятъра. Преобладават ветровете с южна компонента (ЮЗ, Ю и ЮЗ). Честотата на ветровете се увеличава най-вече през месеците април и май. Характерна за района на Харманли е ветровитата пролет с най-висока средна скорост на вятъра през месец април. Средногодишната скорост на вятъра е 3,3 м/сек.

Община Харманли не е определена като проблемна по отношение на състоянието на атмосферния въздух и не е включена в националния списък на общините, които трябва да изготвят програма за повишаване качеството на атмосферния въздух. Общината попада в обхвата на РИОСВ-Хасково, която следи за състоянието и качеството на атмосферния въздух.

В общината няма изградени големи промишлени предприятия, които да се явяват значими източници на замърсявания на атмосферния въздух. Основни източници на замърсяване на атмосферния въздух в общината са:

- автомобилният транспорт;
- жилищни и обществени сгради, използващи основно твърди горива през зимния период, когато е и основното замърсяване на атмосферния въздух от т.нар. битови източници.

От климатична гледна точка най-неблагоприятен за качеството на въздуха е зимният сезон, когато е най-голям процентът на тихото време и най-голям броя на дните с мъгли и ниското количество слънчева радиация, което обуславя турбулентен топлинен поток. Всички тези фактори водят до задържане на замърсителите от местни източници в приземния въздушен слой. По отношение на другия основен климатичен фактор – наличието на вятър над 1 м/сек., който спомага процесите за разсейване на замърсителите или самопречистване на атмосферния въздух, следва да се отбележи, че преобладаващите в региона зимни ветрове с висока средна скорост влияят благоприятно за хоризонталното разсейване на атмосферните замърсители.

На територията на община Харманли няма разположени пунктове за контрол на качеството на атмосферния въздух включени в системата на националния екомониторинг и няма данни за направени замервания от системата на националния екомониторинг, през последните пет години. Предвид географското разположение на община Харманли, близостта ѝ с енергийния комплекс „Марица Изток“ и предполагаемата вероятност от пренос на замърсители до територията на общината (напр. фини прахови частици ПМ10; азотен диоксид и серен диоксид).

Източници на емисии на територията на община Харманли

Върху качеството на атмосферния въздух на територията на Община Харманли влияние оказват няколко групи източници на емисии. Основен фактор за замърсяването на въздуха в община Харманли се явяват източниците на емисии от автотранспорта, горивните процеси в търговския, административния и битов сектор с употребата на твърдо гориво през зимния сезон и селскостопанските дейности. Транспортът има значителен дял в замърсяването на въздуха с прах, оловни аерозоли, въглеродни оксиди, въглероден диоксид и финни прахови частици (ФПЧ 10).

За запрашаемостта на града и замърсяването с фини прахови частици допринасят и износените улични настилки, недостатъчната ефективност от прилаганите комунални дейности (уличната мрежа на гр. Харманли се мие частично; техниката за метене и оросяване на улиците е стара и амортизирана) и силният недостиг на средства за развитие на модерно и ефективно комунално стопанство.

При положение, че на територията на община Харманли липсват големи промишлени предприятия, замърсители на околната среда, общината следи за влиянието на следните потенциално големи замърсители:

- **Енергиен комплекс „Марица Изток“**
На разстояние около 35 км се намират трите най-големи топлоелектрически централи в България. Основното гориво, използвано в тези централи е лигнитни въглища с високо сярно съдържание. В резултат на експлоатацията на горивните инсталации на топлоелектрическите централи при неблагоприятни метеорологични условия е възможно пренос на емисии предимно от серен диоксид към територията на община Харманли.
- **Стационарни източници на емисии - производствени предприятия**
Стационарни източници на емисии на замърсяващи вещества в атмосферния въздух на територията на общината са основно горивни инсталации на промишлени предприятия, използващи твърдо или течено гориво, източници на емисии на летливи органични съединения във въздуха. Основните обекти от тези групи дейности са: бензиностанции, предприятия, използващи органични разтворители в процеса на производство (дейности по нанасяне на покрития, производство на обувки, химическо чистене и извличане и рафиниране на растителни масла.

Такива източници на емисии на територията на община Харманли са :

- „Златна Тракия“ АД, „Голд ойл“ АД - гр. Харманли - това са предприятия за производство на олио, които изгарят през активния сезон (4-5 месеца в годината) слънчогледови шлюпки и в димните газове епизодично има превишение на нормите за прах, азотни оксиди, серен диоксид, въглероден оксид и въглероден диоксид. На дружествата е наложена санкция за превишаване на нормите за допустими емисии на прах;
- „Комфорт“ ЕТ е предприятие за производство на мебели и дървени материали, които при дейността си отделят емисии от прахови частици. Емисии от вентилационни системи излъчват „Славей Г“ ООД - производство на обувки;
- „Димана“ АД - производство на трикотажни изделия - при дейността си през зимните месеци използват за отопление въглища и дърва, с което допринасят за замърсяването на атмосферния въздух.
- Споменатите вече горивни инсталации с битов характер

При изгарянето на масово употребяваните в домакинството твърди горива, емисиите са с ниска височина и ниска емисионна температура. В град Харманли са правени еднократни замервания през годините за фини прахови частици през зимния сезон, от които не могат да се направят обобщени анализи за дела на емисиите от ФПЧ.

Промислените предприятия на територията на общината са със следния предмет на дейност: хранително-вкусова промишленост (споменатите „Златна Тракия“ АД, „Голд ойл“ АД и месокомбинатите „Харманли“ и „Рони“), лека промишленост (текстилна и шивашка - „Димана“ АД и „Даниел фешън“ ООД), електротехническа промишленост („Елпром Харманли“ АД), дърводобивна и дървопреработваща промишленост („Латев“ ЕООД и „Комфорт“ ЕООД.) В общината е застъпено производството на строителни керамични изделия („Харманлийска керамика“ АД), гр. Харманли и производството на строителни материали и изделия – производство на бетон, инертни материали и др. строителни изделия.

Не са налагани глоби за наднормени замърсявания. Няма данни за състава и емисиите от вентилационните съоръжения и техники на другите фирми.

По отношение на опазване чистотата на атмосферния въздух са определени следните приоритети стоящи пред общинската администрация:

- подобряване на мониторинга по отношение на качеството на атмосферния въздух;
- разширяване на използването на възстановими енергийни източници (в т.ч. слънчева енергия, биоотпадъци и др.) с крайна цел намаляване на емисиите от бита за затопляне на вода и отопление;
- постепенно намаляване на депонирането на биоразградими отпадъци и повишаване на степента на използването им;
- подобряване на организацията на движение, ограничаване на движението на МПС в най-натоварените периоди от годината за конкретни места и участъци;
- подобряване на състоянието на пътната инфраструктура;
- насърчаване и въвеждане на по-ефективен заместващ транспорт – вело-транспорт и електромобили;
- прилагане на мерки за ограничаване и недопускане на нераглеменирани опожарявания и горене на отпадъци, гуми, биомаса и др.

Въз основа на гореизложения анализ и при отчитане на промените настъпили в общината през годините на действие на ОПООС 2016-2020 година могат да се направят следните изводи:

- На територията на община Харманли няма големи промишлени предприятия замърсяващи пряко атмосферния въздух в района;
- В общината няма пунктове за контрол на качеството на атмосферния въздух включени в системата на националния екологичен мониторинг;
- Неорганизираните източници на емисии могат при определени условия да окажат отрицателно въздействие върху ограничени територии на община Харманли;
- Община Харманли се характеризира с климатични фактори, обуславящи висок потенциал на замърсяване на атмосферния въздух (особено през зимния сезон) от местни източници.
- Състоянието на пътната настилка в населените места от общината е износена, поддържането на уличните платна е ограничено поради липса на средства и тава е една от причините за наднормени концентрации на прах и ФПЧ10.
- Моторните превозни средства са източник на емисии, който се очаква да увеличи своя принос в замърсяване на въздуха с азотен диоксид;
- Запазва се тенденцията за използване на твърди горива за битово отопление, което води до повишаване на емисиите на серен диоксид и прах;
- Недостатъчно ефективни са мерките и положените усилия за повишаване на енергийната ефективност на битовите сгради;
- Все още липсва гражданско общество с активна позиция по въпросите на замърсяването на въздуха, което да бъде партньор и коректив на местната администрация;
- Запазва се убеждението, че при газифициране на гр. Харманли ще намалее драстично постъпващите емисии на прах, серни и др. съединения в атмосферния въздух, особено през студеното полугодие.

Води

Повърхностни води

Състоянието на водите – повърхностни и подземни в община Харманли е в зависимост от състоянието на развитите отрасли на промишлеността, селското стопанство, нивото на развитие на инфраструктурата и технологиите на пречистване.

Територията на община Харманли попада в границите на Басейнова дирекция за управление на водите – Източнореломорски район Пловдив. Водните ресурси на общината се формират главно за сметка на оттока на р. Марица и нейните притоци основни притоци - Харманлийска и Бисерска

река. Оттока на реките е неравномерен и водните количества зависят от сезона при средногодишно количество на валежите за общината около 580 мм.

Основната река е Марица, водите на която се използват главно за напояване. Дължината и в пределите на общината е около 30 км и е със среден годишен отток около 100 м³/сек, като в определени периоди има значими отклонения в минерализацията на водите (напр. повишено количество на нитрати и манган). Основните ѝ притоци макар и с ограничени водосбори и водни количества играят важна роля за общината. Хидроложкият режим на реките в района се формира в условията на преходно континентална климатична зона със средиземноморско влияние. Това се изразява в по-бързо снеготопене през зимата и губене на вода поради инфилтрация и изпарение през лятото.

Наблюдението и контролът върху състоянието на повърхностните води в района на община Харманли се осъществяват от Националната система за екологичен мониторинг (НАСЕМ), подсистема „Контрол и опазване чистотата на водите“. Един от определените критични участъци за река Марица е този на река Харманлийска (Олу дере) след град Харманли, поради факта, че град Харманли няма градска пречиствателна станция за отпадъчни води (ГПСОВ) и реката изпълнява функциите на колектор на непречистените битово-фекални и промишлени води от града, което определя относително постоянния ѝ дебит.

Местоположението на река Харманлийска предопределя от една страна възможността за пренос на замърсители от източници извън региона на общината (индустриалната част на гр. Хасково), а от друга за изнасяне на замърсители извън нейната територия.

На територията на общината са изградени и се използват над 500 микроязовири и водоеми, като част от тях са включени в обхвата на напоителните системи: „Сакар-Изворово“, „Бисер“ и „Иваново“.

По-големи от тях са следните язовири:

- „Голямата река“ и „Кунжелева нива“ на територията на с. Овчарово;
- „Кифаля“ и „Голям Турлук“ на територията на с. Орешец;
- Кюмюрлука – гр. Харманли, който освен за напояване се използва за риболов и база за отдих и др.;
- „Доситеево“ - с. Доситеево.

В община Харманли за управление на този вид съоръжения съществува недостиг на квалифицирани специалисти и технически ресурси за управление на този вид съоръжения, което води до трагедията в с. Бисер на 06.02.2012 година.

Подземни води

Подземните води са много важни за общината и се използват за питейно-битови и производствени нужди. Населените места и стопанските обекти в Община Харманли се водоснабдяват основно чрез система от кладенци – 9 сондажни, 5 тръбни и 9 шахтови и в ограничени случаи чрез дренажи.

Подземните води в района се обуславят от орохидрографските условия, геолого-литоложкия строеж, антропогенното въздействие и хидрогеоложките условия и се акумулират от алувиалните наслаги на река Марица и река Харманлийска в долното и течение, представени от пясъци, глинести пясъци, чакъли, глини и песъчливи глини. Водоносните хоризонти не винаги са ясно определени, което създава предпоставки за осъществяване на пряка хидравлична връзка между подземните и повърхностните води. Създават се условия за проникване на замърсявания от откритите водни течения в подземните акватории. Предвид на това, че част от подземните резервоари на вода се използват за водоснабдяване и напояване тези замърсявания могат да имат опасен, дълготраен характер, тъй като водните тела не са защитени от замърсяване.

Водоснабдяване и канализация

Дейностите по водоснабдяването и канализацията в община Харманли се осъществяват от поделението на "ВиК" – гр. Хасково, което поддържа и стопанисва съответните водопроводни и канализационна мрежи и обслужва около 107 различни подземни водоизточника: дълбоки сондажи и шахтови кладенци.

На територията на община Харманли са обособени 6 водоснабдителни групи с общ дебит над 170 л/сек. Водоснабдителната система на общината е отворена, като в определени свои части се обменят водни количества (около 10-12 л/сек) със съседните общини – Любимец, Свиленград, Симеоновград. Всичките 25 населени места и почти 100% от населението са снабдени в питейна вода.

Водоподаването за населени места от община Харманли става от 8 броя помпени станции (ПС „Харманли“, ПС „Българин“, ПС „Бисер“, ПС „Черна могила“, ПС „Иваново“, ПС „Болярски извор“, ПС „Славяново“ и ПС „Оряхово“), работещи на територията на общината, а шест населени места от община Харманли получават вода от съседни общини.

Канализационната мрежа в жилищната част и обществените центрове на гр. Харманли е изградена почти изцяло съгласно работен проект изготвен през 1973 г. от КНИПИБКС "Водоканалпроект" Пловдив и е с обща дължина от около 85 км. Обхванатото от канализация население е около 67%, като тази част която не е свързана с канализацията използва изгребни ями или локални пречиствателни съоръжения и станции.

Канализация има изградена само в общинския център гр. Харманли Канализационни води се заустват на осем места в р. Харманлийска, като има изграден един колектор с около 800 отклонения, но отпадните води свободно се заустват в земята. В останалите населени места в общината няма изградена канализационна система.

Отпадъчните води от града са обхванати чрез шест главни колектори. Предвидените преливници №1 и №2 не функционират, понеже отвеждащите канали след тях, както и довеждащия колектор до площадката за ГПСОВ не са построени, а заустването на отпадъчните води в р. Харманлийска става чрез отливните им канали. В преливник №2 постъпват водите от главни колектори I и II. Трите главни колектори III, IV и V се обединяват в събирателна шахта в ОТ(осова точка) 20 , а на 20 м след нея е преливник №1.

Преобладаващите диаметри на второстепенната канализационна мрежа са от ф 250 до ф 400, а на второстепенните колектори ф 600 и ф 800.

Сериозен проблем представляват отпадъчните води от кв. 112 „Тракия“, които са зауствени в Преливник 1. Тази канализация е проектирана като смесена без преливник, като максималната дълбочина е 1,80 м. При по-високи води на реката се наблюдава връщане на отпадъчни води в мазетата. Това се обяснява с теренните коти в района, които са между 72,80 и 75,00 м, при положение, че котата на короната на дигаата е 75,40. Освен това съществуващата канализация не обхваща целия квартал. Канализацията на кв. "Запад" също зауства в р. Харманлийска без преливник, като водното количество възлиза на 285 л/сек. Недовършена е канализацията и в кв. „Изгрев“. Не е изпълнена канализация по бул. „България“ между улиците "Цар Освободител" и "Сакар планина". Без организирано отвеждане на отпадъчните води е и частта от регулацията разположена над ул. "Спартак", където тя не е отворена напълно, има незаконно строителство, а отпадъчните води се оттичат повърхностно.

Качество на водите

Качеството на водите е най-значителния индикатор за въздействието на човешката дейност върху естествената водна среда. Основните източници на замърсявания на водите, от които идват и съответните проблеми са земеделието, промишлеността, транспорта и населените места.

Най-значителен замърсител на повърхностните водни обекти в община Харманли е канализационната система на град Харманли, които се заустват без пречистване. В промишлената зона на града липсва канализация, както и проект за такава. Изключение правят отделни канали от площадковите канализации на предприятията, зауствени в Малочково дере и в река Харманлийска. Не се осъществява пречистване на промишлените отпадъчни води. Локална пречиствателна станция, строителството на което е в заключителна фаза, има само маслодобивна фабрика „Голд ойл“ ООД.

Участъци с лошо състояние на повърхностни водни тела в общината са р. Марица след вливането на р. Харманлийска, както и самата р. Харманлийска (и някои нейни притоци) до вливането и в р. Марица. Основни замърсители са отпадъчни води от гр. Хасково и др. населени места, вкл. и установено периодично замърсяване с тежки метали (олово) от гр. Хасково.

Националната мрежа за мониторинг на химичното състояние на подземните води следи един обект в община Харманли – Кладенец в гр. Харманли, общ. Харманли (контролен и оперативен мониторинг на пункт BG3G0000aQhMP054). Получените данни показват, че в района на град Харманли се наблюдава повишено съдържание на нитрити, амоняк и желязо, а стойностите на фосфатите са на границата на допустимата норма.

Състоянието на водните ресурси на територията на общината рефлектира върху проблема за осигуряване на чиста питейна вода за населението в общината и региона. С най-силно изразено антропогенно въздействие за територията на Община Харманли е района на общинския център с прилежащите терени на индустриалната част, където се отчитат периодични отклонения по показатели нитрати и манган и инцидентно колититър. При констатиране на макар и незначителни отклонения от нормите на микробиологичния състав на водите на основание предписания от РЗИ се предприемат незабавни мерки за преустановяване потреблението и коригиращи действия за възстановяване качеството на водата.

Риск от наводнения по поречието на реките на територията на община Харманли

Направеният анализ показва, че основната причина за регистрираните в басейна на р. Марица наводнения са разливанията на реки, причинени от изключително интензивни и продължителни валежи - 96 от общо 116 минали наводнения. Друг тип наводнения са дъждовните (от скатови води) - резултат от краткотрайни, интензивни валежи - 14 от общо 116 наводнения. Четири наводнения са вследствие преливане на канализационни води при интензивни валежи от дъжд. Има само 1 регистриран случай на значими минали наводнения с посочен източник на наводнението покачване на подземните води. Хидротехническите съоръжения имат съществено значение за предпазване от или настъпване на наводнения, като особено важно е влиянието на язовирите и защитните диги, изградени по реките в басейна на река Марица.

В басейна на река Марица са изградени и се експлоатират множество язовири с местно и национално значение. Те изравняват естествения отток, задържайки голяма част от обема протичащите високи вълни, като по този начин защитават по-долу разположените територии от чести наводнения. За да играят предпазваща роля, в язовирите трябва да се поддържат свободни обеми за поемане на висока вълна. В последните години поради лоша техническа поддръжка язовири се явяват източник на наводнения. Това може да е вследствие разрушаване на стената му (случаят с наводнението в с. Бисер от февруари 2012 г.) или внезапно свличане на земни маси от водосбора в завирения му обем.

Въз основа на гореизложения анализ и при отчитане на промените настъпили в общината през годините на действие на ОПООС 2012-2015 година могат да се направят следните изводи:

При анализа на състоянието на водите (повърхностни и подземни, водоснабдяването и канализацията в община Харманли) се очертават няколко важни извода, съобразяването с които ще доведе до подобряване на планирането на дейности свързани със състоянието и управлението на водите в общината:

- Водопроводната мрежа е морално остаряла, изградена е на основата на етернитови тръби, често дефектира и аварира, което води до големи загуби на питейна вода;
- Водоснабдяването в общината се характеризира с висока енергоемкост, поради което цената на питейната вода е висока;
- Водоснабдяването е силно зависимо от екологичната обстановка в района, особено в поречието на р. Марица;
- През общината преминават транзитно значителни водни количества чрез реките, които текат през нейна територия. Няма достатъчно информация, позволяваща оценка на количеството водни ресурси на община Харманли;
- На територията на общината има потенциални водоизточници за питейно-битови нужди, за които е необходимо да се направи проучване;
- Промислените предприятия, производствата на които са с висока консумация на вода имат собствени водоизточници;
- Потреблението на вода за питейни нужди от домакинствата на жител за общината е най-ниско спрямо средното за областта;
- Тенденцията към намаляването на загубите във водопреносната мрежа осигурява значителен допълнителен ресурс за подобряване на водоснабдяването в общината. Все още обаче има проблеми с качеството на питейните води, което в голям брой случаи не отговаря на нормативните изисквания;
- Най-сериозният проблем по отношение на чистотата на водите е липсвата на ГПСОВ. Изграждането на ПСОВ трябва да се съчетае с доизграждане на канализационната мрежа на гр. Харманли;
- Повърхностните води като цяло отговарят на нормите за съответната категория. Изключения се наблюдават по отделни показатели;
- Използването на водите за напояване не е нужното ниво.

Земи и почви

В Хасковския и Харманлийския район под дългогодишното влияние на почвообразуващите фактори (материнска скала, климат, растителност и дейността на човека), са се оформили предимно смолници (богати на хумус -около 5%, благоприятни за отглеждането на памук и зърнени култури) в полските райони, канелено-горски и хумусно-карбонатни почви по планинските и хълмисти терени, както и алувиално-ливадни почви по речните долини.

Следните пунктове на територията на община Харманли са включени в мрежата на НАСЕМ на почвите за широкомащабен мониторинг:

- Пункт № 201, землище на с. Изворово;
- Пункт № 287, землище на с. Славяново;
- Пункт № 288, землище на с. Поляново;
- Пункт № 307, землище на с. Черна могила;
- Пункт № 308, землище на с. Рогозиново.

Пробите се анализират по следните показатели: Ph, олово, кадмий, мед, цинк, арсен, въглерод, азот, фосфор и пестициди, обемна плътност, никел и хром.

По данни на РИОСВ-Хасково през последните няколко години не е регистрирано химическо замърсяване, наличие на наднормени нитратни и нитритни съединения, органични замърсители, нефтопродукти, радионуклеиди, тежки метали, пестициди или вкисляване на почвите на територията на община Харманли в наблюдаваните пунктове.

На Регионално депо за неопасни отпадъци в град Харманли са определени локални пунктове за почвен мониторинг, съгласно комплексното разрешително, чийто мониторинг се извършва веднъж на три години.

На тази основа може да се направят и няколко извода:

- Районът е със силно развито земеделие и почвите са повлияни от използваните средства за наторяване и растителна защита;
- Липсва пълна картина на състоянието на почвите и особено на тази в частните парцели.
- Вследствие на продължаващото палене на стъртища се нарушават почвените функции в най-плодородния (хумусен) слой и намаляват плодородието и самопречистващата способност на почвите;
- Използването на замърсени води за поливане също може да предизвика замърсяване и да доведе до влошаване на качествата на почвите. Замърсяването с олово и засоляването е заплаха за почвите в непосредствена близост до пътища с голям трафик;
- Арендаторите и частните земеделски производители все още не познават достатъчно и не прилагат добри земеделски практики на обработваните от тях земи;
- Има тенденция за намаляване на земеделските земи чрез промяна на предназначението им за ползване за строителство;
- Не достатъчни са действията за опазването на почвите от по-нататъшно и интензивно развитие на ерозионни процеси.
- Ограниченото използване на пестициди и торове в земеделието спомага за по-малкото замърсяване на почвите;

По отношение на подобряване състояние на почвите и устойчиво управление на земите, общинската администрация може да има предвид някои от следните косвени мерки в това направление:

- Проучване и поетапно реализиране на програма за ограничаване на вредните въздействия от водната ерозия (например чрез прилагане на залесяване или въвеждане на нови плодородни храстови трайни насаждения, подходящи за производство и на безалкохолни напитки);
- Предприемане на мерки за въвеждане на компостирането (инсталация за разделно събрани зелени и биоразградими отпадъци, домашно компостиране) и използване на получения компост в земеделието;
- Своевременно ограничаване на негативното въздействие върху почвите и околната среда с цел недопускане на разпространение на недопустими замърсители по хранителната верига;

Отпадъци

Във всички населени места в Община Харманли е въведено организирано сметосъбиране и сметоизвозване. Дейността се извършва от Общинското предприятие "Чистота". Периодично се доставят нови контейнери за подобряване на обслужването на населението, контролират се графичите, с цел недопускане изхвърлянето на твърди битови отпадъци и образуване на нови нерегламентирани сметища.

Общината отчита годишната дейност по управление на отпадъците и изпълнение на програмата до края на първото тримесечие на следващата година, като изпраща екземпляр от отчета в РИОСВ – Хасково. След изготвянето, утвърждаването и при актуализиранията на програмата за управление на отпадъците те също се представят за приемане от Общински съвет.

Наличната информация и тенденциите в управлението на отпадъците за периода 2021 -2028 година са представени детайлно в новата общинска програма за управление на отпадъците, която е неразделна част от тази програма и те дават основание да се направят следните **основни изводи** по отношение на образуването, съхранението, обезвреждането и оползотворяването на отпадъците:

- количеството на отчитаните битови отпадъци и нормата на натрупване през периода 2016-2020 г. отчита тенденция за намаляване;
- Община Харманли е организирила изследване на морфологичния състав на отпадъците, което е използвано за целите на настоящата програма;
- Има функционираща система за събиране на едрогабаритни отпадъци, опасни отпадъци от домакинствата, хранителни и зелени отпадъци.
- Основното количество строителни отпадъци се генерират от дейността на фирми, извършващи строителна и ремонтна дейност. Издават се разрешения и е определено място за извозване и депониране на строителни отпадъци (местност „Белите пътеки”), но количествата не се отчитат, съответно не могат да се направят изводи за тенденции на образуване на този вид отпадък.

Шум

Данните, отнасящи се до шумовата експозиция в околната среда са бедни в сравнение с тези, свързани с другите екологични показатели. В град Харманли няма обособен пункт за измерване на шумовите характеристики, поради което община Харманли не разполага с реални данни за шума, а от РЗИ Хасково извършват локално замерване при евентуално подадени сигнали и жалби от граждани.

На общинско ниво са определени критичните в акустично отношение райони. Идентифицирането на такива райони позволява воденето на борба със шумовото замърсяване.

Шумът в околната среда, причинен от транспортните, индустриалните и ремонтните дейности, е един от екологичните проблеми. Мониторинговата дейност извършвана от РИОСВ обхваща контрола на транспортния шум – наземен, промишлен и шум от търговски и др. дейности.

Шум от транспорта

Основните източници на шум в границите на община Харманли са транспортните средства. Интензивният автомобилен трафик е основният фактор, който влияе върху акустичната среда на града. Автотранспортният шум е в пряка зависимост от интензивността на движението, скоростта и структурата на транспортния поток, пропускателната способност на пътните артерии, възрастта на автомобилния парк, вида и качеството на пътната настилка и др. фактори вкл. и характера на терена встрани от пътя. Основният шумов фон се създава от автомобилите-леки и товарни, както и тези на масовия градски транспорт. През последните години в резултат на масовия внос на автомобили предимно „втора употреба” автомобилният парк е основно подменен.

Шум от източници с битов характер

На второ място са локалните източници на шум и шум от битов характер – строителни и ремонтни дейности, товаро-разтоварни работи, събиране на сметта, игри на деца (училища, детски градини, детски площадки), разговори, викове, и др.

Следващият по значение фактор, който влияе върху акустичната среда на града, е шумът, излъчван от заведенията за обществено хранене, увеселителните заведения, различните сервиси и авторемонтните работилници, разположени в непосредствена близост до жилищните сгради. Проблем се явяват шума от обекти намиращи се в жилищните сгради или в непосредствена близост до тях, както и неспазването на определеното работно време на тези обекти.

Най-честата причина за този шум са грешки в градоустройственото планиране. Не са малко случаите, когато в границите на хигиенно-защитната зона попадат обекти с повишени изисквания за шумозащита. Тези пропуски могат да бъдат отстранявани сравнително лесно от специализираните служби на Общинска администрация при пълноценно използване на правото за преценка на влиянието върху околната среда на тези обекти (за нови обекти), както и упражняването на стриктен контрол за спазването на действащите общински наредби.

Промислен шум

Шумът от производствените дейности към този момент е на последно място. В голямата си част те са обособени в промишлените зони и/или са извън границите на населеното място. Проблем създават малките производствени предприятия, разположени в близост до жилищните сгради, а именно дървообработващите предприятия, цехове за алуминиева дограма и др.

За осъществяване ефективен контрол на шума, излъчван от промишлени инсталации и съоръжения, съгласно разпоредбите на Закона за защита на шума в околната среда РИОСВ–Хасково осъществява контрол по утвърден график, прилагайки методиката за "Определяне на общата звукова мощност, излъчвана в околната среда от промишлено предприятие и определяне на нивото на шума в мястото на въздействие". Измерените стойности в контролираните дружества не надвишават граничните стойности съгласно Наредба №6 от 26.06.2006 г. за показателите за шум в околната среда, отчитащи степента на дискомфорт през различните части на денонощието, граничните стойности на показателите за шум в околната среда, методите за оценка на стойностите на показателите за шум и на вредните ефекти от шума върху здравето на населението

Предприятията, попадащи в обхвата на комплексния разрешителен режим, извършват собствен периодичен мониторинг на шума, излъчван в околната среда. На територията на община Харманли такъв обект е Регионално депо Харманли. Данните от замерването и оценката за съответствие показват, че няма превишение на нормите от функционирането на обекта (установените нива на шума с в диапазона 58 – 62.7 dB(A).

Радиационна обстановка и йонизиращи лъчения

Съгласно националното законодателство контрол на радиационното състояние на околната среда се извършва от оторизирани лаборатории. Радиологичният контрол в системата на МОСВ се извършва по програма, утвърдена от министъра на околната среда и водите. Тя включва мрежа от пунктове за наблюдение, съответна периодичност и комплекс от наблюдавани показатели на компонентите на околната среда: почви, атмосферен въздух и води.

Радиометричните измервания в реални условия, пробонабиране и анализ се извършват в лабораториите за радиологичен контрол в регионалните инспекции по околната среда. Радиационното състояние на околната среда се контролира чрез постоянната мрежа за радиологичен мониторинг на околната среда, извършван от ИАОС.

Извършените измервания на радиационния гама-фон и анализи на проби от обекти от околната среда в района на община Харманли през последните години не установяват отклонения от характерните фоновы стойности за региона. На територията на община Харманли не е констатирано радиационно замърсяване на околната среда, нито са установени завишени стойности на естествени радионуклеиди.

Нейонизиращи лъчения

През последните години се наблюдава неимоверно нарастване на броя и видовете източници на електрически и магнитни полета (ЕМП), използвани в бита, за производствени, медицински, търговски и др. цели. Такива са радиото, телевизията, мобилните телефони, компютрите, различните видове електродомакински уреди, в т.ч. микровълновите печки, радари и др.

Източниците на електромагнитни лъчения на територията на общината могат да се класифицират както следва:

- радиопредаватели на къси, средни и дълги вълни;
- частни радиостанции на УКВ;
- телевизионни предаватели и ретранслатори;
- подстанции за високо напрежение – открити и закрити;
- електропроводи;
- трафопостове, захранващи жилищни квартали;
- базови централи за мобилни комуникации – М-Тел, Вивател, Теленор;
- късовълнови и УКВ системи за мобилни комуникации на транспорта, полицията, бърза помощ и др.;
- радарни системи на КАТ, авиотранспорта, за ТВ и други сателитни връзки;
- електротранспорт –ЖП транспорт;
- токоизправители за електротранспорта;
- лични системи за комуникации (радиолюбителски предаватели).

Към източниците на ЕМП, които могат да създадат здравни проблеми на населението, могат да се отнесат и уреди за ежедневна употреба, като монитори на РС, битови електрически уреди, електроразпределителни системи в сгради, подово отопление, медицинска апаратура за диагностика и лечение, мобилни телефони и др. На територията на община Харманли съществуват стотици източници на ЕМП, които не са и няма как да бъдат картотекирани. Основен проблем е многообразието както на експлоатираните телекомуникационни системи, така и на ползвателите – ведомства, фирми (частни и държавни), а също така и тяхната динамика, във функционален и териториален аспект.

Проведените през годините изследвания на води и почви от селищата в Община Харманли не показват замърсяване с радиоактивни елементи. Не всички източници на нейонизиращи лъчения на територията на Общината са известни, както и няма информация за нивото на излъчваните от тях енергийни потоци.

Биоразнообразие

Част от населените места на община Харманли попадат в обхвата на Източните Родопи в които са установени множество ендемични, редки и защитени растителни и животински видове. На територията на общината попада и част от Сакар планина, където се срещат около 600 вида висши растения, 44 от които са включени в Червената книга на България. В Сакар защитените територии обхващат орнитологично важни места, които са от световно природозащитно значение и такива с висока консервационна стойност. Те са от изключителна важност за опазването на световно застрашения от изчезване царски орел.

На територията на община Харманли са обявени следните защитени територии по смисъла на Закона за защитените територии(ЗЗТ):

- Защитена местност „Бакърлия“;
- Защитена местност „ Дефилето“ (р. Харманлийска – Олу дере);
- Защитена местност „Находище на жлезист лопен“;
- Природна забележителност „Кюмюрлука“ (водопад);

- Природна забележителност „Куру дере“ (водопад);
- Природна забележителност „Хайдушката дупка“ (пещера);
- Природна забележителност „Сазлъка“ (находище на блатно кокиче).
- Природна забележителност „Долмен“
- Природна забележителност „Остър камък“

На територията на община Харманли регистрираните и поставени под защита вековни дървета са 42 броя, най-много от вида летен дъб, последното от които е обявено със Заповед на МОСВ през 2022 година.

В мрежата Натура 2000 са включени части от територията на общината, които попадат в рамките на седем защитени зони:

- За опазване на дивите птици:
 - Защитена зона BG0002020 „Радинчево“;
 - Защитена зона BG0002021 „Сакар“;
 - Защитена зона BG0002092 „Харманлийска река“.
- За опазване на природните местообитания:
 - Защитена зона BG0000578 „Река Марица“;
 - Защитена зона BG0001032 „Родопи-Източни“;
 - Защитена зона BG0000212 „Сакар“.
 - Защитена зона BG0001034 „Остър камък“;

За растенията под специален режим на опазване и ползване по Закона за лечебните растения през последните години не са отпускани квоти за област Хасково, в т.ч. и за община Харманли. По литературни данни в община Харманли се срещат над 90 вида лечебни растения. С най-голямо разпространение в района на ОП „Горска компания“ - Харманли (по данни от лесоустройствен проект от 2008 г.) са следните лечебни и защитени растения : Нежен микропирум, Блатно кокиче, Костова тлъстига, Бяла лупина, Кълбетса детелина, Южна глушина, Грудков здравец, Морковидна стефаномия, Теснолистен ручейник, Игликова айважива, Сребърниева айважива, Хибридно винче, Върбинкова какула, Линдерния, Жлезист лопен, Поречолистен лопен, Белардиев живовляк, Световна самогризка, Беззащитна метличина, Стоянова дрипавка, Хибридно паче гнездо.

На територията на ГС Харманли има сравнително добри условия за билкосъбиране, като годишно може да се събират около 3 тона билки (лайка, жълт кантарион, подбел, мащерка, риган, цвят от бяз, глог и др.), 3 тона диворастващи горски плодове и около 4 тона горскоплодни култури от орех, бадеми и лешник. Диворастващи гъби могат да се събират приблизително по 1,5 тона годишно.

По-детайлно лечебните, защитените и ендемичните растителни видове са представени в Приложение №2 към програмата – раздел „Лечебни растения“, чиято цел е да осигури опазване на биологичното разнообразие на лечебните растения и на техните ресурси на територията на община Харманли, като планира ползването, така че то да бъде екологосъобразно и устойчиво.

Зелени площи

Зелените площи в общината заемат 879,5 декара, от които 796 са в обхвата на гр. Харманли, в т.ч. и два лесопарка с обща площ 335 дка. Зелената площ на човек от населението е 38,2 кв. м, което означава, че общината има добре изградена зелена система. Общинският център се характеризира с добре структурирана и изградена селищна среда, формиран градски център, широка пешеходна зона и добри възможности за социални контакти.

Прогноза за въздействията върху околната среда от социално-икономическото и пространственото развитие и мероприятия за подобряване на средата, заложиени в проекта за нов Общ устройствен план на община Харманли

Община Харманли разработи Общ устройствен план на община Харманли с който не се очакват значителни отрицателни въздействия върху компонентите на околната среда от социално-икономическото и териториално-пространственото развитие на населените места.

Предвижданията на проекта за гр. Харманли не са свързани с увеличаване на урбанизираните територии и съхранява изцяло отредените терени за публични нужди на системите като образование, здравеопазване, култура, спорт, озеленяване, улична регулация, публични пространства с висока обществена активност и за транспортна достъпност за бъдещото им адекватно развитие по стандартите и изискванията на ЕС.

В останалите населени места на общината, проекта запазва ползването на жилищните територии (изцяло частна собственост) за – обитаване с промишлено-преработвателни дейности и пазарно развитие по утвърдената практика (до сега) за селскостопанско и животновъдство „в двора“ при спазване на действащото законодателство и „екологично съобразни правила“ – предмет на местно законодателство.

По отношение на извънселищните територии проекта за ОУП на община Харманли не предвижда създаване на вилни зони, тъй като тези терени попадат в санитарно-охранителната зона на изграденото регионално депо за битови отпадъци.

От извършения анализ на отделните фактори в екологично отношение, могат да се направят следните по-важни изводи и препоръки:

- Като цяло екологичната обстановка на територията на община Харманли е благоприятна. Екологичните проблеми са с ограничена степен на въздействие върху населението и околната среда;
- Атмосферния въздух на територията на общината е с добри показатели. Няма данни за регистрирани надвишения на основните замърсители на въздуха над ПДК;
- По отношение на компонентите като почви, шум и радиационна обстановка няма констатирани отклонения от допустимите норми на територията общината;
- Нерешен проблем е изградеността на канализационната система и липсата на ГПСОВ, което води до натоварване на водите на р. Марица и р. Харманлийска с различни групи замърсители;
- Рискът от наводнения на територията на общината е от средна до висока степен според Плана за управление на риска от наводнения изготвен от БДУВ-Източнобеломорски район Пловдив;
- Части от територията на общината попадат в границите на 7 защитени зони по НАТУРА 2000, в които са определени като предмет на защита приоритетни природни местообитания и ценни видове по Директивата за природните местообитания 92/43/ЕИО и Директивата за опазване на дивите птици 2009/147/ЕИО;
- При планирането на каквито и да е бъдещи дейности следва да бъдат спазвани режимите на дейности в границите на защитени зони BG0001034 „Остър камък“, BG0001032 „Родопи-Източни“, BG0000578 „Река Марица“, BG000212 „Сакар“, BG002012 „Сакар“ BG0002020 „Радинчево“ и BG0002092 „Харманлийска река“ за частите които попадат в територията на община Харманли;
- Подбиране на новите елементи в зелената система спрямо природно-климатичните условия на района и спазване на нормативно заложените проценти за озеленяване в устройствените зони;

- Недопускане разрастване на урбанизираните територии в територията на населените места за сметка на ценни земеделски земи, както и на горски територии.

2.2. Демографска и социално-икономическа характеристика

2.2.1 Брой и структура на населението

Община Харманли се намира в югоизточна България от двете страни на река Марица и на границата между Горнотракийската низина, Сакар планина и най-северните издънки на Източните Родопи. Граничи с общините Симеоновград, Тополовград, Гълъбово, Любимец, Свиленград и Маджарово. Общината е една от единадесетте общини в област Хасково и включва 25 населени места: общинския център – гр. Харманли и 24 села, най-големите от които са Бисер, Славяново и Шишманово. Три населени места имат население под 30 жители, а вдруги 8 населението е под 200 души.

Брой на населението. Възрастова структура

По данни от последно преброяване, населението на общината е 24 974 жители, което представлява 10,1% от населението на област Хасково. От тях 18 589 или 74,4% живеят в общинския център гр. Харманли, а 6 385 жители (25,6%) в селата. Общината се нарежда на трето място по брой на населението в областта – след общини Хасково и Димитровград. Наблюдава се трайна тенденция към намаляване броя на населението на община Харманли, област Хасково и Южен централен район. Ежегодният регистриран спад на населението в общината между двете последни преброявания от 2001 и 2011 г. е 1,09%, т.е. е по-голям от средния за страната от – 0,7%. По-детайлна информация за населението на община Харманли по данни на ГРАО до 15.03.2021 г. и НСИ до 31.12.2021 г., в т.ч. и данните от последните две преброявания на населението и жилищния фонд от 01.03.2011 г. и 01.02.2021 г. е представена в следващите таблици. Показана е и средната годишна промяна на населението в общината, сравнено с данните за областта, Южен централен район за планиране и цялата страна.

Таблица 2 Брой на населението на община Харманли за периода 1982-2015 г.

Година	Население
1985г. преброяване	33 046
1992 г. преброяване	31 029
2001 г. преброяване	27 547
31.12.2006	26 372
01.02.2011 преброяване	24 974
31.12.2013	24 201
31.12.2015	26 340
31.12.2016	20216
31.12.2017	19989
31.12.2018	19734
31.12.2019	19395
31.12.2020	19151

Източник: НСИ

Таблица 3 Население на община Харманли по населени места, 2008-2021 г.

№ по ред	Населено място	2001 преброяване	2011 преброяване	15.03.2021 ГРАО	
				пост. адрес	наст. адрес
1	гр. Харманли	19 768	18 589	24 586	21 882
2	с. Бисер	930	852	731	748
3	с. Богомил	28	13	13	15

№ по ред	Населено място	2001 преброяване	2011 преброяване	15.03.2021 ГРАО	
				пост. адрес	наст. адрес
4	с. Болярски извор	297	298	431	341
5	с. Браница	239	137	132	112
6	с. Българин	504	404	393	449
7	с. Върбово	402	435	381	420
8	с. Доситеево	375	309	272	341
9	с. Дрипчево	84	30	27	20
10	с. Иваново	396	354	273	315
11	с. Изворово	373	267	227	256
12	с. Коларово	36	18	13	16
13	с. Лешниково	147	110	63	101
14	с. Надежден	179	239	306	313
15	с. Овчарово	274	163	102	121
16	с. Орешец	382	268	186	319
17	с. Остър камък	127	120	92	139
18	с. Поляново	390	295	199	252
19	с. Преславец	161	152	287	211
20	с. Рогозиново	208	153	110	161
21	с. Славяново	842	731	786	692
22	с. Смирненци	227	191	155	215
23	с. Черепово	278	186	189	181
24	с. Черна могила	172	108	91	103
25	с. Шишманово	422	525	978	619
	Общо за общината	27 241	24 947	31 023	28 342

Източник: Община Харманли, НСИ и ГРАО

Таблица 4 Промяна на населението на община Харманли (2001-2011 г.)

	Преброяване 2001	Преброяване 2011	Годишна промяна
Община Харманли	27 241	24 947	-1,09%
Област Хасково	277 478	246 238	-1,13%
Южен централен район за планиране	1 978 879	1 812 638	-0,87%
България	7 932 984	7 364 570	-0,7%

Източник: НСИ

Данните показват, че между последните две преброявания населението е намаляло с 11%, като НСИ посочва като основни причини за това застаряването и високата преждевременна смъртност, които са основни характеристики на отрицателния естествен прираст, а също така и установяването на хиляди семейства зад граница. Донякъде успокоително е, че тенденцията на обезлюдяване на община Харманли не е сред най-драстичните в Хасковска област

Налице е силна концентрация на населението в общинския център гр. Харманли и все още непреодоляна тенденция към обезлюдяване на периферията на общината. Това е и един от основните социално-демографски въпроси на общината.

Протичащите в община Харманли през последните повече от 20 години демографски процеси са с влошаващи се и неблагоприятни характеристики, което е характерно и за страната като цяло. Общината не прави изключение по очертаващите се трайни тенденции на отрицателен естествен прираст, ниска раждаемост, висока смъртност, нарушена възрастова структура и пр. на фона на

отрицателните данни за цялата страна. Негативните тенденции в развитието на демографските процеси са причина за задълбочаване на процесът на остаряване на населението, което оказва влияние върху формирането на трудовия потенциал в общината и най-вече върху неговото възпроизводство. Населението в трудоспособна възраст намалява, като в същото време се увеличава населението в нетрудоспособна възраст. Гр. Харманли е с относително по-благоприятна възрастова структура. В него е съсредоточен по-висок трудов потенциал в сравнение със селата, а делът на старите хора е по-нисък.

Гъстота на населението

Територията на общината е близо 695 кв. км., което представлява 12,5% от територията на Хасковска област и 0,6 % от площта на България. Средната гъстота на населението е 36 души на кв. км., което е почти два пъти по-малко от средната стойност за страната и Южния централен район (66) и е малко над средната гъстота в областта, която е малко над 44 души на кв. км. Много по-висока е концентрацията на населението в общинският център гр. Харманли, където гъстотата е около 490 души на кв. км.

Структура на населението

Структурата на населението по полов признак е сходна с тази в страната и област Хасково. През 2011 г. броят на мъжете е 12 273 (49,1%), а на жените 12 674 (50,9%). Стойностите за град Харманли и за селата са напълно съпоставими. През последните десет години се забелязва тенденция на доближаване на делът на мъжете към делът на жените.

Влошаването на възрастова структура на населението се дължи на застаряване на населението, което се изразява в намаляване на относителния дял на децата до 15 години и увеличаване на дела на населението на 65 и повече навършени години.

Община Харманли е с дял от 58,8% (14 681 души в абсолютно изражение) на населението в трудоспособна възраст. Контингентите във възрастовата група 15-64 г., от която основно се формира работната сила, намаляват в абсолютен размер, като почти запазват относителния си дял (около 59-60%). Увеличава се относителния дял на възрастното население (над 65 години). Възрастовата структура на населението на община Харманли е по-неблагоприятна в сравнение с тази на областта, района и страната по отношение на младите генерации, докато делът на населението в "активните възрастови групи" (15-64 г.) е сходен с този на областта и района.

През последните десет години броят на новородените варира в диапазона между 332 и 293 деца/годишно, като тенденцията на намаляване е ясно изразена. Смъртността е със значително по-високи стойности от раждаемостта и бележи тревожната тенденция към увеличаване – между 388 и 500 починали годишно, с пик през 1997 година – 502 починали.

Естественят прираст в община Харманли е отрицателен и през последните години се движи в в абсолютни стойности в диапазона от -249 до -45 души на година, като през 2013 г. достига максимална отрицателна стойност, след което тенденцията се променя.

Миграционното салдо е отрицателно и е в резултат (за 2012 г.) от 190 заселвания (от които 90 мъже) и 299 изселвания (в това число 122 мъже). През последните години се запазва и тенденцията за отрицателно миграционно салдо. С най-сериозно намаление се характеризира 2010 г., когато в резултат от миграционни движения, населението на общината е намаляло със 174 души.

Разпределението на населението на община Харманли по етническа принадлежност по данни от преброяването през 2011 г. не е напълно представително, тъй като само 92,2% от преброените са се възползвали от правото да се самоопределят. От тях към българската етническа група са се

самоопределили 80,0% от общото население на общината, към турската – 10,4%, а към ромска (циганска) етническа група са се самоопределили 9,3% от общото население. 67 души са се самоопределили към друга етническа група. Тези данни са съпоставими със средните данни за Хасковска област.

Демографските проблеми на община Харманли са свързани с цялостното и социално-икономическо развитие. Те се отнасят до протичащите процеси и формираните структури на населението: отрицателно естествено възпроизводство, отрицателен механичен прираст, влошена полово-възрастова структура на населението, като особено сериозна е диспропорцията сред населението в селата.

Тенденциите в развитието на населението са: намаляване на общия му брой, както в града, така и в селата, застаряване на населението, намаляване на темповете на раждаемост и смъртност, увеличаване на отрицателното миграционно салдо, намаляване на сключените бракове и увеличаване на дела на съвместното съжителство без сключване на брак.

2.2.2 Социално икономическа характеристика

Състояние и тенденции в развитието на икономиката на община Харманли

Община Харманли се характеризира с многоотраслова икономика, която през последните години бележи растеж. Регистрираните стопански субекти в Общината са 1 022, като се наблюдава относително равномерно разпределение на броя на заетите в отделни групи, както и реализираните нетни приходи от дейността.

Съотношението на тези 1 022 стопански единици е следното:

- Микро предприятия (до 9 заети) 959
- Малки предприятия (10 до 49 заети) 53
- Средни предприятия (50 до 249 заети) 10

Преобладаващата част от предприятията развиват дейност в областта на преработващата промишленост, търговията и услугите, селското, горското и рибното стопанство. Първо място по нетни приходи и приходи от дейност заема преработващата промишленост, на второ място са предприятията от селското, горско и рибно стопанство, на трето – транспорта и съоръженията, складиране и пощи, на четвърто място – търговия, ремонт на автомобили и мотоциклети

Стопанството на община Харманли се характеризира с ясно изразена аграрно-промишлена структура, в която превес имат селскостопанските дейности – растениевъдство и животновъдство. Промисленият комплекс реализира основните приходи от дейността в материалната сфера, разполага с над 2/3 от изградената база на материалното производство и ангажира 1/3 от икономически активното население на общината.

Основни предприятия в община Харманли

Големите индустриални предприятия в общината са основата на местната индустрия, докато малките фирми допринасят за подобряване на бизнес климата и създаване на благоприятни условия за ускорено развитие в условията на пазарна икономика. Промисленият облик на общината се формира от пет основни промишлени отрасли, предимно от леката промишленост:

- електротехническа промишленост - „Елпром Харманли“ АД;
- хранително-вкусова промишленост - „Златна Тракия“ АД, „Голд ойл“ АД, „, месокомбинат „Харманли“, месокомбинат „Рони“, Хлебна промишленост и винарни „Телиш“ АД, „Тера Тангра“, „Кастра Рубра“, „Малката звезда“, „Басареа“, „Коларово“, „Росалеа“, „Братанов“
- текстилна и шивашка промишленост - „Димана“ АД, „Даниел фешън“ ООД и „Къванч текс“ ЕООД;

- обувна промишленост – „Славей Г“ ЕООД;
- дърводобивна и дървопреработваща промишленост - “Латев” ЕООД и “Комфорт” ЕООД;
- керамична промишленост - „Харманлийска керамика” АД;
- строителство – „Ковег” ООД.

Хранително-вкусовата промишленост произвежда близо половината от промишлената продукция. Като цяло се наблюдава спад на произведената и реализирана продукция, което е в резултат от няколко фактора: загуба на част от пазарите, износено технологично оборудване и засилена конкурентна среда, включително от гръцки и турски предприятия. В голяма степен състоянието на стопанските сектори е засегнато и от липсата на достатъчен финансов ресурс за доставка на суровини и материали и обновяване на материалната база.

В стратегически аспект, индустрията в общината следва да постави акцент върху хранително-вкусовата и текстилно-шивашката индустрия, които да се базират на местни суровини и съвместна дейност със съседните държави в рамките на трансграничното сътрудничество. С потенциал за развитие са иновациите в областта на дървообработването, електротехническата промишленост, машиностроенето, керамичната дейност, както и търсенето на пазарни ниши във всички от отраслите. Тези процеси следва да доведат до реструктуриране на производството и постигане на устойчиво развитие и доминираща позиция на частния индустриален сектор в местната икономика при разширена по обхват промишленост с нови качествени аспекти и подобрени финансови показатели.

Селско стопанство

Селското стопанство е традиционно силен отрасъл за общината, представен от двата подотрасъла - растениевъдство и животновъдство. За зелскостопански нужди се използват 452 212 дка, или над 65% от територията на общината. Размерът и структурата на земеделските площи са представени в следващата таблица. В структурата на земеделските терени най-голям дял заемат нивите – над 65%. Следват терените, покрити с мери, пасища и трайни насаждения. От размера на земеделските площи 332 698 дка или 73.57% представляват обработваеми територии. От тях поливните площи заемат 80 772 дка (24,28%). Относителният дял на земеделските фондове и на обработваемите поливни площи в общината е значително по-висок от средните показатели за областта.

Растениевъдството в община Харманли е традиционен отрасъл за развитието на местната икономика. Относително високият дял на обработваемите площи се явява основен фактор за развитието на традиционни сектори като производство на зърнено-хлебни и фуражни култури, овощарство, зеленчукопроизводство и тютюнопроизводство. Най-висок дял в общия обем на засетите масиви в общината имат площите със зърнено-хлебни и фуражни култури – 42 000 дка. От тях най-обширните площи са заети с пшеница – 37 000 дка. Голяма част от обработваемите масиви в общината са заети с трайни насаждения – 12 500 дка. Повечето от тях представляват ябълкови и лозови масиви. В структурата на засетите площи следват техническите култури (тютюн и слънчоглед), зеленчуците и бостаните с общо 11 200 дка площ.

Животновъдството в община Харманли се развива предимно в лични стопанства, без да има достатъчно на брой обособени семейни (фамилни) ферми и стопанства. Въпреки това животновъдните дейности са с традиции в региона. Изключително перспективно е развитието на биволовството. Приоритет на територията на общината са още секторите млечно и месно говедовъдство, свиневъдство и овцевъдство. През 2004г. в частните животновъдни стопанства на общината са отглеждани 2 476 говеда, 320 биволи, 20 369 броя дребен рогат добитък и 2 193 свине. Отглеждани са още 39 560 броя птици и 2 419 пчелни семейства. Вследствие намаляването на броя на животните, намаляват и добивите от животинска продукция и то основно на местните фирми в сектор млекопроизводството. овечето от селскостопанските животни се отглеждат в дребни стопанства. Това не благоприятства последващата ветеринарна и селекционна дейност.

Като обезпокояващ фактор за развитието на животновъдството се явява и все по-намаляващия брой на хората в трудоспособна възраст в селските райони.

Горско стопанство

Горските терени в община Харманли заемат 196 546 дка и представляват 28,3% от общата и територия. По вид на земите от горския фонд с най-висок дял са горите (над 95%), следвани от: скалните образувания, пясъци и сипеи; горски пътища; дворни места и др, а по предназначение най-голяма територия заемат горите със стопанско предназначение, следвани от горите със специално предназначение (защитени гори и местности, рекреационни гори) и горските пасища. В общ план, горите в общината представляват по-големи и по-малки комплекси, разпръснати сред обработваемите земи в равнинно-хълмистата част на горското стопанство, по поречието на река Марица и по склоновете на част от Източните Родопи. Макар и относително нисък като дял от територията на общината, горският фонд предоставя благоприятни условия за развитие на полупланинско животновъдство, билкосъбиране и събиране на диворастящи гъби. Освен това горските ресурси в района (предвид високите качествени характеристики) са изключително качествена суровина за дървопреработващата промишленост.

Търговия и услуги

Търговската дейност в община Харманли е представена преди всичко чрез частно предприемачество в сектора на продажбите на хранителни и нехранителни стоки. В общината функционират 115 магазина за хранителни стоки вкл. и два големи супермаркета. На територията на общината функционират и 96 търговски обекта за продажба на нехранителни стоки, предимно облекло, парфюмерия и козметика, стоки за бита и промишлеността и др. Дейност в областта на търговията развиват и множество хранителни и питейни заведения. Граничният характер на общината и преминаването на международен транспортен коридор през територията и са причина през последните години на територията на гр. Харманли да се развива търговска дейност свързана с продажбата на горива, петролни продукти и леки автомобили. През последните три години с най-бързи темпове се развива търговията с употребявани автомобили и сервизната дейност, като последният подотрасъл увеличава в пъти дела си в общия размер на приходите от отрасъла.

Други застъпени производства, услуги и занаяти в общината са: изработката на метални изделия, дърводелски и дърворезбарски услуги, шивашки дейности и др. От ремонтните и комунално-битовите услуги относително по-голям дял заемат: авторемонтните, ремонта на електроуреди, строително-ремонтните дейности, изработката на дограма и др.

Икономическа активност на населението и пазар на труда

Намаляването на работната сила в община Харманли е следствие от отрицателния механичен прираст на населението в трудоспособна възраст, при което се наблюдава тенденция на изселване към областните центрове като Хасково и Пловдив. Макар и в по-малка степен, друга причина за отрицателната тенденция е нежеланието на незаетите да преминават през процедури за регистрация в Бюрото по труда заедно с възможностите за преквалификация, с което се увеличава броя на текущото неактивно население.

Като относителен дял заетите лица в община Харманли представляват около 10% от общия брой заети лица за областта, като през последните години този процент непрекъснато се понижава, очертавайки тенденция на незначителен спад в трудовата заетост и предприемаческата активност на общината в икономиката на област Хасково.

През последните години, относителния дял на заетите в предприятията с преобладаваща частна собственост непрекъснато се увеличава. Този факт е показателен за нарастващата предприемаческа активност и инициатива в рамките на общината и определя трайната тенденция

за по-бърз темп на растеж на заетите в частния сектор, в сравнение с тези в обществените. По отношение на средната брутна годишна заплата, в община Харманли се наблюдава тенденция на растеж. Прави впечатление, че възнагражденията в обществените сектор значително надвишават тези в частния бизнес, което е изразена тенденция в Хасковска област като цяло. Положителен фактор е доближаването на заплатите на обществените сектор в община Харманли до стойностите, отчетени за областта.

Туризм

Туризмът има малко участие във формирането на БВП на общината и генерирането на трудова заетост. На територията на община Харманли има благоприятни условия за развитието на различни видове туризъм – екотуризм, биотуризм, фототуризм, пешеходен туризъм, спортен туризъм (риболов, колоездене, конен туризъм), ловен туризъм, градски туризъм, селски туризъм и етнотуризм (свързан с традиции и обичаи). Въпреки наличието на тези условия и природни дадености, културни и исторически забележителности, туризмът в община Харманли е сравнително слабо развит и тя се възприема по-скоро като транзитна дестинация на важни пътища свързващи България, Турция и Гърция.

Като цяло обаче няма атрактивни туристически комплекси, които да привличат редовен и достатъчен на брой туристически поток. Възможностите за развитие на туризъм в община Харманли се обуславят и от наличието на исторически и природни забележителности, като водопадите в м. „Кюмюрлука“ и м. „Куру дере“, защитената местност „Дефилето“ и историческите места „Кара Колювата къща“, „Гората ада“, „Хайдушка дупка“ и др.

Местен интерес представляват наличните микроязовири и водоеми, предлагащи различни форми на отдих сред природата. Такива са микроязовирът в с. Надежден (с площ 177 ха), яз. „Кюмюрлука“ (гр. Харманли), „Дервения“, „Казала“ и др.

Сред културно-историческите забележителности се открояват Сводестият мост над р. Олудере, Кервансарая в центъра на гр. Харманли, чешмата „Изворът на белоногата“ и др. Допълнителни фактори за развитие на алтернативен туризъм в общината са обособените места за риболов по поречието на р. Марица и р. Харманлийска, както и местностите, подходящи за ловен туризъм.

В момента основната група посетители на Харманли са бизнес-туристи с кратък престой (1-2 нощувки), като в седмичен план пристиганията се концентрират в работните дни. Туристите с цел познавателен, културен и екотуризм в преобладаващата си част са дневни посетители, пристигащи от съседните дестинации без да реализират нощувки на територията на общината.

В бъдещ план, възможностите за развитие на туризма се свързват с по-пълно оползотворяване на туристическия ресурс в общината. Стремелът на община Харманли следва да е насочен към създаване на устойчиви туристически продукти в сферата на алтернативния туризъм, а именно селски, екотуризм, изграждане на нови туристически маршрути (напр. по т.нар. „Пролом на Харманлийската река“ и др.), водни спортове, спортен риболов, повишаване квалификацията на персонала в туризма, както и развитие на социалния отдих.

2.3. Инфраструктура, пътища и телекомуникации

Енергопреносни и комуникационни мрежи

Енергопреносната система на община Харманли се характеризира с добре изградена мрежа, която не създава сериозни затруднения при захранването с електрическа енергия на производството и битовите потребители. Всички населени места са електрифицирани, като елзахранването се извършва от две подстанции - Харманли и Славяново (110 на 20 KV).

Функционирането на енергийната система се подsigурява от "EVN – Пловдив" и "Електропреносен район Харманли". Разпределителната мрежа за ниско напрежение се осигурява с помощта на 176 трафопоста (собственост на НЕК – район Харманли и частни консуматори), които функционират нормално. Захранването на помпените съоръжения за питейно водоснабдяване е стабилно и функционира в ефективно. Енергоемкостта на водоснабдяването в общината обаче е висока, което води до оскъпяване цената на водата. Аварии, възникнали в процеса на експлоатация на съоръженията, са чести, но не водят до сериозни затруднения. Електрифицирани са 196 км от улиците в населените места на общината (51 км от тях в гр. Харманли).

Транспорт

Транспортно-комуникационната система на община Харманли се формира основно от функционирането на един от водещите коридори за страната и за област Хасково - трансевропейския транспортен коридор Европа - Азия (коридор № 4). На територията на областта той се формира от международната магистрална жп линия - Е-70С и първокласния път I-8 (Е-80), които преминават през територията и на община Харманли и я разполовяват на две приблизително равни части. Този коридор основно влияе както върху цялостното развитие на общината, така и върху самата изграденост и функционирането на съответните транспортни мрежи. За развитието на пътната мрежа в общината следва да се повиши ролята на потенциалният регионален коридор, свързващ района на Харманли и Свиленград с Бургас (през Странджа-Сакар).

Изградената пътна мрежа на територията на общината включва общо 222,2 км пътища от републиканската пътна мрежа. С пускането в експлоатация на АМ "Марица" значително е подоброено обслужването на транспортния поток на територията на общината и е съкратено времето за пътуване. С най-голям относителен дял от общата дължина на пътната мрежа са трето- и четвъртокласните пътища, които са а обща дължина 161 км (72,5%)

Железопътният транспорт в общината е представен с участък 23 км от главната жп линия Калотина - София - Пловдив - Свиленград, категоризирана в европейската мрежа от магистрални линии и мрежата за комбинирани превози (Е-70С). Степента на натоварване на мрежата надхвърля 60%, а в участъка Преславец – Свиленград скоростта на движение надхвърля 90 км/час. На територията на общината функционират една гара - Харманли, и две спирки - Преславец и Бисер. Железопътният транспорт в района има предимно транзитен характер и почти не влияе върху транспортните процеси в общината, слабо е и неговото влияние върху развитието на икономиката.

Комуникационна инфраструктура, информационно обслужване и медии

Пощенското обслужване в населените места се осигурява от една Районна пощенска станция намираща се в общинския център гр. Харманли и 17 пощенски станции в по-големите населени места на общината. Предлаганите услуги включват предоставянето на вътрешни и международни пощенски услуги, разпространение на печата, парично-превод на дейност и услуги по възложителство.

Развитието на съобщителната инфраструктура в общината е на добро равнище. Има пълно покритие на трите мобилни оператора: "А1", „Yettel" и „Виваком", които предлагат и високоскоростен интернет в различни варианти. Има и три други фирми-доставчици, които предлагат високоскоростен кабелен и безжичен интернет с отлична връзка

Покритието с телевизионен сигнал на територията на общината е добро. Изградена е и функционира и кабелна мрежа на местна телевизия. Опериращите интернет-доставчици предоставят относително бърз и надежден достъп на граждани, учреждения и фирми от гр. Харманли и околните села. Общинската администрация е надеждно оборудвана с компютърни

конфигурации. Функционира електронна страница на общината: www.harmanli.bg, която подобрява качеството и намалява времето за административно обслужване на гражданите. Кметствата на територията на общината също са оборудвани с компютърна техника.

В общинския център гр. Харманли има изграден и функциониращ Информационен център. Центърът предоставя на гражданите на общината пълна информация за начина, реда и срока на извършването от общината услуги, оказва съдействие на населението при попълването на различни формуляри, декларации и документи. В общинския информационен център чрез постоянни анкети се извършват допитвания до гражданите, както и се получава мнението им по различни въпроси свързани с дейността на общината. Той е изграден по проект финансиран от Съвета на Европа "Партньорство за демократично развитие на Харманли".

3. SWOT анализ

Въз основа на горния анализ е направена взаимнообвързана оценка на вътрешните за дадената организация (в случая община Харманли) силни и слаби страни, както и на външните за общината възможности и заплахи. Приема се, че силните страни на общината и възможностите да се възползваме от тях са основния двигател на развитие на общината, особено в съчетание с възможностите да преодолеем вътрешните слаби страни. От друга страна вътрешните слаби страни на общината, както и външните заплахи, които са пречка за развитието представляват риск за реализацията на програмата.

Целта на този анализ е да се оцени кои направления от дейностите по опазване на околната среда в община Харманли са най-ефективни, в кои може да се постигне най-добър успех и хармонично развитие чрез използване на силните страни и благоприятните възможности на външната среда, както и чрез преодоляване или намаляване на действието на слабите страни и външните заплахи.

При използване на цялата налична информация за съществуващото положение и тенденциите по компоненти на околната среда са изведени следните основни аспекти на силните и слабите страни на общината по отношение на опазване на околната среда, както и на възможностите и заплахите от страна на средата, които са представени в следната таблица.

Таблица 5 Резултати от SWOT анализ

Силни страни	Слаби страни
✓ Съхранена околна среда и добри общи екологични показатели, при липса на големи индустриални замърсители; ✓ Харманли е сред предпочитаните общини за икономическа дейност в Хасковска област; ✓ Наличие на поземлени ресурси с високи агробиологични качества, в съчетание със запаси от дървесина и условия за паша; ✓ Добре развита транспортна и комуникационна мрежа; ✓ Наличие на достатъчно водни ресурси; ✓ Голям относителен дял на територии от Натура 2000 и с богато биологично разнообразие, в т.ч. и добре запазени стари широколистни гори (семенни); ✓ Добри условия за отглеждане и добиване билки и диворастящи плодове и гъби; ✓ Наличие на необходимите стратегически документи и местна нормативна база в областта на ООС и УО; ✓ Изградено е регионално депо с инсталация за сепариране, отговарящи на нормативните изисквания и площадка за компостиране; ✓ Добре функционираща и ефективна система за сметосъбиране и УО, която обхваща всички населени места и цялото население, при социално достъпно ниво на разходите; ✓ Организирано разделно събиране на отпадъците от хартия и картон, пластмаси, стъкло и метали от домакинствата; ✓ Организирано разделно събиране на	✓ Няма система за мониторинг на състоянието на основни природни компоненти; ✓ Голям дял на твърдите горива използвани за битово отопление, което води до повишено съдържание на замърсители в атмосферния въздух; ✓ Лошо състояние на част от пътната настилка и стар автомобилен парк; ✓ Морално остаряла и недоизградена водоснабдителна и канализационна мрежа в селата и част от гр. Харманли, главно поради недостиг на финансови ресурси; ✓ Висока енергоемкост на водоснабдяването и висока цена на питейната вода; ✓ Високо съдържание на манган във водата; ✓ Замърсяване на местни водоизточници вследствие неправилна употреба на торове и препарати; ✓ Недостатъчно съзнание и активност на населението за участие в решаването на проблемите по опазване на околната среда; ✓ Периодична поява на нерегламентирани замърсявания и сметища; ✓ Липса на систематизирана и актуална информация за състоянието на околната среда която да подпомага взимането на решения за подобряване на ООС и УО, както и на публичен достъп до нея.

биоразградимите и зедемите отпадъци; ✓ Организирано разделно събиране на опасни отпадъци от бита; ✓ Организиран контрол по спазване на законовите изисквания по ООС и УО на общинско ниво; ✓ Добро партньорство с институциите с отношение към ООС.	
Възможности	Заплахи
✓ Осигуряване на финансиране за инвестиции по ○ Оперативна програма „Околна среда“ ○ ПУДООС ○ Отчисленията по чл. 64 ✓ Успешно коопериране с другите общини в рамките на РСУО за доизграждане на регионалните съоръжения за третиране на отпадъци; ✓ Използване на възможностите за развитие на ПЧП; ✓ Прилагане на целенасочени мерки и стимули за предотвратяване образуването на отпадъци и насърчаване на разделното им събиране; ✓ Привличане на организации по оползотворяване и повишаване на количествата рециклирани отпадъци; ✓ Формиране на екологосъобразно поведение и навици сред населението, особено у подрастващите, вкл. и чрез нови и интерактивни форми на екологично образование и обучение; ✓ Прилагане на ефективен контрол в сектора чрез повишаване на капацитета на общинската администрация за налагане на законодателството; ✓ Интегриране на политиките за ООС, в т.ч. и по УО в другите местни политики. ✓ Развитие на екологичен, културен, селски и др. видове туризъм, в т.ч. и екотуризъм. Създаване на регионални туристически продукти и тематични маршрути; ✓ Използване на природните ресурси за производство на енергия – изграждане на производство на пелети и чипс; поставяне на соларни панели на сгради и др.; ✓ Развитие както на интензивно, така и на биоземеделие. ✓ Проучване за минерални и геотермални води и използването им според качествата им; ✓ Въвеждане на „добри екологични и земеделски практики“; ✓ Възможност за обмен и прилагане на добри практики със съседни общини и трансгранично сътрудничество с Гърция и Турция.	✓ Липса на самостоятелен финансов ресурс за инвестиции, както и за изготвяне на качествени проекти; ✓ Повишаване на замърсяването от автомобилния транспорт (въздух, почви); ✓ Намаляване на запасите от пресни води с питейни качества; ✓ Замърсяване на водите от промишлени предприятия и земеделците; ✓ Влошаване на общото състояние на техническата инфраструктура; ✓ Намаляване на земеделските земи заради промяна на предназначението им за използване за неземеделски цели и за строителство; ✓ Опасност от горски пожари, вследствие палене на стърнища и др.; ✓ Нарушаване на почвеното плодородие и добивите от земеделските култури; ✓ Влошаване на възрастовата структура на населението и засилване на миграционните процеси сред по-младите хора; ✓ Забавения икономически растеж; ✓ Закъснение при изпълнение на графика за сметосъбиране и сметоизвозване; ✓ Повишаването на разходите за управление на отпадъците и промяната в начина на изчисляване, може да доведе до значително повишаване на ТБО; ✓ Въведените в законодателството количествени цели за рециклиране на биоотпадъците са високи и не могат да бъдат постигнати въпреки предвидените инвестиции; ✓ Жителите на община Харманли не участват активно прилагането на разделно събиране на рециклируеми и биоотпадъци при източника; ✓ Неизпълнението на целите за рециклиране води до заплащане на отчисления за депониране на отпадъците; ✓ Недостатъчно интегриране на политиките за околна среда в другите местни политики и стратегически документи;

На базата на анализа на текущото състояние и на представения по-горе SWOT анализ може да стигнем до извода, че община Харманли разполага с уникални и в голяма степен запазени природни ресурси и биологично разнообразие, които са предпоставки за развитието на разнообразни форми на туризъм, природосъобразно земеделие и животновъдство и устойчиво горско стопанство. Като се изключи периодичното замърсяване (главно на водите и в по-малка степен на въздуха), което е главно от битов характер, липсват ярко изразени екологични проблеми, замърсявания и увреждания на околната среда, застрашаващи човешкото здраве, което е предпоставка за добро качество на живот за жителите и посетителите на общината.

Ясно изразени предимства на общината, които трябва да се доразвият:

- Да се използва пълноценно изградената инфраструктура за управление на отпадъците (към момента главно РД Харманли сепариращата и компостиращата инсталация към него);
- Да се използва ефективно и доразвива системата за управление на отпадъците, която обхваща 100% от населението при социално достъпно ниво на разходите;
- На основата на съхранената околна среда и наличните природни ресурси да се използват възможностите за развитие на алтернативен и краткотраен туризъм и за биологично земеделие.

Слаби страни, които се нуждаят от целенасочена политика за подпомагане:

- Да се рехабилитира и подобри състоянието на пътищата от републиканската и общинската пътна мрежа;
- Да се доизгради и рехабилитира водоснабдителна и канализационна мрежа;
- Да се намали делът на използваните твърди горива през студеното полугодие;
- Целенасочена работа за привличане на повече инвестиции за инфраструктура и подобряване на енергийната ефективност на сградите;

Определящите възможности, чиято реализация би засилила силните страни и конкурентоспособността на общината са:

- Използването на възможностите за кандидатстване по различни програми е ключов фактор за финансиране на дейностите по УО;
- Засилване на успешното коопериране с общините рамките на РСУО за изграждане на по-ефективни регионални съоръжения за третиране на отпадъци;
- Използването на възможностите да се получава финансиране от ПУДООС за своевременно подмяна и обновяване на транспортните средства и контейнерите, когато е необходимо;
- Подобряване на съвместната работа на общинските и държавните контролни органи по отношение замърсяването на водите, въздуха и почвите и подобряване на качеството им.

Реални заплахи, на които общинското ръководство трябва да противопостави конкретни мерки и действия за намаляване или ликвидиране на тяхното влияние са свързани с неблагоприятните демографски прогнози, опасността от повишаване на разходите на тон отпадъци и от там таксите за населението, при намаляващи доходи и население в трудоспособна възраст. Потенциална заплаха е съкращаването на планирания срок на експлоатация на клетките на депото при неправилното им експлоатиране.

Всичко това е предпоставка общинската администрация да постави като приоритетни цели, мерки и действия, тези които са свързани с управлението на водите и отпадъците. За тяхното постигане са необходими големи инвестиции, които са свързани с доизграждането на необходимата инфраструктура за съвременно управление на отпадъците (в т.ч. и постигане на целите, заложиени в НПУО 2021-2028), както и с налагащото се подобряване на състоянието на водоснабдяването, канализационните и пречиствателни системи в общината. В момента основно предизвикателство

за общината (както и на другите общини от РСУО) се явяват необходимите действия по оползотворяване на биоразградимите компоненти от отпадъците преди депонирането и законосъобразното управление и оползотворяването на отпадъците от разрушаване и строителство. Следващ приоритет за общината следва да бъде подобряването на състоянието и продуктивността на почвените ресурси и минимизиране на негативните ерозийни процеси, особено в наклонените терени.

4. Визия

Визия за околната среда може да се формулира като виждане на желанията на хората за бъдещото състояние на околната среда на територията на общината в един дългосрочен период, отразявайки предимства на общината в регионален и национален аспект.

В наше време все повече се осъзнава, че поддържането на нормално функциониращи екосистеми, които подпомагат икономическото и социалното развитие, има решаващо значение за трайното развитие на обществото. Основните цели на Програмата за опазване на околната среда на община Харманли са свързани с постигането на хармонично, балансирано и устойчиво развитие.

Процесът на планиране на общинско ниво търси баланса между различните аспекти на развитието (екологичен, териториален, икономически и социален) и между различните териториални общности, институции и социални групи. Общинската програма за опазване на околната среда се явява един от основните инструменти за защита и опазване на наличните природни ресурси, запазване на постиженията където ги има и подобряване на екологичното състояние в областите където е необходимо, като е съобразена със сферите на компетенция и ограничените възможности на община Харманли.

Стратегическата част на Програмата следва да се разглежда като динамична част, която има възможност да бъде допълвана и актуализирана съобразно промени в приоритетите на общината, в националното законодателство и други елементи на обкръжаващата среда оказващи влияние върху протичащите процеси в общината. Програмата е съобразена с основните цели на политиката за опазване на околната среда в Европейския съюз, както и с основните стратегически и планови документи на национално ниво и имащи отношение към опазването и съхранението на околната среда.

Дефинирането на визията, целите и приоритетите в Програмата за опазване на околната среда се основава на извършения анализ на средата, на откритите специфични особености в SWOT анализа и на очакванията и предвижданията за развитие на община Харманли.

Община Харманли е динамично развиваща се териториална единица, с икономика и инфраструктура, съобразени с природния потенциал и сравнителните предимства на общинската територия. Община Харманли е привлекателно място за живот със съхранена природа и хармонична среда за обитаване.

Визията за опазване на околната среда на община Харманли е реалната мечта на всеки жител и гост на общината да живеят сред чиста околна среда, с просперираща икономика, с работещи предприятия с екологични производства, произвеждащи екологично чисти продукти. Желанието за висок жизнен стандарт е в унисон с развитието на чиста индустрия, възраждане на традициите в земеделското производство и разширяване на зелените площи.

Устойчивото развитие на общината е обвързано със съхраняването на културните, природни и исторически ценности на града, устойчивото използване и опазването на компонентите на околната среда, като първостепенна задача е опазването на чистотата на атмосферния въздух, подобряване на водоснабдяването, почистването на града и опазване на екосистемите и биоразнообразието и провеждането на прозрачна политика по околната среда, информиране на гражданите и тяхното съдействие при реализиране на екологичните проекти.

Сегашната визия отразява желанието за запазване и достигане на определено ниво на качеството на околната среда в община Харманли. От една страна тя е консолидирана, обобщена представа на общността за стандарта на живот и качествата на средата, която изгражда, поддържа и обитава, а от друга в нея има приемственост и тя се явява продължение на визията за цялостно развитие на общината през следващите години.

Визия

Община Харманли – динамично и балансирано развиваща се община, привлекателно, чисто и зелено място сред съхранена природа, защитаваща природното и културното си наследство, с конкурентна икономика основана на ефективно използване на ресурсите, постигнала устойчиво развитие и просперитет, осигуряваща качествена жизнена среда. Община със запазено биоразнообразие, повече зелени площи, по-чист атмосферен въздух, по-качествена питейна вода, съвременна канализация и работеща пречиствателна станция, водеща община на регион с напълно изградена и функционираща съвременна система за събиране и третиране на отпадъците.

Формулираната визия отразява виждането за развитие на общината съобразено с наличния природен потенциал при отчитане на интересите на местното население.

Така формулираната Визия може да се постигне чрез формулирането на адекватни цели, мерки и проектни интервенции, пространствено адресирани към териториите и секторите от местната икономика, които са определящи за усвояването на потенциала и сравнителните предимства на община Харманли. Трябва да се запази използването при разработването на ПИРО 2021-2027 г. фокусиране върху създаване на благоприятна комплексна среда и по-специално в частта за опазването на околната среда и повишаването на енергийната ефективност.

5. Цели и приоритети

С програмата се прави опит да се фокусират управленските процеси и да се даде рамката за използването на наличните ресурси по такъв начин, че община Харманли да успее да запази постигнатото до момента и в същото време да създаде и развива конкурентни предимства от потенциала си.

Въз основа на така определената визия за развитието на общината и при желание да има приемственост с ОПООС 2021-2027 година, с оглед да се определят конкретните мерки за опазване и възстановяване на околната среда на базата на съществуващото състояние и очакваното развитие на икономиката и инфраструктурата в общината., **главната стратегическа цел** за периода 2021-2027 година може да бъде определена по следния начин.

Генерална стратегическа цел

Да се подобри жизнената среда и качеството на живот на населението в община Харманли чрез осигуряване на благоприятна околна среда и запазване на природните дадености на региона на основата на устойчиво управление на околната среда.

Ако приемем, че основата на настоящата програма е триединството: чиста околна среда – съхранени природни ресурси – по-добро качество на живот, то може да осигури на жителите на общината един по-добър, здравословен и безопасен живот. Въз основа на това се определя основната посока за предприемане на активни действия, които да спомогнат за запазване и подобряване на околната среда. Всяко формулиране, конструиране и степенуване на цели и приоритети е до известна степен условно поради тясната взаимовръзка и взаимодействие между тях. Намерението на общинската администрация е да продължи да работи за интегриране на въпросите, касаещи околната среда във всички останали сектори.

С оглед на поставената главна стратегическа цел Общинската програма за опазване на околната среда на община Харманли за периода 2021-2027 година поставя следните специфични стратегически цели:

- **Специфична стратегическа цел 1:** Устойчиво управление на водите и развитие на водоснабдителната инфраструктура.
- **Специфична стратегическа цел 2:** Ефективно управление на отпадъците.
- **Специфична стратегическа цел 3:** Запазване и поддържане на доброто качество на атмосферния въздух.
- **Специфична стратегическа цел 4:** Опазване и поддържане на биологичното разнообразие.
- **Специфична стратегическа цел 5:** Подобряване на административния капацитет.

6. План за действие

Планът за действие по опазване на околната среда на Община Харманли обхваща шест годишен период за 2021 – 2027 година и включва основните мерки и дейности, предвидени за изпълнение. Структурата на Плана за действие е съобразена с целите и приоритетите на програмата и отговаря на изискванията и целите на действащото към момента законодателство. С приемането и прилагането на плана се цели да бъде постигнат оптимален баланс между различните законодателни, институционални, икономически и технически мерки и практическото

реализиране на интегриран подход за опазване на околната среда и компонентите ѝ на територията на общината.

Планът за действие в табличен вид е представен в Таблица 6.

Таблица 6 План на дейностите

№ по ред	Мярка	Дейности	Бюджет (лева)	Източник на финансиране	Срок за изпълнение	Отговорни институции	Ефект
Специфична стратегическа цел 1: Устойчиво управление на водите и развитие на водоснабдителната инфраструктура							
1.1	Прилагане на ЗУТ, ЗООС, ЗВ и подзаконовата нормативна база		-	Общински бюджет	постоянен	Общинска администрация, РИОСВ	Превантивни дейности за запазване на екологичните показатели
1.2	Почистване и корекция на коритата на реките в рамките на урбанизираната територия на население места (ангажимент на общината) и извън урбанизираната територия на общината	Изготвяне идейно инвестиционни проекти, почистване на реките от наноси, растителност, отпадъци и др., укрепване и/или корекция на речните корита	600 000	Общински бюджет	48 месеца	Общинска администрация	Намаляне риска от наводнения
1.3	Контрол върху източниците на замърсяване		-	Общински бюджет	постоянен	Общинска администрация, РИОСВ	Намаляване на замърсяването по компоненти
1.4	Запазване и подобряване качеството на повърхностните води		-	Общински бюджет	постоянен	Общинска администрация, РИОСВ, фирми	Подобряване качеството на повърхностните води
1.5	Повишаване на капацитета за реакция при наводнения на общинската администрация и доброволните отряди и	Закупуване на специализирани автомобили, лодки, помпи, облекла, инвентар и други средства за реакция при наводнения. Провеждане на обмяна на опит, изграждане на системи за ранно оповестяване и др. Провеждане на информационни кампании сред местната общественост	100 000	-	48 месеца	Общинска администрация	Повишен капацитет за реакция при възникнали извънредни обстоятелства

№ по ред	Мярка	Дейности	Бюджет (лева)	Източник на финансиране	Срок за изпълнение	Отговорни институции	Ефект
	подобряване на реакциите на населението при наводнения						
1.6	Осигуряване на достатъчно количество и качество питейна вода чрез доизграждане и подобряване на ВиК инфраструктурата	Осъществяване на постоянен контрол за качеството на питейната вода; Изграждане на нова и реконструкция на съществуващата водопроводна инфраструктура (вкл. ВиК мрежи, РШ, ПС, НР и др.)		Общински бюджет	постоянен	Общинска администрация, ВиК	Осигурени по-добри и здравословни условия за живот
1.7	Подобряване на канализационната инфраструктура и пречистването на отпадни води от бита и промишлеността	Изграждане на ПСОВ в Харманли. Възстановяване работата на ПСОВ, пречистваща битовите води на с. Бисер.	5 000 000	Общински бюджет, ПУДООС, ОПОС, ЕС и др.	72 месеца	Общинска администрация, ВиК	Осигурени по-добри и здравословни условия за живот
Специфична стратегическа цел 2: Ефективно управление на отпадъците							
2.1	Подготовка за извеждане от експлоатация и рекултивация на РДНО-Харманли (или клетки от него) след запълване на неговия капацитет и създаване на проектна готовност за откриване на нови клетки на депото	Подготовка на ПИП, изготвяне на инвестиционен проект за рекултивация на излезлите от експлоатация клетки на РДНО, изготвяне на инвестиционен проект за изграждане на нови клетки на съществуващото депо или ново депо.	3 500 000	Общински бюджет, ПУДООС, Фондове, МОСВ	72 месеца	Общинска администрация	Изграждане на допълнителна инфраструктура на РДНО – Харманли.
2.2	Изграждане и оборудване на площадка за	Изготвяне на ПИП, вкл. ПУП за площадката; изготвяне на инвестиционен проект за	8 000 000	Общински бюджет, ПУДООС,	72 месеца	Общинска администрация	Осигуряване на площадка за рециклиране на

№ по ред	Мярка	Дейности	Бюджет (лева)	Източник на финансиране	Срок за изпълнение	Отговорни институции	Ефект
	съхранение и оползотворяване на строителни отпадъци	разпределителна площадка за оползотворяване на строителни отпадъци; доставка и пускане в експлоатация на трошачно-сортировъчна машина с магнитен сепаратор, за разделяне, сортиране и предаване за последващо рециклиране и оползотворяване. Площадка с Инсталация за натрошаване и сортиране на строителни отпадъци, базирана на верижна модулна система.		Фондове, МОСВ			строително отпадъци.
2.1	Кандидатстване за финансиране на инвестиционни проекти			Общински бюджет	постоянен	Общинска администрация	Осигуряване на средства от външни източници
2.7		Предварителни проучвания за необходимост от изграждане на канализационни системи и изграждане на ПСОВ в по-големите села на общината.		ФЕС, ДБ, Общински бюджет	постоянен	Общинска администрация, ВиК	Предотвратяване замърсяването на водите с битови и фекални води
Специфична стратегическа цел 3: Запазване и поддържане на доброто качество на атмосферния въздух							
3.1	Подмяна на индивидуални отоплителни устройства на твърдо гориво с алтернативни източници на отопление.	Обмяна на опит. Кампания след местното население във връзка със замърсяване на въздуха и проучване на интереса за подмяна на такива уреди. Разработване и реализация на проект за закупуване и подмяна на нови уреди за отопление. Обсъждане на възможността за данъчни стимули за промяната на отоплителни уреди.	3 000 000	Общински бюджет, Фондове, МОСВ	72 месеца	Общинска администрация	Подобряване качеството на атмосферния въздух на територията на Община Харманли през отоплителния сезон. Бърз и лесен достъп до систематизирани данни

№ по ред	Мярка	Дейности	Бюджет (лева)	Източник на финансиране	Срок за изпълнение	Отговорни институции	Ефект
3.2	Насърчаване използването на електроавтомобили в централната градска част на гр. Харманли	Изграждане на зарядни станции за електро и хибридни автомобили в централната градска част на гр. Харманли.	200 000	Общински бюджет, Фондове	24 месеца	Общинска Администрация	Намаление на вредните емисии изпускани от автомобилния парк.
3.3	Подмяна на ППС и специализираните автомобили на общинска администрация, общински структури и общинските предприятия с електромобили или хибридни автомобили.	Закупуване или оперативен лизинг на нови ППС и специализирани автомобили на общинска администрация, общински структури и общинските предприятия с електромобили или хибридни автомобили	370 000	Общински бюджет	36 месеца	Общинска Администрация	Намаление на вредните емисии изпускани от автомобилния парк на общинска администрация, общински структури и общински предприятия.
3.4	Запазване качеството на атмосферния въздух	Увеличаване и поддържане на дървесната растителност в терените за озеленяване и по улиците на града	-	Общински бюджет	постоянен	Общинска администрация	Подобрена естетика, по-чист въздух в зоните за живеене
3.5		Реализиране на малки местни благоустройствени проекти с пряко или косвено отношение към подобряване на качеството на атмосферния въздух	-	Общински бюджет	постоянен	Общинска администрация	Подобрена естетика, по-чист въздух в зоните за живеене
3.6		Преасфалтиране, рехабилитация на съществуващата и асфалтиране на нова пътна и улична настилка		Общински бюджет	постоянен	Общинска администрация	Икономии на време и горива, по-чист въздух
3.7	Мониторинг на качеството на атмосферния въздух.	Разработване на общинска програма за качеството на атмосферния въздух. Доставка и монтаж на техника за мониторинг, допълваща функциите на ИАОС, ежедневен мониторинг на качеството на въздуха.	80 000	Общински бюджет, МОСВ	72 месеца	Общинска Администрация	Реална представа за качеството на атмосферния въздух на територията на Община Харманли.

№ по ред	Мярка	Дейности	Бюджет (лева)	Източник на финансиране	Срок за изпълнение	Отговорни институции	Ефект
3.8	Ремонт, реконструкция и рехабилитация на уличната мрежа в населените места в Община Харманли	Реконструкция и рехабилитация на улици, вкл. обвързване със зелени пространства, ремонт и полагане на нови настилки, обновяване на прилежащи пространства и озеленяване по транспортни комуникации;	6 000 000	Общински бюджет, ПУДООС, МОСВ, ОПОС, ПРСР	72 месеца	Общинска Администрация	Намаляване на праховото замърсяване на атмосферния въздух
3.9	Разширяване на мрежата от велоалеи в Община Харманли	Разширяване на мрежата от велоалеи, чрез обособяване на нови трасета и свързаността им със съществуващи такива, вкл. с парк „Димана Данева“; Изграждане на система от велоалеи за пешеходно и велосипедно движение между жилищните комплекси в гр. Харманли; Прилагане на меки мерки за стимулиране на велосипедния транспорт в ежедневието;	400 000	Общински бюджет, ОПОС, ОПРР	72 месеца	Общинска Администрация	Намаляване замърсяването на атмосферния въздух и водене на активен начин на живот сред населението
Специфична стратегическа цел 4: Опазване и поддържане на биологичното разнообразие							
4.1	Опазване, поддържане и възстановяване на екосистемите и присъщото им биологично разнообразие в Защитени зони за опазване на дивите птици на територията на община Харманли	Изпълнение на дейностите по опазване, поддържане и възстановяване на екосистемите и биологичното разнообразие и изграждане на екопътеки в някои от 33: 1. Харманлийска река – с код BG0002092; 2. Защитена зона Радинчево – с код BG0002020; 3. Защитена зона Сакар – с код BG0002021 за опазване на дивите птици; 4. Защитена зона „Родопи източни“ BG0001032; 5. Защитена зона „Река Марица“ BG0000578; 6. Защитена зона „Остър камък“ BG0001034; 7. Защитена зона „Сакар“ BG0000212 за опазване на местообитанията.	500 000	Общински бюджет, ПУДООС, МОСВ	72 месеца	Общинска администрация, РИОСВ	Повишено екологично съзнание

№ по ред	Мярка	Дейности	Бюджет (лева)	Източник на финансиране	Срок за изпълнение	Отговорни институции	Ефект
4.2	Подобряване на качеството и възстановяване на зелените системи на община Харманли.	Инвестиции в изграждане на зелени пространства (зелени балкони, зелени стени, зелени покриви, атриум, зелени настилки, паркинги, зелени огради, шумоизолиращи и др.) в населените места; Инвестиции в развитие на градски и извънградски зелени пространства, включително подобряване на връзките между зелените площи (алеи от дървета, дървета по улиците/живи плетове, зелени детски площадки / училищни площадки, зелени и цветни площадки, зелени площи около реките); Инвестиции в развитие на естествени градски зелени площи (градски парк, исторически парк / градина, зелени квартални площи, зелени пространства, зелени спортни съоръжения, храсти, позеленяване на изоставени зони);	2 000 000	Общински бюджет, ПУДОС, МОСВ	72 месеца	Община, училища, НПО	Повишено екологично съзнание
4.3	Опазване и поддържане на биологично разнообразие	Поддържане на благоприятно състояние на природните местообитания	-	Общински бюджет, НПО, външни донори по фондове и програми	постоянен	Общинска администрация, РИОСВ, ДГС, РУГ	Поддържане и подобряване на състоянието на местообитанията
4.4	Подобряване на благосъстоянието на горския фонд	Изготвяне и изпълнение на горскостопански планове за поддържане и развитие на горския фонд на Община Харманли; Провеждане на ежегодни залесителни дейности; Изграждане на горски пътища и инфраструктура с превантивен характер, закупуване на техника за нуждите на ОП „Горска	2 000 000	Общински бюджет, Фондове	72 месеца	Общинска администрация, ОП „Горска компания“	Подобряване състоянието на горския фонд.

№ по ред	Мярка	Дейности	Бюджет (лева)	Източник на финансиране	Срок за изпълнение	Отговорни институции	Ефект
		компания“					
4.5		Контрол при добив на дървесина от общинските гори	-	Общински бюджет	постоянен	Общинска администрация, ДГС, РУГ	Запазване на състоянието на горските масиви
4.6		Мерки за предотвратяване на горски пожари	-	Общински бюджет, МЗХ, ДГС, ПРСР	постоянен	Общинска администрация, ДГС, РУГ	Запазване на състоянието на горските масиви
4.7		Изпълнение на мерките заложи в ЛУП и реализация на залесителни мероприятия	-	Общински бюджет	постоянен	Общинска администрация. ДГС, РУГ	Запазване и подобряване на състоянието на горите
4.8	Кандидатстване и изпълнение на трансгранични проекти за опазване на околната среда и биоразнообразието		-	Община, ПУДООС, МОСВ, ТГС, ПРСР	2021-2027	Община Харманли, МОСВ, РИОСВ, Областна администрация	Споделяне и обмяна на опит. Подобрена околна среда и запазено биоразнообразие
4.9		Подобряване на екологичното възпитание и обучение.	-	Общински бюджет	постоянен	Община, училища, НПО	Повишено екологично съзнание
4.10	Екологосъобразно използване на природните ресурси за развитие на устойчив туризъм	Популяризиране на природните и културните дадености с цел развитие на устойчив туризъм	-	Общински бюджет, Бизнес	постоянен	Община, туристически бизнес, НПО	Представяне и популяризиране на общината в страната и чужбина
4.11	Привличане на обществеността при вземането на решения по въпроси за ООС;		-		постоянен	Община	По-активно участие на гражданите при вземане на решения
4.12	Насърчаване на граждански инициативи за ООС на местно ниво;		-	Общински бюджет, ПУДООС	постоянен	Община	По-активно участие на гражданите, формиране на инициативност

№ по ред	Мярка	Дейности	Бюджет (лева)	Източник на финансиране	Срок за изпълнение	Отговорни институции	Ефект
Специфична стратегическа цел 5: Подобряване на административния капацитет							
5.1	Предоставяне на възможности за повишаване на професионалната квалификация на кадрите, отговарящи за управлението на околната среда;	Осигуряване на възможности за повишаване на професионалната квалификация на кадрите;	10 000	Общински бюджет, НСОРБ, АСЕКОБ,	2021-2027	Община	Повишаване на професионалната квалификация на кадрите
5.2	Подобряване на информационната обезпеченост и ангажиране на местното население за опазване на околната среда	Издаване и разпространение на информационни материали, свързани с опазването на околната среда; Провеждане на анкетни проучвания за мнението на населението за опазване на околната среда; Организиране на конкурси и кампании на екологична тематика;	10 000	ПУДООС, Общински бюджет,	2021-2027	Община, РИОСВ, Училища, Детски градини, НПО;	Запознаване и ангажираност на местното население с целите за опазването на околната среда
Допълнителни мерки свързани с управлението на отпадъците							
Допълнителни мерките свързани с управлението на отпадъците са заложи в План за действие с подпрограми с мерки за постигането им на Програмата за управление на отпадъците на община Харманли за периода 2021-2028 година. Тази програма е неразделна част от Общинската програма за опазване на околната среда.							
Планът за действие към Програмата за управление на отпадъците е съставен от следните седем подпрограми с мерки за постигането им, всяка от които има отделен план за действие: • Подпрограма „Предотвратяване и намаляване на образуването на отпадъците“ (планът за действие към нея включва 10 дейности (мерки); • Подпрограма: „Увеличаване на количествата рециклирани и оползотворени битови отпадъци“ (планът за действие към нея включва 19 дейности; • Подпрограма: „Достигане на целите и изискванията за битовите биоразградими отпадъци и биоотпадъците“ (планът за действие към нея включва 10 дейности); • Подпрограма: „Подобряване управлението на отпадъци от строителство и разрушаване на сгради“ (планът за действие към нея включва 8 мерки); • Подпрограма: „Управление и предотвратяване на риска от депонираните отпадъци (обезвреждане на отпадъците)“ (планът за действие към нея включва 7 дейности (мерки);							

№ по ред	Мярка	Дейности	Бюджет (лева)	Източник на финансиране	Срок за изпълнение	Отговорни институции	Ефект
		- Подпрограма: „Насърчаване на активно участие на населението и бизнеса в управлението на битови отпадъци“ (планът за действие към нея включва 5 дейности (мерки); - Подпрограма „Други мерки“. Планът за действие към тази подпрограма включва общо 19 дейности (мерки), ориентирани за постигането на 5 различни оперативни цели“.					
		Планът за действие към Подпрограма „Други мерки“ цели постигането на 5 различни оперативни цели“: - Оперативна цел 1: Подобряване на административния капацитет и информационното осигуряване на управлението на отпадъците (планът за действие към нея включва 7 дейности (мерки); - Оперативна цел 2: Екологосъобразно управление на утайките от пречиствателни станции(планът за действие към нея включва 3 дейности (мерки) ; - Оперативна цел 3: оптимизиране на системата за събиране на смесени битови отпадъци (планът за действие към нея включва 3 дейности (мерки); - Оперативна цел 4: Нормативно регулиране на управлението на отпадъците и ускоряване прилагането на законодателството и политиката в тази област(планът за действие към нея включва 5 дейности (мерки); - Оперативна цел 5: Мерки за борба с изменението на климата (планът за действие към нея включва само 1 дейност (мерка)					

7. Организация за изпълнение на програмата

Мониторинг, контрол, оценка и актуализация на общинската програма за опазване на околната среда

За да бъдат реализирани поставените с програмата задачи и постигнати заложените в нея цели е нужно предложените действия на общината по опазване на околната среда да бъдат еднакво добре приети от общинския съвет, общинското ръководство и съответните секторни специалисти.

Отговорни за **изпълнението** на програмата за опазване на околната среда в община Харманли са:

- Кмет
- Заместник-кмет
- Секретар на община Харманли
- Директор на Дирекция „Общинска собственост и устройство на територията“;
- Началник отдел „Териториално устройство, строителство и екология“
- Еколог.

Оперативните дейности свързани с отчетността, организацията и координацията с други структури (в и извън общината) свързани с изпълнението и контрола на програмата се изпълняват от еколога на общината.

С програмата се предлага в едномесечен срок от приемането и със Заповед на Кмета на Общината да бъде определена Комисия с конкретен състав, която да се събира периодично за отчитане на напредъка и вземане решение по отношение на възникнали проблеми.

По преценка на общинското ръководство в работата на комисията може да бъдат включени и членовете на Обществения съвет за наблюдение и контрол на ПИРО 2021-2027 г. на Община Харманли, чиято задача е да следи и направлява изпълнението на План за интегрирано развитие на Община Харманли, както и изготвянето на годишните доклади, междинната и последващата оценка и евентуално актуализацията на документа. За да се улесни работата и за по-голяма оперативност в работата на комисията могат да бъдат въввлечени не всичките и членове, а само тези от тях, които имат професионално отношение и ангажименти към опазване на околната среда.

Наблюдението и оценката на ОПООС ще се извършва с оглед постигането на ефективност и ефикасност от изпълнението и. Предметът на наблюдение включва изпълнението на целите и приоритетите на Програмата, организацията и методите на изпълнение, прилагани от съответните административни структури, организациите и юридическите лица, участващи в изпълнението им. **Наблюдението**, както и изпълнението на програмата е отговорност на Кмета на общината и дирекция „Общинска собственост и устройство на територията“. В процеса на наблюдение ОБА осигурява спазването на принципите за партньорство, публичност и прозрачност. Наблюдението е важен елемент, който позволява да се засили или намали активността в конкретна насока, да се предприемат коригиращи действия, ако напредъкът е неудовлетворителен, или ако условията се изменят.

Контролът върху изпълнението на Общинската програма за опазване на околната среда се извършва от Общинския съвет на община Харманли. Кметът представят пред общинския съвет

всяка година отчет за изпълнението на програмата, който се предоставя и на РИОСВ Хасково. В този отчет се отбелязват постиженията и слабостите при изпълнението на програмата, които стават достояние и на обществеността чрез публикуването им на интернет страницата на община Харманли. При необходимост се правят предложения за допълване и актуализиране на програмата.

Оценката включва информация от наблюдението и от други източници на ефектите от предприетите действия и на резултатите от тях. Извършването на оценката ще осигури на управлението механизми на контрол чрез информация за разходите и за резултатите. Оценката дава възможност да се проследи ефекта от планираните и реализираните дейности. Информация за оценката следва да се предостави по подходящ начин пред обществеността, като по този начин се представят пред хората проблемите, планираните инициативи и най-вече напредъка по постигането на визията и главната стратегическа цел.

Общинската администрация следва своевременно да подготвя и внася проекти за финансиране на приоритетните дейности по опазване на околната среда от различни програми и източници.

Актуализация и допълване

Актуализация и допълване на Общинската програма за опазване на околната среда, в т.ч. и на Програмата за управление на отпадъците и раздел „Лечебни растения“ се прави от Кмета на община Харманли при изтичане срока на действието и, при съществени промени в националното законодателство или по други съображения с местен характер, които биха допринесли за подобряване на плана за действие.

Измененията, допълненията и актуализацията на Общинската програма за опазване на околната среда се приема от Общинския съвет Харманли по предложения на Кмета на общината.

При разработването, допълването и актуализирането на програмите се привличат и представители на неправителствени организации, на фирми и на браншови организации.

Координация с други общински и регионални програми

ОПООС на община Харманли е съобразена с националните и регионални приоритети в опазването на околната среда, в т.ч.: Плана за интегрирано развитие на Община Харманли (2021-2027 г.), Национална стратегия за регионално развитие (2012-2022), Оперативна програма “Околна среда” (2014-2020 г.); Национален план за управление на отпадъците (2021-2028 г.) и др. документи.

8. Приложения

Приложение №1

Преглед на българското и европейското законодателство по опазване на околната среда 2021 г., в т.ч. и относно правомощията и задълженията на органите на местното самоуправление в областта на планирането и управлението на околната среда.

Списък на актовете

Общо устройство и администрация

Законои:

Закон за опазване на околната среда (обн., ДВ, бр. 91 от 25.09.2002 г., посл. изм. и доп. ДВ., бр. 62 от 14.08.2015 г.)

Закон за достъп до обществена информация (обн., ДВ, бр. 55 от 07.07.2000 г., посл. изм. ДВ., бр. 39 от 20.05.2011 г.)

Закон за защита на личните данни (обн., ДВ, бр. 1 от 04.01.2002 г., посл. изм. и доп. ДВ., бр. 15 от 15.02.2013 г.)

Правилници:

Устройствен правилник на Министерство на околната среда и водите

Устройствен правилник на Изпълнителната агенция по околна среда

Правилник за устройството и дейността на предприятието за управление на дейностите по опазване на околната среда

Правилник за устройството и дейността на регионалните инспекции по околната среда и водите

Правилник за дейността, организацията на работа и състав на басейновите дирекции

Правилник за устройството и дейността на дирекциите на националните паркове

Други:

Тарифа за таксите, които се събират в системата на Министерство на околната среда и водите

Сектор ВОДИ

Законои

Закон за водите (обн., ДВ, бр. 67 от 27.07.1999 г., посл. изм. ДВ., бр. 61 от 11.08.2015 г.)

Наредби

Наредба №1 от 10.10.2007 г. за проучване, ползване и опазване на подземните води

Наредба №1 от 11.04.2011 г. за мониторинг на водите

Наредба №2 от 13.09.2007 г. за опазване на водите от замърсяване с нитрати от земеделски източници

Наредба №2 от 8.06.2011 г. за издаване на разрешителни за заустване на отпадъчни води във водни обекти и определяне на индивидуалните емисионни ограничения на точкови източници на замърсяване

Наредба №3 от 16.10.2000 г. за условията и реда за проучване, проектиране, утвърждаване и експлоатация на санитарно-охранителните зони около водоизточниците и съоръженията за питейно-битово водоснабдяване и около водоизточниците на минерални води, използвани за лечебни, профилактични, питейни и хигиенни нужди

Наредба №Н-4 от 14.09.2012 г. за характеризиране на повърхностните води

Наредба №5 от 30.05.2008 г. за управление качеството на водите за къпане

Наредба №6 от 9.11.2000 г. за емисионни норми за допустимото съдържание на вредни и опасни вещества в отпадъчните води, зауствани във водни обекти

Наредба №7 от 14.11.2000 г. за условията и реда за заустване на производствени отпадъчни води в канализационните системи на населените места

Наредба №9 от 16.03.2001 г. за качеството на водата, предназначена за питейно-битови цели

Наредба №11 от 25.02.2002 г. за качеството на водите за къпане

Наредба №12 от 18.06.2002 г. за качествените изисквания към повърхностни води, предназначени за питейно-битово водоснабдяване

Наредба №18 от 27.05.2009 г. за качеството на водите за напояване на земеделските култури

Наредба за реда и начина за оползотворяване на утайки от пречистването на отпадъчни води чрез употребата им в земеделието

Наредба за ползването на повърхностните води

Тарифи

Тарифа за таксите за водовземане, за ползване на воден обект и за замърсяване

Тарифа за таксите, които се събират в системата на Министерство на околната среда и водите

Заповеди

Заповед №РД-272/03.05.2001 г. за категоризацията на повърхностните води във водните обекти или в части от тях

Заповед №РД-970/28.07.2003 г. на Министъра на околната среда и водите за определяне на чувствителните зони във водните обекти

Заповед №РД-821/30.10.2012 г. на Министъра на околната среда и водите за организация на контролната дейност по влезли в сила разрешителни за заустване на отпадъчни води в повърхностни води.

Заповед №РД-918/10.12.2012 г. на Министъра на околната среда и водите за ежегодно изпращане в МОСВ и в ИАОС на информация за нововъведени в експлоатация селищни пречиствателни станции за отпадъчни води

Заповеди за определяне на санитарно-охранителни зони (СОЗ) около водоизточниците и съоръженията за питейно-битово водоснабдяване и около водоизточниците за минерални води, използвани за лечебни, профилактични, питейни и хигиенни нужди

Законодателство на Европейската общност

Рамкова Директива за водите и свързано законодателство

Директива 2013/39/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 12 август 2013 година за изменение на директиви 2000/60/ЕО и 2008/105/ЕО по отношение на приоритетните вещества в областта на политиката за водите

Решение за изпълнение (ЕС) 2015/495 на Комисията от 20 март 2015 година за определяне на списък за наблюдение на вещества в рамките на обхващащ целия Европейски съюз мониторинг в областта на политиката за водите, в съответствие с Директива 2008/105/ЕО на Европейския парламент и на Съвета

Директива 2009/90/ЕО на Комисията от 31 юли 2009 г. за определяне, съгласно Директива 2000/60/ЕО на Европейския парламент и на Съвета, на технически спецификации за химически анализ и мониторинг на състоянието на водите

Директива 2008/105/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 16 декември 2008 година за определяне на стандарти за качество на околната среда в областта на политиката за водите, за изменение и последваща отмяна на директиви 82/176/ЕИО, 83/513/ЕИО, 84/156/ЕИО, 84/491/ЕИО 86/280/ЕИО на Съвета и за изменение на Директива 2000/60/ЕО на Европейския парламент и на Съвета

Директива 2006/44/ЕО на Европейския парламент и на Съвета относно качеството на сладките води, които се нуждаят от опазване или подобряване с цел да бъдат годни за живота на рибите

Директива 2006/11/ЕС за замърсяването на водите с опасни вещества и 7 дъщерни директиви

Директива 2006/7/ЕС относно управление на качеството на водите за къпане

Директива 98/83/ЕС относно качеството на водите, предназначени за консумация от човека

Директива 91/676/ЕЕС относно защита на водите от замърсяване с нитрати от земеделски източници

Директива 91/271/ЕЕС относно пречиствателните станции за отпадъчни води от населени места

Директива 80/68/ЕЕС за защита на подземните води от замърсяване с опасни вещества

Сектор ВЪЗДУХ

Законо

Закон за чистотата на атмосферния въздух (обн., ДВ, бр. 45 от 28.05.1996 г., посл. изм. ДВ., бр. 14 от 20.02.2015 г.)

Постановления

Постановление №354 на МС от 28.12. 2012 г. за приемане на Наредба за норми за допустими емисии на серен диоксид, азотни оксиди и прах, изпускани в атмосферата от големи горивни инсталации

Протоколи и конвенции

Конвенция за трансгранично замърсяване на въздуха на далечни разстояния (Ратифицирана с Указ №332 от 19.02.1981 г. на Държавния съвет на НРБ - ДВ, бр. 16 от 24.02.1981 г, обн., ДВ, бр. 45 от 16.05.2003 г., в сила за България от 16.03.1983 г.)

Директиви

Директива 2008/50/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 21 май 2008 година относно качеството на атмосферния въздух и за по-чист въздух за Европа

Директива 2004/107/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 15 Декември 2004 година относно съдържанието на арсен, кадмий, никел и полициклични ароматни въглеводороди в атмосферния въздух

Директива 2001/80/ЕС относно ограничаване на емисиите от определени замърсители, изпускани в атмосферния въздух от големите горивни инсталации

Директива 2010/75/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 24 ноември 2010 година относно емисиите от промишлеността (комплексно предотвратяване и контрол на замърсяването)

Директива 2001/81/ЕС на Европейския парламент и на Съвета относно националните тавани за емисии на някои атмосферни замърсители

Директива 94/63/ЕС за ограничаване на емисиите от ЛОС при съхранение и превоз на бензини между терминали и бензиностанции

Директива 99/13/ЕС за ограничаване на емисиите от ЛОС при определени промишлени дейности

Директива 2004/42/ЕО от 21 април 2004 година относно намаляването на емисиите от летливи органични съединения, които се дължат на използването на органични разтворители в някои лакове и бои и в продукти за пребоядисване на превозните средства и за изменение на Директива 1999/13/ЕО

Директива 96/62/ЕО на Съвета от 27 септември 1996 година относно оценката и управлението на качеството на околния въздух

Директива 1999/30/ЕО на Съвета от 22 април 1999 година относно пределно допустимите стойности за серен двуоксид, азотен двуоксид и азотни оксиди, прахови частици и олово в околния въздух

Директива 2000/69/ЕО на Европейски парламент и на Съвета от 16 ноември 2000 година относно пределно допустимите стойности за бензен и въглероден оксид в атмосферния въздух
Директива 2002/3/ЕО на Европейски парламент и на Съвета от 12 февруари 2002 година относно озона в атмосферния въздух

Сектор ПРИРОДА

Закони

Закон за биологичното разнообразие

Закон за лечебните растения

Закон за генетично модифицирани организми

Закон за защитените територии

Закон за лова и опазване на дивеча

Закон за рибарството и аквакултурите

Наредби и правилници

Наредба №1 от 9.05.2006 г. за условията и реда за лицензиране на зоологическите градини, издадена от министъра на околната среда и водите (ДВ, бр. 43 от 26.05.2006)

Наредба №2 от 20.01.2004 г. за правилата и изискванията за събиране на билки и генетичен материал от лечебни растения, издадена от министъра на околната среда и водите (ДВ, бр. 14 от 20.02.2004 г.)

Наредба №3 от 31.10.2008 г. за маркирането и етикетирането на екземпляри от видовете съгласно Регламент 338/97 за опазване на видовете от дива фауна и флора чрез регулиране на търговията с тях (ДВ, бр. 97 от 11.11.2008 г.)

Наредба №4 от 8.07.2003 г. за условията и реда за издаване на разрешителни за въвеждане на неместни или повторно въвеждане на местни животински и растителни видове в природата

Наредба №5 от 1.08.2003 г. за условията и реда за разработване на планове за действие за растителни и животински видове

Наредба №5 от 19.07.2004 г. за изискванията, на които трябва да отговарят билкозаготвителните пунктове и складове за билки (ДВ, бр. 85 от 28.09.2004 г.)

Наредба №6 от 23 октомври 2003 г. за минималните изисквания и условия за отглеждане на животни в зоологически градини и центрове за отглеждане и размножаване на защитени видове животни (ДВ, бр. 105 от 2.12.2003 г.)

Наредба за работа с генетично модифицирани организми в контролирани условия, приета с ПМС №211 от 4.10.2005 г. (ДВ, бр. 81 от 11.10.2005 г.)

Наредба за освобождаване на генетично модифицирани организми в околната среда и пускането им на пазара, приета с ПМС №212 от 4.10.2005 г. (ДВ, бр. 81 от 11.10.2005 г.)

Правилник за устройството и дейността на Консултативно-експертния съвет за лечебни растения към министъра на околната среда и водите (ДВ, бр. 68 от 03.08.2001 г.)

Правилник за условията и реда за управлението, възлагането на дейностите по поддържане и възстановяване, възлагането на туристически дейности, охраната и контрола в горите, земите и водните площи в защитените територии - изключителна държавна собственост (обн. ДВ бр.49/14.06.2005 г.)

Наредба за условията и реда за извършване на оценка за съвместимостта на планове, програми, проекти и инвестиционни предложения с предмета и целите на опазване на защитените зони

Наредба за условията и реда за разработване и утвърждаване на планове за управление на защитени зони

Заповеди на Министъра на околната среда и водите за лечебните растения под специален режим (по ЗЛР, чл. 10, ал. 1, 2 и 3)

Утвърденият от Министъра на околната среда и водите на 15.06.2006 година списък с Коефициенти за превръщане на количествата билки от свежо в сухо тегло (рандеман) по чл.43, ал.2, т.7 от ЗЛР

Конвенции

Конвенция за опазване на дивата европейска флора и фауна и природните местообитания

Конвенция по международна търговия със застрашени видове от дивата флора и фауна (CITES) - пълен текст, информация видове предмет на CITES

Конвенция за опазване на мигриращите видове диви животни

Рамсарска конвенция за влажните зони

Европейска конвенция за ландшафта

Конвенция за опазване на световното културно и природно наследство

Директиви

ДИРЕКТИВА НА СЪВЕТА №92/43/ЕИО за опазване на природните местообитания и на дивата флора и фауна

ДИРЕКТИВА 2009/147/ЕО НА ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ И НА СЪВЕТА относно опазването на дивите птици

ДИРЕКТИВА 2001/18/ЕО НА ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ И НА СЪВЕТА от 12 март 2001 година относно съзнателното освобождаване на генетично модифицирани организми в околната среда и за отмяна на Директива 90/220/ЕИО на Съвета.

Сектор ПОЧВИ

Законои

Закон за почвите (Обн. ДВ. бр.89 от 06.11.2007 г.)

Закон за отговорността за предотвратяване и отстраняване на екологични щети (обн. ДВ бр. 43 от 29.04.2008 г.)

Закон за опазване на земеделските земи (обн. ДВ бр. 35 от 24.04.1996 г., посл. изм. бр. 39 от 20.05.2011 г.)

Закон за защита на растенията, (обн., ДВ бр. 91 от 10.10.1997 г., посл. изм. бр. 96 от 05.04.2011 г.)

Правилници

Правилник за прилагане на Закона за опазване на земеделските земи (обн., ДВ, бр. 84 от 4.10.1996 г., изм., бр. 50 от 1.07.2011 г.)

Наредби

Наредба №26 от 2.10.1996 г. за рекултивация на нарушени терени, подобряване на слабопродуктивни земи, отнемане и оползотворяване на хумусния пласт, (обн. ДВ, бр. 89 от 22.10.1996 г., изм. и доп. – бр. 30 от 2002 г.)

Наредба №3 от 1 август 2008 г. за нормите за допустимо съдържание на вредни вещества в почвите (обн. ДВ. бр.71 от 12 Август 2008 г.)

Наредба №4 от 12 януари 2009 г. за мониторинг на почвите (обн. ДВ. бр.19 от 13 Март 2009 г.)

Наредба за инвентаризацията и проучванията на площи със замърсена почва, необходимите възстановителни мерки, както и поддържането на реализираните възстановителни мероприятия (обн., ДВ, бр. 15 от 16.02.2007 г., в сила от 17.08.2007 г.)

Наредба за реда и начина за инвентаризация, проучвания, извършване и поддържане на необходимите възстановителни мероприятия на площи с увредени почви (обн. ДВ. бр.62 от 4 Август 2009 г.)

Сектор КЛИМАТ

Закон за ограничаване изменението на климата (обн. ДВ, бр.22 от 11.03.2014 г.)

Регламент (ЕС) №1031/2010 на Комисията относно графика, управлението и други аспекти на търга на квоти за емисии на парникови газове съгласно Директива 2003/87/ЕО на Европейския парламент и на Съвета за установяване на схема за търговия с квоти за емисии на парникови газове в рамките на Общността

Директива 2009/29/ЕО на Европейския парламент и Съвета за изменение на Директива 2003/87/ЕО с оглед подобряване и разширяване на схемата за търговия с квоти за емисии на парникови газове на Общността

Директива 2009/28/ЕО на Европейския парламент и Съвета за насърчаване използването на енергия от възобновяеми източници и за изменение и впоследствие за отмяна на Директиви 2001/77/ЕО и 2003/30/ЕО

Директива 2009/30/ЕО на Европейския парламент и Съвета за изменение на Директива 98/70/ЕО, по отношение на спецификацията на бензина, дизеловото гориво и газьола и за въвеждане на механизъм за наблюдение и намаляване на нивата на емисиите на парникови газове и за изменение на Директива 1999/32/ЕО на Съвета, по отношение на спецификацията на горивото, използвано от плавателни съдове по вътрешните водни пътища, и за отмяна на Директива 93/12/ЕО

Регламент (ЕО) №443/2009 на Европейския парламент и Съвета за определяне на стандарти за емисиите от нови леки пътнически автомобили като част от цялостния подход на Общността за намаляване на емисиите на CO₂ от лекотоварните превозни средства

Директива 2003/87/ЕО от 13 октомври 2003 година за установяване на схема за търговия с квоти за емисии на парникови газове в рамките на Общността и за изменение на Директива 96/61/ЕО на Съвета

Сектор ОТПАДЪЦИ

Законои

Закон за управление на отпадъците (обн. ДВ, бр.53 от 13.07.2012 г., посл. изм. ДВ., бр. 61 от 25.07.2014 г.)

Закон за ратификация на Базелската конвенция за контрол на трансграничния превоз на опасни отпадъци и тяхното обезвреждане (обн., ДВ, бр. 8 от 26.01.1996 г.)

Наредби

Наредба за батерии и акумулатори и за негодни за употреба батерии и акумулатори (Приета с ПМС №351 от 27.12.2012 г., обн., ДВ, бр. 2 от 8.01.2013 г., посл. изм. бр. 66 от 28.08.2015 г.)

Наредба №1 от 09.02.2015 г. за изискванията към дейностите по събиране и третиране на отпадъците на територията на лечебните и здравните заведения (обн., ДВ, бр. 13 от 17.02.2015 г.)

Наредба №7 от 19.12.2013 г. за реда и начина за изчисляване и определяне размера на обезпеченията и отчисленията, изисквани при депониране на отпадъци (обн., ДВ, бр. 111 от 27.12.2013 г.)

Наредба за разделно събиране на биоотпадъците, приета с ПМС №275 от 06.12.2013 г. (Обн. ДВ, бр. 107 от 13.12.2013 г.)

Наредба за третиране на биоотпадъците, приета с ПМС №235 от 15.10.2013 г. (Обн. ДВ, бр. 92 от 22.10.2013 г.)

Наредба за управление на строителните отпадъци и за влагане на рециклирани строителни материали, приета с ПМС 277 от 5.11.2012 г. (Обн., ДВ, бр. 89 от 13.11.2012 г., в сила от 13.11.2012 г.)

Наредба за изискванията за третиране и транспортиране на производствени и опасни отпадъци (приета с ПМС № 53 от 1999 г., ДВ, бр.29/1999 г.)

Наредба за опаковките и отпадъците от опаковки (обн., ДВ, бр. 85/06.11.2012 г., изм. и доп., бр. 76/30.08.2013 г.)

Наредба №3 за изискванията към инсталации, произвеждащи титанов диоксид (обн. ДВ, бр. 49/04.06.2013 г.)

Наредба №2 от 23.07.2014 г. за класификация на отпадъците (обн., ДВ, бр. 66 от 08.08.2014 г.)

Наредба №4 за условията и изискванията за изграждането и експлоатацията на инсталации за изгаряне и инсталации за съвместно изгаряне на отпадъци (обн. ДВ, бр. 36 от 2013 г.)

Наредба №7 за изискванията, на които трябва да отговарят площадките за разполагане на съоръжения за третиране на отпадъци (обн., ДВ, бр. 81 от 17.09.2004 г.)

Наредба №6 за условията и изискванията за изграждане и експлоатация на депа и на други съоръжения и инсталации за оползотворяване и обезвреждане на отпадъци (обн., ДВ, бр. 80 от 13.09.2013 г., в сила от 13.09.2013 г.)

Наредба №1 от 04 юни 2014 г. за реда и образците, по които се предоставя информация за дейностите по отпадъците, както и реда за водене на публични регистри (обн., ДВ, бр. 51 от 20.06.2014 г.)

Наредба за излезлите от употреба моторни превозни средства (Приета с ПМС №11 от 15.01.2013 г., обн., ДВ, бр. 7 от 25.01.2013 г., посл.изм. бр. 57 от 28.07.2015 г.)

Наредба за реда и начина за оползотворяване на утайки от пречистването на отпадъчни води чрез употребата им в земеделието (Приета с ПМС №339 от 14.12.2004 г., обн., ДВ, бр. 112 от 23.12.2004 г.).

Наредба за отработените масла и отпадъчните нефтопродукти (приета с ПМС №352 от 27.12.2012 г., обн. ДВ. бр.2 от 08.01.2013 г.)

Наредба №3 от 05.08.2014 г. за изискванията за реда и начина за инвентаризация на оборудване, съдържащо полихлорирани бифенили, маркирането и почистването му, както и за третирането и транспортирането на отпадъци, съдържащи полихлорирани бифенили (обн., ДВ, бр. 70 от 22.08.2014 г.)

Наредба за излязлото от употреба електрическо и електронно оборудване (приета с ПМС № 56 от 13.11.2013 г., обн. ДВ, бр. 100 от 19.11.2013 г., в сила от 01.01.2014 г.)

Наредба за определяне на реда и размера за заплащане на продуктова такса за продукти, след употребата на които се образуват масово разпространени отпадъци (приета с ПМС № 120 от 30.05.2008 г., обн., ДВ, бр. 53 от 10.06.2008 г., посл. изм. бр. 100 от 19.11.2013 г.)

Наредба за изискванията за третиране на излезли от употреба гуми (Приета с ПМС №221 от 14.09.2012 г., обн. ДВ. бр.73 от 25.09.2012 г.)

Наредба за реда и начина за изчисляване на размера на финансовата гаранция или еквивалентна застраховка и за предоставяне на годишни справки-декларации при трансграничен превоз на отпадъци (Приета с ПМС № 95 от 10.07.2014 г., обн., ДВ, бр. 59 от 18.07.2014 г.)

Постановления

Постановление №209 на МС от 20 август 2009 г. за осигуряване на финансиране за изграждането на регионални системи за управление на битовите отпадъци, на регионалните съоръжения за предварително третиране на битовите отпадъци и за закриването на общински депа за битови отпадъци (обн., ДВ, бр. 68 от 25.08.2009 г.)

Постановление №115 от 15 юни 2012 г. за изменение и допълнение на Наредбата за определяне на реда и размера за заплащане на продуктова такса за продукти, след употребата на които се образуват масово разпространени отпадъци, приета с Постановление №120 на

Министерския съвет от 2008 г. (обн., ДВ, бр. 53 от 2008 г.; изм. и доп., бр. 5 и 45 от 2009 г., бр. 69 и 85 от 2010 г. и бр. 29 от 2011 г.)

Постановление №239 от 01 октомври 2012 г. за изменение на Наредбата за определяне на реда и размера за заплащане на продуктова такса за продукти, след употребата на които се образуват масово разпространени отпадъци, приета с Постановление №120 на Министерския съвет от 2008 г. (обн., ДВ, бр. 53 от 2008 г.; изм. и доп., бр. 5 и 45 от 2009 г., бр. 69 и 85 от 2010 г. и бр. 29 от 2011 г. и бр. 47 от 2012 г.)

Директиви

Директива 2015/720/ЕС на Европейския Парламент и на Съвета от 29 април 2015 година за изменение на Директива 94/62/ЕО по отношение на намаляване на потреблението на тънки пластмасови торбички за пазаруване

Директива 2013/28/ЕС на Комисията от 17 май 2013 г. за изменение на приложение II към Директива 2000/53/ЕО на Европейския парламент и на Съвета относно излезлите от употреба превозни средства

Директива 2012/19/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 4 юли 2012 година относно отпадъци от електрическо и електронно оборудване (ОЕЕО)

Директива 2008/98/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 19 ноември 2008 година относно отпадъците и за отмяна на определени директиви

Директива 2006/66/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 6 септември 2006 година относно батерии и акумулатори и отпадъци от батерии и акумулатори, и за отмяна на Директива 91/157/ЕИО

Директива 1999/31/ЕО на Съвета от 26 април 1999 година относно депонирането на отпадъци

Директива 94/62/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 20 декември 1994 година относно опаковките и отпадъците от опаковки

Директива 2000/53/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 18 септември 2000 година относно излезлите от употреба превозни средства

Директива 2002/96/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 27 януари 2003 година относно отпадъци от електрическо и електронно оборудване (ОЕЕО)

Директива 96/59/ЕО на Съвета от 16 септември 1996 година за обезвреждането на полихлорирани бифенили

Директива 86/278/ЕИО на Съвета от 12 юни 1986 година за опазване на околната среда, и по-специално на почвата, при използване на утайки от отпадъчни води в земеделието

Сектор ПРЕВАНТИВНА ДЕЙНОСТ

Конвенция за оценка на въздействието върху околната среда в трансграничен контекст

Директива 2014/52/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 16 април 2014 година за изменение на Директива 2011/92/ЕС относно оценката на въздействието на някои публични и частни проекти върху околната среда

Директива 2011/92/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 13 декември 2011 година относно оценката на въздействието на някои публични и частни проекти върху околната среда (кодифициран текст)

Директива 85/337/ЕЕС относно оценката на въздействието върху околната среда, изменена с Директива 97/11/ЕС, изменена и допълнена с Директива 2003/35/ЕС относно участието на обществеността при изготвянето на някои планове и програми, касаещи околната среда

Наредба за условията и реда за извършване на оценка на въздействието върху околната среда

Правилник за функциите, задачите и състава на експертните екологични съвети (ЕЕС) към РИОСВ, (Правилникът е приет на Колегиум на МОСВ на 28.05.2013 г. и е утвърден със Заповед №РД-467/28.05.2013 г.) на министъра на околната среда и водите

Правилник за изменение и допълнение на Правилника за функциите, задачите и състава на експертните екологични съвети към РИОСВ, приета на Колегиум на МОСВ на 09.03.2015 г., утвърден със Заповед №РД-223/06.04.2015 г. на министъра на околната среда и водите

Заповед № 973/27.12.2013 г. на министъра на околната среда и водите за достъпа и реда за попълване, актуализиране и вписване на информация в Публичните регистри по чл. 102 от Закона за опазване на околната среда

Наредба за условията и реда за извършване на екологична оценка на планове и програми

Директива 2001/42/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 27 юни 2001 година относно оценката на последиците на някои планове и програми върху околната среда

Протокол за Стратегическа екологична оценка към Конвенцията за оценка на въздействието върху околната среда в трансграничен контекст (в сила от юли, 2010 г.)

ложение №4 дейности със ЗИД на ЗООС от 24.04.2012 г.

Наредба за условията и реда за издаване на комплексни разрешителни

Постановление №208 на МС от 3.09.2012 г. за изменение и допълнение на Наредбата за условията и реда за издаване на комплексни разрешителни, приета с ПМС №238 от 2009 г. (обн., ДВ, бр. 80 от 2009 г.; попр., бр. 97 от 2009 г.)

Директива 2008/1/ЕО за комплексно предотвратяване и контрол на замърсяването

Директива 2010/75/ЕС на Европейския парламент и на съвета от 24 ноември 2010 година относно емисиите от промишлеността (комплексно предотвратяване и контрол на замърсяването)

Закон за отговорността за предотвратяване и отстраняване на екологични щети

Наредба за условията и реда за определяне на отговорността на държавата и за отстраняване на нанесените щети върху околната среда, настъпили от минали действия или бездействия, при приватизация

Наредба №1 от 29.10.2008г. за вида на превантивните и оздравителните мерки в предвидените случаи от Закона за отговорността за предотвратяване е отстраняване на екологични щети и за минималния размер на разходите за тяхното изпълнение

Координация на контролната дейност:

Наредба за вида, размера и реда за налагане на санкции при увреждане или при замърсяване на околната среда над допустимите норми и/или при неспазване на определените емисионни норми и ограничения

РАЗДЕЛ „Лечебни растения“

ПЕРИОД НА ДЕЙСТВИЕ: 2021-2027 г.

Харманли, 2021 г.

Съдържание

Списък на използваните съкращения и термини	66
1. Въведение	67
2. Кратка характеристика на общината	69
3. Нива на управление на дейностите с лечебни растения	74
3.1. Управление на дейностите с лечебни растения	74
3.2. Права и задължения на местните власти	74
4. Лечебни растения на територията на общината	75
4.1. Ред за ползване на ресурсите от лечебни растения, дейности за опазването им и осигуряване на устойчивото им ползване.....	75
4.2. Информация за най-разпространените в община Харманли лечебни растения	76
4.2.1 Описание	76
4.2.2 Местоположение на находищата. Състояние	81
4.2.3 Опазване на лечебните растения.....	82
4.2.4 Начини на използване на находищата	85
4.3. Пунктове за изкупуване на билки	86
4.4. Култивирани билки на територията на общината	88
4.5. Други ценни видове растения на територията на общината	88
5. Специален режим за опазване и ползване на лечебните растения	90
6. Ред за ползване на лечебните растения	91
7. Мерки за опазване на ресурсите и разнообразието на лечебните растения	94
8. Изводи. Организация за изпълнение на програмата.	96
9. Приложения	97

Списък на използваните съкращения и термини

ДГС	Държавно горско стопанство
ЗБР	Закон за биологичното разнообразие
ЗЛР	Закон за лечебните растения
ЗГ	Закон за горите
ЗООС	Закон за опазване на околната среда
ЗОСИ	Закон за опазване на селскостопанското имущество
МОСВ	Министерство на околната среда и водите
НПО	Неправителствена организация
ОБА	Общинска администрация
ОБС	Общински съвет
ОВОС	Оценка на въздействието върху околната среда
ОПООС	Общинска програма за опазване на околната среда
РДГ	Регионална дирекция по горите
РИОСВ	Регионална инспекция по околната среда и водите

9. Въведение

Настоящият документ е разработен като неразделна част на Общинската програма за опазване на околната среда (ОПООС) на Община Харманли, която е с период на действие 2021-2027 година.

Основание за разработване

Лечебните растения са важна част от природните растителни ресурси и национално природно богатство. Те имат важно място в бита на повечето български домакинства, а през последните десетилетия добиват и важно икономическо значение. За да се опази и съхрани този ресурс, то той трябва да се ползва устойчиво, в количества и по начин които не водят до трайно намаляване на генетичния или ресурсния им потенциал и позволяват дългосрочното задоволяване на нуждите на сегашните и бъдещите поколения.

Съгласно чл.79, ал.1 от Закона за опазване на околната среда (ЗООС), кметовете на общините разработват програми за опазване на околната среда.

България е единствената страна в ЕС, която има специализиран Закон за лечебните растения и две свързани с него наредби. Според изискванията на чл.50, т.3 от Закона за лечебните растения (ЗЛР) за опазване и устойчиво ползване на лечебните растения към общинската програма за опазване на околната среда се разработва специален раздел "Лечебни растения", което е задължение на кмета на общината.

Разделът „Лечебни растения“ към ОПООС на община Харманли е разработен на основание чл.50, т.3 от Закона за лечебните растения (ЗЛР) и чл.79, ал.1 от Закона за опазване на околната среда (ЗООС). Спазени са изискванията на действащото в момента законодателство по отношение на биоразнообразието и лечебните растения, в т.ч. и изискванията на чл. 55 от ЗЛР относно съдържанието на раздела.

Цел и задачи

Целта на раздел „Лечебни растения“ е да осигури опазване на биологичното разнообразие на лечебните растения и на техните ресурси на територията на община Харманли, като планира ползването, така че то да бъде екологосъобразно и устойчиво.

С него се урежда управлението на дейностите по опазването и устойчиво ползване на лечебните растения, включително събирането и изкупуването на получаваните от тях билки. Специфичните цели са следните:

- Опазване на естествените находища на лечебни растения в община Харманли от увреждане и унищожаване;
- Осигуряване на устойчивото ползване на лечебните растения, недопускащо намаляване на генетичния и/или ресурсния им потенциал;
- Постигане на ефективно прилагане на изпълнителната и контролна дейност на община Харманли в съответствие с изискванията на Закона за лечебните растения и наредбите към него.

Дейностите и мерките представени в този раздел са основно за изпълнение на поставените цели, както и за повишаване ефективността на прилагане на нормативните изисквания по отношение опазването и устойчивото ползване на лечебните растения на територията на община Харманли.

Поставените цели може да бъдат постигнати при изпълнението на мерки, задачи и дейности свързани с опазване на лечебните растения в естествените им находища, в т.ч.:

- Изучаване, описание, характеристика и оценка на основните типове природни местообитания и находища на лечебни растения на територията на община Харманли;
 - Описание, характеристика и ресурсна оценка на лечебните растения в община Харманли;
 - Описание, характеристика и оценка на защитените лечебни растения;
 - Опазване на естествените местообитания на лечебните растения;
 - Поддържане и съхранение на екосистемите съдържащи лечебни растения;
- Повишаване на културата на населението при добиването на различните части на лечебните растения за да не се допуска увреждането и унищожаването им.

Нормативна база

При разработването на програмата са използвани следните нормативни документи:

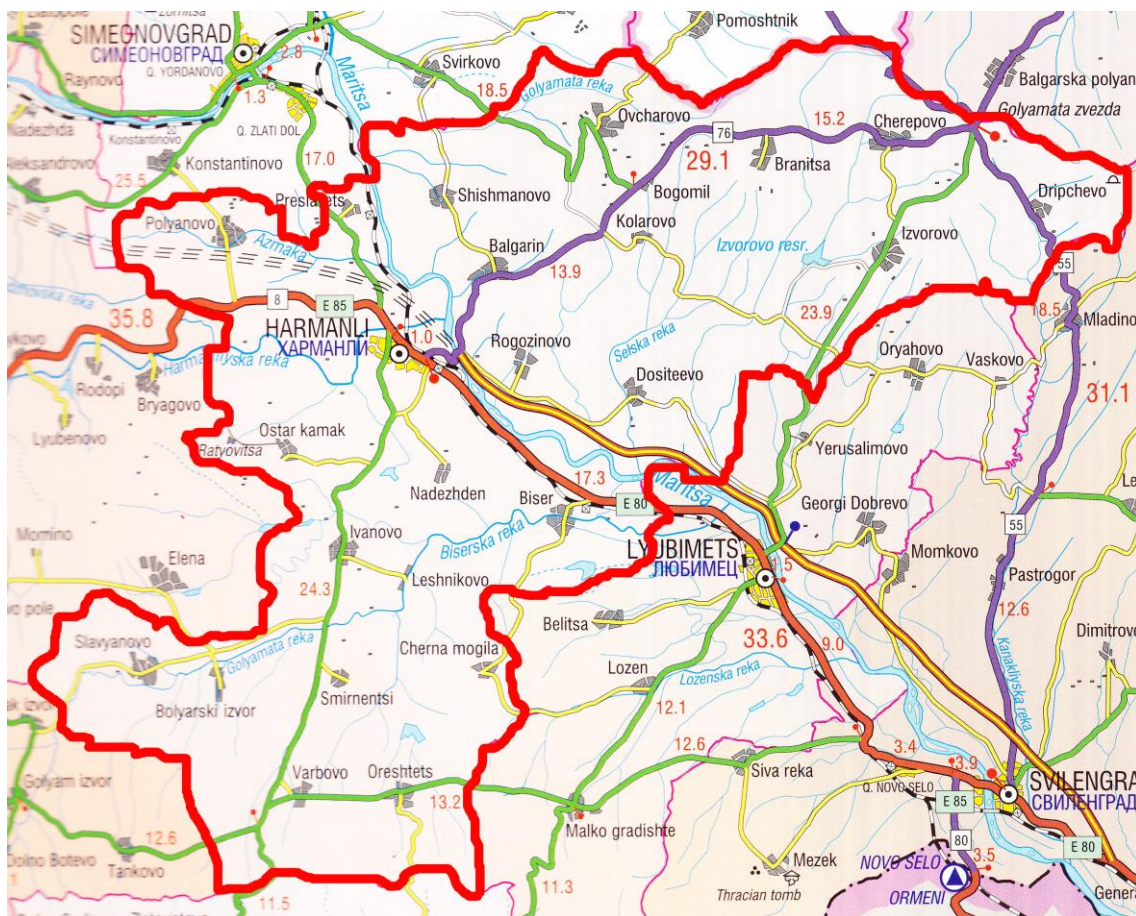
- Закон за опазване на околната среда (ЗООС) (обн., ДВ, бр. 91 от 25.09.2002 г., посл. изм. и доп. ДВ., бр. 62 от 14.08.2015 г.);
- Закон за лечебните растения (ЗЛР), обн. в ДВ бр. 29 от 7 април 2000 г., посл. изм. ДВ бр. 98 от 28 ноември 2014 г.;
- Наредба №2 от 20.01.2004 г. за правилата и изискванията за събиране на билки и генетичен материал от лечебни растения, издадена от МОСВ (обн. ДВ бр.14 от 20.02.2004 г.)
- Наредба №5 от 19.07.2004 г. за изискванията, на които трябва да отговарят билкозаготвителните пунктове и складовете за билки, издадена от МОСВ (обн. ДВ бр.85 от 28.09.2004 г.)
- Заповеди на Министъра на околната среда и водите за лечебните растения под специален режим (по ЗЛР, чл. 10, ал. 1, 2 и 3);
- Утвърденият от Министъра на околната среда и водите на 15.06.2006 година списък с Коефициенти за превръщане на количествата билки от свежо в сухо тегло (рандеман) по чл.43, ал.2, т.7 от ЗЛР.

10. Кратка характеристика на общината

Физикогеографска характеристика

Местоположение

Община Харманли е разположена в югоизточна България от двете страни на река Марица и на границата между Горнотракийската низина, Сакар планина и най-северните издънки на Източните Родопи. Общината заема централната част на област Хасково. На запад граничи с общините Хасково и Стамболово, на север и североизток с общините Симеоновград, Тополовград и Гълъбово, на изток-югоизток с общините Любимец и Свиленград и на юг с община Маджарово.

Фигура 2 Местоположение на община Харманли

Релеф

Релефът е разнообразен – в централните части (долината на р. Марица) на общината е предимно низинен (50-200 м), на север от река Марица теренът е слабо хълмист с преобладаване на заравнени плата, които са част от най-югоизточните части от Горнотракийската низина, а в двете периферни части е равнинно-хълмист. Североизточната част се заема от невисоките възвишения от западния дял на Сакар планина, в която най-високите части в обхвата на община Харманли достигат 727 м н.в.

Почвите от зоналните почвени типове, които се срещат в община Харманли са основно смолници (в най-ниските и равнинни части на релефа) и канелено горски почви (в по-високите и хълмисти части). От аazonалните почвени типове се срещат алувиално-ливадни почви (по

терасите на Марица и притоците и) и хумусно-карбонатни почви – рендзини (върху карбонатни почвообразуващи скали).

Климат

В климатично отношение община Харманли попада в Континентално-средиземноморска климатична подобласт, Климатичен район на Източнородопските долини. Най-характерните белези на този тип климат са топлото лято и меката зима, сравнително малката годишна температурна амплитуда, есенно-зимният максимум на валежите и липсата на ежегодно устойчива снежна покривка. Средиземноморското климатично влияние се изразява предимно с по-високите средни годишни температури..

Хидрография

Водните ресурси на община Харманли са ограничени и се формират главно за сметка на оттока на повърхностните води - р. Марица и нейните притоци Харманлийска и Бисерска река. Оттока е неравномерен и се явява функция на средногодишното количество на валежите и е с ясно изразенасезонна зависимост. Малките реки и дерета в периодите на маловодие пресъхват в рамките на 70-100 дни.

Флора и фауна

Община Харманли се характеризира с богато биологично разнообразие, въпреки че тя е сред общините в България с малък дял на горския фонд (около 32% от общата площ). Преобладават широколистни видове – акация, зимен дъб, летен дъб, червен дъб, цер, космат дъб, липа, ясен, явор, топола, габър, бряст, върба, орех, клен и др. От иглолистните най-много са залесяванията с черен бор. В общ план, горите в общината представляват по-големи и по-малки комплекси, разпръснати сред обработваемите земи в равнинно-хълмистата част на горското стопанство, по поречието на река Марица и по склоновете на част от Източните Родопи. Макар и относително нисък като дял от територията на общината, горският фонд предоставя благоприятни условия за развитие на полупланинско животновъдство, билкосъбиране и събиране на диворастващи гъби.

За растителността е характерно още и широкото разпространение на характерни за нископланинските южни ксеротермни пасища видове.

Фауната е съставена преобладаващо от европейски, европосибирски и холопалеарктични видове. Наред с тях са разпространени и топлолюбиви средиземноморски, преходносредиземноморски, предноазиатски и степни видове. В общината се срещат представители на голям брой застрашени и редки видове животни. От общо 17 вида земноводни за България, тук са установени 10, като от тях 7 са защитени, 4 включени в списъците по Бернската конвенция и 2 вида в Червения списък на световнозастрашените видове на Международния съюз за защита на природата. Птиците са представени от 273 вида, като 241 са защитени, 77 включени в Червената книга на България, 261 в Бернската конвенция, в т.ч. и 7 вида световно застрашени. Бозайниците са групата с най-много световно застрашени видове. От 59 вида установени в Източните Родопи, 23 са включени в Червения списък на световнозастрашените видове на Международния съюз за защита на природата, 12 в категорията “уязвим” и 11 вида в категорията “полузастрашен”. Висока природозащитна стойност има безгръбначната фауна и дневните грабливи птици – египетски лешояд, скален орел, бялоопашат мишелов и др., както и черен щъркел.

Ловната фауна е представена от сравнително малък брой бозайници и птици, на база на които се развива ловното стопанство. Сравнително добри са дивечовите запасите на заек, сърна, благороден елен и дива свиня. Значителни са възможностите за увеличаване запасите на колхидския фазан и яребицата.

Икономика и инфраструктура

Като част от област Хасково, община Харманли се намира в т.нар. район за трансгранично сътрудничество с Република Гърция и Република Турция, а през територията и преминават два трансконтинентални пътя. Първият е от Западна и Централна Европа до Близкия Изток (коридор №4), а вторият е от Северна Европа до Близкия Изток(трансевропейски транспортен

коридор №9). През територията на общината преминава и трансевропейската ж.п. линия, включваща маршрута София – Истанбул. Това местоположение играе съществена роля както за икономиката на общината, така и за нейното демографско и социално развитие.

Община Харманли се характеризира с многоотраслова икономика, която през последните години бележи растеж. Регистрираните стопански субекти в Общината са 1 022, като се наблюдава относително равномерно разпределение на броя на заетите в отделни групи, както и реализираните нетни приходи от дейността. Съотношението на тези 1 022 стопански единици е следното:

• Микро предприятия (до 9 заети)	959
• Малки предприятия (10 до 49 заети)	53
• Средни предприятия (50 до 249 заети)	10

Преобладаващата част от предприятията развиват дейност в областта на преработващата промишленост, търговията и услугите, селското, горското и рибното стопанство. Първо място по нетни приходи и приходи от дейност заема преработващата промишленост, на второ място са предприятията от селското, горско и рибно стопанство, на трето – транспорта и съоръженията, складиране и пощи, на четвърто място – търговия, ремонт на автомобили и мотоциклети. Промисленият облик на общината се формира от пет основни промишлени отрасли, предимно от леката промишленост:

- електротехническа промишленост - „Елпром Харманли“ АД;
- хранително-вкусова промишленост - „Златна Тракия“ АД, „Голд ойл“ АД, „Месокомбинат “Харманли”, месокомбинат “Рони”, Хлебна промишленост и винарни „Телиш“ АД, „Тера Тангра“, „Кастра Рубра“, „Малката звезда“, „Басареа“, „Коларово“, „Росалеа“, „Братанов“
- текстилна и шивашка промишленост - „Димана“ АД, „Даниел фешън“ ООД и „Къванч текс“ ЕООД;
- обувна промишленост – „Славей Г“ ЕООД;
- дърводобивна и дървопреработваща промишленост - “Латев” ЕООД и “Комфорт” ЕООД;
- керамична промишленост - „Харманлийска керамика“ АД;
- строителство – „Ковег“ ООД.

Хранително-вкусовата промишленост произвежда близо половината от промишлената продукция.

Билкопреработката е перспективен отрасъл за района. От етерично-маслените култури виреят почти всички видове – бял равнец, жълт кантарион, лавандула, мащерка, риган, невен, салвия и др.

Екологично състояние

Община Харманли провежда системно политика за подобряване на компонентите на околната среда, защита на природното наследство и популяризиране на биологичното разнообразие. Важна роля за провеждане на тази политика имат следните дейности:

1. Оценка на рисковете и разработване на план за управлението им за територията на общината.
2. Предотвратяване риска от наводнения.
3. Проучване и обезопасяване ерозията на почвите.
4. Намаляване замърсяването на въздуха, водите и почвите.
5. Запазване от унищожение на природното наследство и биологичното разнообразие.
6. Отговорно съхранение и унищожаване на вредни химически вещества.
7. Изграждане на система за управление на битовите отпадъци и сметищата.
8. Създаване на непрекъсната актуализация на база данни за рисковите зони и замърсени участъци.

9. Подпомагане на дейностите за борба с горските, полските пожари и пожарите в населените места, вкл. доставка на необходимото оборудване.

В общината няма постоянен пункт за мониторинг на качеството на атмосферния въздух. Замервания се извършват от подвижни станции непериодично и не дават възможност за систематична оценка на чистотата на атмосферния въздух. Сериозен проблем е, че сред основните замърсители на атмосферния въздух на града (особено през студеното полугодие) се явява населението на града, което използва твърдо гориво за отопление при което във въздуха се изхвърля серен диоксид и прах. Въпреки това качеството на въздуха е определяно като добро.

Липсата на ГПСОВ води до замърсяване на протичащите край града реки Харманлийска и Марица от промишлените предприятия и отпадните води на населението на града. Периодично се явяват проблеми с количеството и качеството на подаваните на населението питейни води.

Неправилното стопанисване на горски масиви, в т.ч. изсичането на широколистни дървесни видове и подмяната им с иглолистни води до увеличаването на повърхностния отток, които води до засилване на ерозията и в същото време не дава възможност за хранване на подземните води.

Защитени растителни видове, защитени територии и защитени природни обекти

Част от населените места на община Харманли попадат в обхвата на Източните Родопи в които са установени множество ендемични, редки и защитени растителни и животински видове. На територията на общината попада и част от Сакар планина, където се срещат около 600 вида висши растения, 44 от които са включени в Червената книга на България. В Сакар защитените територии обхващат орнитологично важни места, които са от световно природозащитно значение и такива с висока консервационна стойност. Те са от изключителна важност за опазването на световно застрашения от изчезване царски орел.

На територията на община Харманли са обявени следните защитени територии по смисъла на Закона за защитените територии(ЗЗТ):

- Защитена местност „Бакърлия;
- Защитена местност „Дефилето“ (р. Харманлийска – Олу дере);
- Защитена местност „Находище на жлезист лопен“;
- Природна забележителност „Кюмюрлука“ (водопад);
- Природна забележителност „Куру дере“ (водопад);
- Природна забележителност „Хайдушката дупка“ (пещера);
- Природна забележителност „Сазлъка“ (находище на блатно кокиче).

Най-скоро обявената защитена местност по ЗБР е находището на жлезист лопен (*Verbascum purpureum*) в с. Браница. Видът е включен в Червената книга на Република България, а поставянето на находището под закрила е с цел опазване на растителния вид и местообитанието му.

На територията на община Харманли регистрираните и поставени под защита вековни дървета са 43 броя, най-много от вида летен дъб, последното от които е обявено със Заповед на МОСВ през 2012 година. Община Харманли има предложение да бъдат обявявани за защитени още няколко вековни дървета – ясен в землището на с. Надежден и група дървета от вида летен дъб.

В мрежата Натура 2000 са включени части от територията на общината, които попадат в рамките на седем защитени зони:

- За опазване на дивите птици:
 - Защитена зона BG0002020 „Радинчево“;
 - Защитена зона BG0002021 „Сакар“;
 - Защитена зона BG0002092 „Харманлийска река“.

- За опазване на природните местообитания:
 - Защитена зона BG0000578 „Река Марица“;
 - Защитена зона BG0001032 „Родопи-Източни“;
 - Защитена зона BG0000212 „Сакар“.
 - Защитена зона BG0001034 „Остър камък“;

За растенията под специален режим на опазване и ползване по Закона за лечебните растения през последните години не са отпускани квоти за област Хасково, в т.ч. и за община Харманли.

По литературни данни в община Харманли се срещат над 90 вида лечебни растения. С най-голямо разпространение в района на ОП „Горска компания“ - Харманли (по данни от лесоустройствен проект от 2017 г.) са следните лечебни и защитени растения: нежен микропирум, блатно кокиче, костова тлъстига, бяла лупина, кълбеста детелина, южна глушина, грудков здравец, морковидна стефанофия, теснолистен ручейник, игликова айважива, сребърниева айважива, хибридно винче, върбинкова какула, линдерния, жлезист лопен, поречолистен лопен, белардиев живовляк, световна самогризка, беззащитна метличина, стоянова дрипавка, хибридно паче гнездо.

На територията на ГС Харманли има сравнително добри условия за билкосъбиране, като годишно може да се събират около 3 тона билки (лайка, жълт кантарион, подбел, мащерка, риган, цвят от бъз, глог и др.), 3 тона диворастящи горски плодове и около 4 тона горскоплодни култури от орех, бадеми и лешник. Диворастящи гъби могат да се събират приблизително по 1,5 тона годишно.

В границите на защитените местности и природни забележителности е забранено събирането на лечебни растения в случаите когато това е посочено изрично в Заповедта за обявяване.

11. Нива на управление на дейностите с лечебни растения

3.1. Управление на дейностите с лечебни растения

Управлението на дейностите по опазване и устойчиво ползване на лечебните растения съгласно ЗЛР се осъществява от:

1. министъра на околната среда и водите и министъра на земеделието и горите.
2. областните управители.
3. кметовете на общините.
4. директорите на дирекциите на националните паркове.
5. ръководителя на Националното управление по горите към Министерството на земеделието и горите.

Управлението на дейностите по култивиране на лечебните растения се осъществява от:

1. министъра на земеделието и горите.
2. кметовете на общините.

3.2. Права и задължения на местните власти

Кметът на общината контролира ползването на лечебните растения в земите, водите и водните обекти – общинска собственост, в поземления фонд и в населените места. Кметът ръководи изпълнителната дейност на общината във връзка с ползването, опазването и култивирането на лечебните растения.

За тази цел съгласно чл.46 от Закона за лечебните растения кметът:

- организира изпълнението на дейностите по отношението на лечебните растения, включени в общинската програма за опазване на околната среда;
- издава разрешителни за ползване на лечебни растения от земи, води и водни обекти - общинска собственост;
- издава удостоверения за билките от култивираните лечебни растения;
- предоставя на Министъра на околната среда и водите информация за нуждите на наблюдението и оценката на лечебните растения и на създаването и поддържането на специализираните карти и регистър за тях.

На основание чл.22, т.2, а, б, в от ЗЛР кмета на общината издава разрешително за ползване на лечебните растения от:

- а) земеделски земи от поземления фонд и включените в строителните граници на населените места – общинска собственост, след заплащане на такса в общината;
- б) териториите и акваториите в строителните граници на населените места – общинска собственост, независимо от предназначението им, след заплащане на такса в общината;
- в) територии и акватории извън горския фонд – частна собственост, разрешителното се издава на собственика по реда на т.1, б и в.

12. Лечебни растения на територията на общината

4.1. Ред за ползване на ресурсите от лечебни растения, дейности за опазването им и осигуряване на устойчивото им ползване

Ползването на лечебните растения представлява ползването на техните ресурси и включва:

1. събирането на билки от диворастящи и култивирани лечебни растения;
2. придобиването на билки за първична обработка или преработка;
3. събирането на генетичен материал от диворастящи лечебни растения за култивиране, за опазване при условия извън естествената среда на лечебните растения или за възстановяване на други места в природата.

Събирането на билки от естествените находища на лечебни растения на територията на община Харманли се извършва съобразно изискванията на Закона за лечебните растения и настоящата програма.

Ползването на лечебните растения, представляващо стопанска дейност, се извършва въз основа на позволение за ползване, издадено по реда на Закона за лечебните растения. Позволение не се изисква при събиране на билки за лични нужди от земи, гори и водни обекти - общинска собственост или когато лечебните растения са култивирани от собственици или ползватели на земи, гори или водни обекти, освен когато са култивирани от общината.

Позволенията за ползване на лечебните растения от земи общинска собственост се издава както следва:

- от директора на държавното горско стопанство – за горите общинска собственост и след заплащане на такса в общината;
- от кмета на общината – в случаите когато ползването е на основание чл.22, т.2, а, б, в от ЗЛР, което е представено в предишния Раздел 3 на програмата.

Таксите за ползване на лечебни растения от земи, гори, води и водни обекти - общинска собственост, се определят от съответните общински съвети в размер не по-голям от размера на таксите за ползване на лечебни растения от земите включени в Държавния фонд. До момента няма приета от Общинския съвет Тарифа за таксите за ползване на лечебни растения от земи, гори, води и водни обекти – общинска собственост.

Таксите постъпват в бюджета на общината и се изразходват за:

- 1) плановите документи;
- 2) дейности по поддържането и възстановяването на лечебни растения и техните находища;
- 3) научни изследвания и наблюдение на лечебните растения;
- 4) изграждане и поддържане на специализирани карта, регистър и информационна система за лечебните растения;
- 5) култивиране и преработка на лечебните растения;
- 6) обучение, издаване на образователни материали, провеждане на конференции по лечебни растения;
- 7) други дейности, свързани с управлението и контрола по Закона за лечебните растения.

Позволението за ползване се издава на физическо лице, което събира билки за продажба или за първична обработка или генетичен материал от лечебни растения, и определя:

- 1) вида на ползването;
- 2) разрешеното количество билки или генетичен материал по видове морфологични части;
- 3) района или конкретното находище;

- 4) начина на ползване;
- 5) задължения на ползвателя.

При издаването на разрешителни на територията на Община Харманли се осъществява контрол по отношение на:

- Уведомяване на РИОСВ Хасково за организираните билкозаготвителни пунктове и складове за билки до започване на дейността в тях от съответния билкозаготвител;
- Водене на книга за изкупените, реализираните и наличните количества билки, регистрирана в РИОСВ Хасково;
- Периодични проверки на наличните или намиращите се в процес на първична обработка билки и на необходимата документация;
- Спазване на законоустановения срок (до 20 януари) за представяне в РИОСВ Хасково на обобщена информация за изкупените, обработените и реализираните през предходната година билки, както и за складовите наличности;
- Водене на регистър на издадените разрешителни за ползване на лечебни растения на територията на Община Харманли;
- Изпълнение задълженията на всеки ползвател на лечебни растения след приключване и по време на ползването им;
- Отнемане на разрешителното за ползване със заповед на кмета на общината, при настъпило увреждане или унищожаване на находищата на лечебни растения в резултат от дейността на титуляра на разрешителното за ползване.

4.2. Информация за най-разпространените в община Харманли лечебни растения

4.2.1 Описание

Според хорологичния атлас на лечебните растения и голяма билкова енциклопедия, в района на община Харманли има богато разнообразие на лечебни растения. Най-разпространените и с важно значение са следните: жълт равнец, бял равнец, камшик лечебен, черна елша, лечебна ружа, багрилно подрумиче, обикновен и черен пелин, парички, змийско мляко, синя жлъчка, обикновен дрян, тетра, червен глог, кукувича прежда, ветрогон, горска ягода, жаблек, бударица, еньовче, градско омайниче, голо и влакнесто изсипливче, червен и жълт кантарион, гингер, маточина, шипка, черен бъз, бъзак, жиловляк – теснолист, широколист, голям и ланцетовиден, дива тиква, бенедиктински трън, обикновена леска, мразовец (есенен минзухар), смрадлика, елшовиден зърнастец, мъждрян, лечебен росопас, синя тинтява, жълт мак, бръшлян, обикновена луличка, лечебна комунига, мащерка, обикновена мента, бодлив гръмотън, обикновен риган, драка, пипериче обикновено, чобанка хибридна, голяма телчарка, пача трева, пълзящо прозорче, лечебна иглика, трънка, дребнолистна липа, трабузан/бабини зъби/подбел, пъстроцветен висок лопен, върбинка лечебна, великденче лечебно, миризлива теменуга, трицветна теменуга, малина, бодлив залист, бяла върба, нисък тревист бъз, бяла върба, черен бъз, възловато живениче, черно кучешко грозде, офика, черен оман (заралистче), коприва обикновена, вратига и много други.

Кратко описание на лечебните растения с най-голямо разпространение на територията на община Харманли и с най-голямо значение са представени по-долу:

	Иглика (<i>Primula veris</i> L.) – многогодишно тревисто растение с късо хоризонтално коренище с многобройни тънки корени. Листата са разположени в при основана розетка, елипсовидно ланцетни до яйцевидни. Цветоносното стебло е безлистно – 10-30 см високо. Съцветието е централен или едностранен сенник с 3-10 цвята, разположени на къси дръжки.
	Горска ягода (<i>Fragaria vesca</i> L.) – многогодишно тревисто растение с хоризонтално коренище. От пазвите на листата излизат дълги, вкореняващи се във възлите, пълзящи подземни издънки. Листата са сложни тройни с дълги до 20 см. дръжки, събрани при основна розетка.
	Глухарче (<i>Taraxacum officinale</i> Weber) – многогодишно тревисто растение с дебел, вретеновиден, вертикален корен. Стеблото е силно скъсено с при основна листна розетка и безлистни цветоносни стръкове. Цветните кошнички са единични, разположени на дълги и голи дръжки; Само в Европа са класифицирани над 1200 вида и подвиди на това растение.
	Мащерка (<i>Thymus sp. Diversa</i>) – многогодишни тревисти растения вдървенели - най-малко в основата, формиращи сбити или рехави туфи. Стеблата са разклонени от основата, пълзящи приповдигащи се или изправени, четири ръбести. Цветовете са прешлени по 2 до много събрани във върхни съцветия.
	Малина (<i>Rubus idaeus</i> L.) – храст до 1,5 м висок. Листата са последователни, тройни и перести с 5-7 листчета, назъбени към върха заострени, отгоре зелени, голи, отдолу прилегнало, сребристо влакнесто напльстени. Цветовете са двуполови, събрани в облистени гроздовидни съцветия; От един <u>декар</u> малинови храсти се получават 800–900 <u>кг</u> плодове.
	Къпина (<i>Rubus sp. Diversa</i>) – бодлив храст с многогодишни стебла с многобройни шипове. Стеблата са заоблени или ръбести. Листата са последователни, сложни тройни или длановидни с 5 листенца. Цветовете са най-често двуполови, развиват се само по 2 годишните клонки, събрани в гроздовидни или метлицовидни съцветия. Плодът е сборен съставен от многобройни черни, костилкови плодчета.
	Коприва (<i>Urtica dioica</i> L.) – многогодишно тревисто растение с дълго пълзящо, разклонено коренище. Двудомно растение с двуполови цветове, събрани в дълги до 10 см ресовидни съцветия, разположени в пазвите на горните листа. Плодът е яйцевидно зеленикаво едносеменно орехче, с надлъжен ръб и гладка повърхност.

	Шипка (<i>Rosa sp. Diversa</i>) – бодлив храст висок 2-3 м. Клонките са изправени или извити, покрити с различни по големина и форма шипове. Листата са последователи, нечифтоперести, в основата с широки прилистници, срастнали с листната дръжка, листчетата са 5-7 яйцевидни или елиптични. Плодовете са сборни от многобройни едносеменни орехчета, разположени в разрастналите се хипантии, които при узряването се превръщат в несъщински плодове, наречени шипки, със сферична, бутилковидна, елипсовидна, яйцевидна или др. форма.
	Жълт кантарион (<i>Hypericum perforatum L.</i>) – многогодишно тревисто растение с хоризонтално пълзящо коренище. Стеблата са изправени или в основата възходящи, 20-100 см високи, цилиндрични с две надлъжни, слабо изпъкнали ребра, голи в горната част силно разклонени. Листата са срещуположни, приседнали, 5-30 мм дълги и 2-15 мм широки. Цветовете са жълти до оранжеви 10-35 мм, разположени на върха на стеблото.
	Здравец (<i>Geranium Macrorrhizum</i>)- Многогодишно тревисто растение с плитко разположение хоризонтално коренище. Стеблата са прави. Листата са на дълги дръжки, 5-7 –делни, назъбени, влакнести. Цветовете са по върховете на стеблата, виолетово-червени. Цъфти през IV-VII. Расте по влажните и сенчести места по горите. Събират се листата, цветовете и коренищата, с което видът се унищожава.
	Есенен минзухар (<i>Crocus pallasii</i>) - Многогодишно луковично тревисто растение. Листата са широко издължени. Цветовете са розово-виолетови, големи, в долната си част тънко и дълго тръбести, излизащи направо от луковичката. Развиват се през есента, а листата на следващата пролет. Събират се плодните кутийки, почти напълно узрели, не разпукнали се. Разстилат се в тъмни проветриви помещения за дозряване.
	Полски хвощ (<i>Equisetum arvense L.</i>) – Многогодишно растение с черно-кафяво коренище, покрито с власинки. От него напролет се развиват кухи неразклонени прешленести кафяви стъбла, високи до 30 см, на върха със спороносно класче, дълго 1-4 см. След разсейването на спорите това стъбло умира и се развиват летни, зелени, безплодни, кухи, пръстеновидно разклонени стъбла дълги до 2 см, с шиловидно заострени зъбци (6-12 на брой).
	Великденче (<i>Veronica officinalis</i>) е растителен род от семейство Живеничеви (Scrophulariaceae). У нас се срещат между 40 и 50 вида. Разпространява се по гори, поля и планини. Събира се надземната част по време на цъфтежа.

	Бъз (<i>Sambucus</i>) е род двусемеделни растения от около 30 вида, основно разпространени в умерения пояс на северното полукълбо, но има и в южното. Повечето са храсти или ниски дървета. В България виреят 3 вида: черен, червен бъз и бъзак (тревист бъз). Внимание: зелените или недоузрели плодове, както и семената на зрелите плодове съдържат самбуцин и самбунигрин, които са отровни. И при трите вида бъз плодовете имат високо съдържание на витамин С.
	Еньовче (<i>Galium aparine</i>) – среща се из храсталаците. Използва се стрък от растението.
	Мента (<i>Mentha</i>) – вирее навсякъде, където почвата е влажна. Използват се листата.
	Пелин (<i>Artemisia absinthium</i>) – среща се из храсталаци, покрай огради и каменисти места. Използват се стръковете, които се берат по време на цъфтежа от юли до август.
	Риган (<i>Origanum vulgare</i> L.) – Разпространено по поляни, горски сечища, просветлени гори храсталаци, редки гори и каменисти места. Използват се цветоносните върхни части събрани по време на цъфтеж, като се отрязват на около 20 сантиметра от върха Суши се на сянка.
	Бял равнец (<i>Achillea millefolium</i> L.) – расте по трвисти и каменни поля, край пътищата и по диви места в планините. Събират се облистените цветоносни стебла и цветните кошнички по време на цъфтеж.
	Овчарска торбичка (<i>Capsella bursa</i>) – среща се из ливадите, поляните и нивите. Използват се стръковете.
	Липа (<i>Tilia argentea</i>) – използва се за декоративно дърво при озеленяване и за това често се среща покрай улици и пътища, из паркове. Използваната част са цветовете с прицветниците и кората на дървото.

	Дрян (<i>Kornus mas</i>) – широко разпространен храст или дърво. Събират се плодовете.
	Офиката (<i>Sorbus aucuparia</i>) е многогодишно дърво, високо около 15-16м, със сива и гладка кора, която при старите дървета се напуква слабо. Листата отгоре са жълтозелени, отдолу сивозелени. През есента добиват оранжево-червена багра. Младите листа и пъпките са окосмени. Цветовете са бели, събрани в 10-18 см щитовидни метлици. Цъфти през май в продължение на 10 дни. Плодът е дребен (8см), зелен, а ,през есента става оранжево-червен, месест и топчест,с кисело-стипчив вкус.
	Ветрогон (<i>Eryngium campestre</i>) е тревисто многогодишно растение. Разпространено по сухи, тревисти места. За медицински цели се използват корените (запарка), надземната част (отвара).
	Мечо грозде (<i>Arctostaphylos uva-ursi</i>) представлява вечнозелен храст с пълзящи клонки дълги 20-50 см, с малки яйцевидни кожести листа, дълги 1-7 см, със спирално жилкуване. Листата са разположени на къси дръжки по вейките. Цветът отгоре е по-тъмен, а отдолу по-светло зелен, на вкус — стипчиви до слабо горчиви. Цветовете са с форма на камбанка, бели (бледо розови), на гроздове от 2-20 цвята, цъфтят през май-юни. Дават малки сферични червени плодчета, с по шест семена. Узряват през късното лято или есента.
	Белият равнец (<i>Achillea millefolium</i>) е растение, типично за Северното полукълбо. Познато е с множеството си употреби като билка. Съцветията му са плоски, съставени от по няколко дребни цветове. Често се използват свежи или изсушени в букети. Белият равнец расте най-добре на ярко слънце и предпочита почви с добри дренажни свойства.
	Невен (<i>Calendula</i>) е род растения, едногодишни цветя с жълт до ярко оранжев цвят. Името му на български означава буквално „не вехна“ (диал. „не вена“). Невенът е познат като лечебно средство още от Древна Гърция. Настойка от невен помага при заболявания на черния дроб и против спазми на вътрешните органи. В козметиката се използва при производство на шампоани и кремове на растителна основа.

	Маточината (<i>Melissa officinalis</i>) е многогодишно тревисто растение растящо в южна Европа и Средиземноморието. На височина достига 70-150 cm. Листата имат лека миризма на лимон. В края на лятото се появяват малки цветове, пълни с нектар, които привличат пчели. Расте из храсталаци и редки гори по тревисти и каменисти места. Надземната част на маточината е използвана заради приятния и освежителен мирис, напоянящ на лимонова кора. Не бива да се смесва със силни подправки като мента, индийско орехче, джинджирил.
	Лавандула (<i>Lavandula</i>) е род растения от семейство Устоцветни. Името най-често се използва за видовете, отглеждани като билки или за украшение. Кореновата система е силно развита, основната маса е разположена в слоя 0–40 cm, но скелетните ѝ корени достигат до 4 m. Тази особеност прави растението подходящо за укрепване срещу ерозия на почвата. Надземната част на растението е туфа с полусферична форма и диаметър до 60 cm при теснолистната лавандула и до 1 m при широколистната и хибридна. Старите разклонения са вдървесинени, а най-младите — тревисти, четириръбести и покрити с власинки.
	Лайкама (<i>Matricaria recutita</i>) е <u>едногодишно</u> тревисто растение с разклонено стъбло високо до 50 cm. Листата са двойно и тройно-перести, нишковидни, нарязани. Цветните кошнички са разположени на върховете на многобройните стъблени разклонения на дълги дръжки и се състоят от околоръстни, бели, езичести, женски цветчета и вътрешни, тръбести, жълти, двуполови цветчета. Цветното легло е изпъкнало, а отвътре - кухо.

4.2.2 Местоположение на находищата. Състояние

Според литературни източници, публикации в пресата и по експертната преценка на служители от общинската и държавната администрация запознати със ситуацията в района, информацията относно местонахождението и състоянието на най-разпространените в община Харманли лечебни растения може да бъде систематизирана накратко по следния начин:

- Иглика – расте из храсталаци и по тревисти места в равнините и предпланините. Находищата и са поставени под специален режим на закрила. Среща се в цялата община.
- Горска ягода – расте из разредените гори и храсталаци, горски поляни и скални сипеи. Разпространена е на територията на цялата община.
- Мъжка папрат – расте по сенчести влажни места в горите и храсталаците предимно в най-високите части на общината. Находищата са в добро състояние.
- Глухарче – расте из ливади и тревисти места край пътища и огради, а също и по необработени и изоставени места. Разпространено е на територията на цялата община. Находищата му са в много добро състояние.
- Мащерка – расте по сухи скалисти и припечни места, из храсталаци и пасища, предимно в планините. Разпространена е в планинските и предпланинските райони на общината. Находищата ѝ са в добро състояние.
- Малина – расте из храсталаци и просветлени гори, в сечища, по сипеи и каменисти склонове. Разпространението и достига до най-високите части в планините на общината. Находищата ѝ са в добро състояние. По-значимите находища са в

- Къпина – расте из горски поляни, храсталаци, край реки и пътища, по изоставени места. Среща се на територията на цялата община. Находищата ѝ са в добро състояние.
- Коприва – расте из необработваеми буренливи места, предимно на богати на азот почви. Разпространена е на територията на цялата община. Находищата ѝ са в добро състояние. Среща се повсеместно.
- Шипка – расте из храсталаци и разредени гори, по тревисти и каменисти склонове, синори и край пътища. Широко разпространена е на територията на цялата община. Находищата ѝ са в добро състояние.
- Жълт кантарион – расте по сухи, тревисти и храсталачни места, в разредени гори и сечища. Разпространен е в най-високите части на общината. Състоянието на находищата е добро.
- Риган – Многогодишно тревисто растение. Среща се в цялата община. Състоянието на находищата е добро.
- Полски хвощ – Многогодишно тревисто спорово растение. Расте край реки, потоци, често като плевел в градини, ливади, необработени места и необработваеми ниви, по рядко в сенчести гори. Находищата му са в добро състояние.

4.2.3 Опазване на лечебните растения

Нормативно определени мерки за опазване на лечебните растения

За да може пълноценно да се използват билките и да се опазят находищата от лечебни растения е необходимо да се знае как и кога се събират те – през кое годишно време и в коя фаза на развитието им.

Направеният преглед на състоянието на най-важните лечебни растения в общината определя главните и оперативни цели на управление, свързани с опазване и поддържане на разнообразието на екосистемите и на видовете лечебни растения, като създава предпоставки за развитие на следните приоритети с отношение към този сектор:

1. Развитие на екотуризъм и съпътстващи дейности. Това допринася за повишаване на конкурентноспособността на местната икономика и екологосъобразния начин на ползване на ресурсите чрез опазване на дивата природа, както и на нейното разумно и устойчиво използване от местното население.
2. Превръщането на природните дадености в поминък на населението.
3. Осъществяване на образователни дейности за постигане на устойчиво развитие и добро управление, свързано със съхраняване на природата и нарастването на дела на лечебните растения в местната икономика.
4. Устойчиво и балансирано развитие на земеделието, в т.ч. и в посока за култивиране на диворастващи лечебни растения и превръщането им в основа за развитие на малък бизнес.

Биологически неоправданата експлоатация е само една страна на общото негативно влияние на антропогенния фактор. Както на глобално ниво, така и на територията на община Харманли с най-големи последствия в това отношение са процесите на урбанизация, индустриализация, строежът на пътища, изхвърлянето и натрупването на отпадъци.

Рязката промяна в екологичните условия на средата също води до влошаване състоянието на находищата. Особено силни са последствията от пожари, разораване на естествени тревни ценози, нарушаване на водния режим. Силно негативно влияние оказва промяната на естествената и характерна за района растителност, предизвикана от неправилно подбрани или изведени лесокултурни мероприятия – голи и изборни сечи, създаване на масиви от монокултури, най-вече от иглолистни видове. В негативна посока действат и разораването или отводняването на ливади и пасища, прекомерната паша и строителството.

Върху запасите на лечебни растения силно влияние оказва и начина на експлоатация на находищата. Неприродосъобразното събиране, липсата на период за възстановяване и покой,

нарушаването на нормалното семенно и вегетативно размножаване са основните причини за понижаване възможностите на естествените находища като източник на суровини.

Съвременното българско природозащитно законодателство е структурирано така, че осигурява няколко степени на защита на растенията, в т.ч. и на лечебните. Според изискванията на чл. 35 от Закона за биологичното разнообразие растителните и животинските видове от дивата флора и фауна на Република България се опазват в естествената им среда чрез:

1. съхраняване на техните местообитания в Националната екологична мрежа;
2. поставяне на видовете под режим на защита или на регулирано ползване;
3. поддържане или възстановяване на условията в местообитанията, съобразно екологичните изисквания на съответния вид;
4. разработване и прилагане на планове за действие за видове с различна степен на застрашеност;
5. повторно въвеждане в природата на изчезнали видове и попълване на популациите на редки и застрашени видове;
6. контрол и регулиране на неместни видове, които са или биха могли да бъдат въведени целенасочено или случайно в природата и застрашават местни видове

В допълнение се прилагат и мерки за опазването на растителните и животинските видове от дивата флора и фауна извън естествената им среда чрез отглеждане на екземпляри и съхраняване на генетичен материал при контролирани от човека условия.

За защитени на територията на цялата страна се обявяват 591 растителни видове, посочени в Приложение №3 на ЗБР за които се забраняват брането, събирането, отрязването, изкореняването или друг начин на унищожаване на екземпляри в техните естествени области на разпространение; притежаването, пренасянето, ползването, изнасянето зад граница, търговията и предлагането за продажба или размяна на взетите от природата екземпляри. Забраните са валидни за всички жизнени стадии от развитието на растенията. Тридесет и шест от защитените се считат за доказано лечебни.

Под режим на опазване и регулирано ползване от природата се поставят видовете дивни растения, включени в приложение №4 от ЗБР. В зависимост от състоянието на популациите и биологичните изисквания на отделните видове, режимите и условията за ползването им обхващат:

1. предписания за достъп до определени райони;
2. временна или местна забрана за ползване на вида или определени популации;
3. срокове, правила и методи за ползване;
4. въвеждане на разрешителен режим или определяне на квоти за ползване на екземпляри;
5. условия за покупка, продажба, притежаване, предлагане за продажба или транспортиране с цел продажба или изнасяне зад граница на екземпляри или части от тях;
6. условия за отглеждане и размножаване на животински и растителни видове при контролирани от човека условия.

Управлението на дейностите по опазване и устойчиво ползване на лечебните растения, включително събирането и изкупуването на получаваните от тях билки, е регламентирано със Закона за лечебните растения, под разпоредбите на който попадат 743 вида растения.

Собствениците на гори, земи и водни площи, в които има находища на лечебни растения, са длъжни да прилагат мерките за опазването им, предвидени от съответните планове, програми и проекти. Забранява се ползването на лечебни растения по начини и средства, които водят до увреждане на находищата им, намаляване на техните ресурси, затруднено възстановяване на популациите им или намаляване на тяхното биологично разнообразие.

Със Заповед на Министъра на околната среда и водите (споменатите вече заповеди за лечебните растения под специален режим по чл.10, ал.1, 2 и 3 на ЗЛР издавани до 10 февруари), ежегодно се определя специален режим, който обхваща:

1. забрана за събиране на билки за определен период от естествени находища на видовете от територията на цялата страна, отделни райони или единични находища;
2. определяне на годишно допустимо за събиране количество билки по райони или находища;
3. разработване и прилагане на мерки за възстановяване на популациите и на техните местообитания.

За диворастящите защитени лечебни растения се забранява:

1. сеченето, брането, късането, изкореняването и хербаризирането независимо от тяхното състояние и фаза на развитие;
2. унищожаването и увреждането на находищата им;
3. притежаването, пренасянето, търговията и изнасянето зад граница в свежо или изсушено състояние на цели растения или части от тях;
4. събирането на семена, луковичи, коренища и други органи.

В Защитените природни територии забраните и ограниченията са в съответствие със статуса им.

Опазване на лечебните растения

Морфологична част на събиране

В резултат на нарасналия интерес към лечебните растения нараства както броят на използваните видове, така и количеството, в което те се събират за местни нужди и за износ. България е голям износител на билки на световния пазаркоето води до голяма опасност от унищожаване на редица растения, ако не се вземат мерки да се регламентира тяхното събиране.

От най-разпространените на територията на община Харманли лечебни растения интерес за събиране и изкупуване има към следните им морфологични части:

- ◆ Иглика – коренище и цвят;
- ◆ Горска ягода – листа и плод;
- ◆ Мъжка папрат – коренище;
- ◆ Глухарче – корен, корен със стрък, стрък и лист;
- ◆ Мащерка – стрък;
- ◆ Малина – листа и плод;
- ◆ Къпина – листа и плод;
- ◆ Коприва – корен, листа, стрък и плодове (семе);
- ◆ Шипка – плод;
- ◆ Жълт кантарион – стрък;
- ◆ Риган – стрък;
- ◆ Полски хвощ – стрък;
- ◆ Хвойна - шишарките – галбули;
- ◆ Есенен минзухар – семена.

Период на събиране

Екологосъобразното събиране на различните морфологични части на лечебните растения и за да могат да се възстановяват ресурсите от лечебни растения следва да се спазват съответните забрани. Оптималните периоди за събиране на някои от най-разпространените на територията на община Харманли лечебни растения са следните:

- Иглика - коренищата се събират рано напролет (март-април), преди и при поява на първите листа или в края на лятото и началото на есента. Цветовете се берат през пролетта (април-май) - в началото на цъфтежа.
- Горска ягода – листата се събират през пролетта и лятото (май-август) по време на цъфтеж или след обирване на плодовете (препоръчително е събирането да става след обирване на плодовете).
- Мъжка папрат – коренищата се изваждат през лятото (август-септември), началото на есента (октомври) или рано напролет (март-април).
- Глухарче:
 - корените се изваждат през втората половина на лятото и началото на есента (август-октомври);
 - стрък с корен – през пролетта и лятото (април-юни), когато листата са добре развити – в начало на цъфтежа или след окончателно прецъфтяване;
 - стрък от глухарче – през пролетта и лятото (април-юни) в началото на цъфтеж или след окончателно прецъфтяване при добре развити, зелени листа;
 - листа от глухарче – през пролетта и лятото (май-юни), при пълното им развитие, докато са свежи и зелени.
- Мащерка – брането си извършва в сухо слънчево време от средата на пролетта до края на лятото (май-септември), в зависимост от надморската височина на находището) по време на цъфтеж.
- Малина – листата се берат през лятото (юни-септември), когато вече са добре развити, непосредствено след обирване на плодовете.
- Къпина – листата се събират през лятото (юни-септември), когато са добре развити и са запазили зеления си цвят.
- Коприва:
 - корена се събира в края на лятото и през есента, когато надземната част е изсъхнала и рано напролет (февруари-март) преди развитието на растението;
 - листата се берат от края на пролетта до края на лятото при образуване на втори и трети подраст, преди или в началото на цъфтежа;
 - стръковете се събират от началото на лятото до края му (юни-септември) при образуване на втори и трети подраст преди цъфтежа;
 - плодовете се събират през лятото (юли-септември), когато са достигнали възрастна зрялост.
- Шипка – плодът се събира в края на лятото и през есента (август-ноември), след като плодовете са придобили оранжево-червен цвят. Брането се преустановява при трайно падане на сланите и настъпване на зимните студове.
- Жълт кантарион – стръкът се бере през лятото (юни-август) от началото на цъфтежа (при 1/3 разтворили се пъпки до пълния цъфтеж).
- Риган – цъфти през периода юли-септември. Използват се цветоносните връхни части събрани по време на цъфтеж, като се отрязват на около 20 см от върха.
- Полски хвощ – в медицината се използват зелените летни стъбла отрязани на около 20 см от върха, които се събират от юни до октомври (дрога *Herba Equisetii minoris*).
- Хвойна – цъфти през май-юни, а семената узряват и се берат през есента на следващата година.

4.2.4 Начини на използване на находищата

Съгласно чл.5 от Наредба №2/20.01.2004 г. за правилата и изискванията за събиране на билки и генетичен материал от лечебни растения, не се допуска събиране на билки в количества, надвишаващи стойностите определени, като процент от наличните в находището запаси:

1. за корени, коренища, грудки и луковици от видове, които лесно възстановяват ресурсите си (глухарче обикновено и др.) - до 70%;
 2. за корени, коренища, грудки и луковици от видове, които трудно възстановяват ресурсите си или растат при специфични екологични условия (здравец, иглика, мъжка папрат, ранилист, сладка папрат и др. - до 40%;
 3. за кори, листни и стъблени пъпки (бор, върба, дъб, леска и др.) - до 40%;
 4. за листа (бреза, живовлек, ланцетовиден живовлек, коприва, леска, малина, и др.) - до 70%;
 5. за стръкове (иглика лечебна, камшик лечебен, коприва, мащерка, подъбиче обикновено, равнец хилядолистен, ранилист лечебен, риган обикновен, шапиче и др.) - до 70%;
 6. за цветни пъпки, цветове, съцветия и цветни кошнички, плодове и семена (боровинка червена и черна, бърз черен, глог червен, иглика лечебна, лайка, липа - дребнолистна, едролистна, сребролистна, лопен гъстоцветен, мразовец есенен, орехче ливадно, офика, подбел, шипка и др.) - до 70% за едногодишните и до 80% за многогодишните видове;
- Съгласно чл.6, ал.1 от Наредбата експлоатацията на находищата се редува с период на възстановяване на ресурсите. Съгласно чл.6, ал.2 продължителността на периода за възстановяване е следния:

1. при събиране на корени и коренища от видове, които лесно възстановяват ресурсите си (гръмотрън бодлив, копитник, коприва, лапад алпийски, прозорче горско, решетка безстъблена, теменуга миризлива, чемерика лобелиева, чобанка хибридна, чувен и др.) - 2 години;
2. при събиране на корени и коренища от видове, които трудно възстановяват ресурсите си или растат при специфични екологични условия (дива тиква, здравец обикновен, иглика лечебна, лудо биле, мъжка папрат, орехче обикновено, сладка папрат и др.) - 3 години;
3. при събиране на грудки (божур червен, змиярник петнист, орехче ливадно) - 2 години;
4. при събиране на листа (боровинка черна и червена, лудо биле, малина, медуница лечебна, подбел, смрадлика, чемерика лобелиева и др.) - 1 година;
5. при събиране на стръкове от видове, които трудно възстановяват ресурсите си (горицвет пролетен, иглика лечебна, тинтява горска, тлъстига лютива и др.) - 4 години;
6. при събиране на съцветия от иглика лечебна и лопен гъстоцветен - 2 години;
7. плодове и семена от есенен минзухар и зърнеш - 2 години.

Съгл. чл.6, ал.3 от Наредба №2 не е необходим период за възстановяване при събиране на:

1. коренища от вълча ябълка обикновена, коприва, орлова папрат, репей и трескот;
2. стръкове от видове, които лесно възстановяват ресурсите си (ветрогон полски, великденче лечебно, вратига, дяволска уста обикновена, звъника лечебна, змийско мляко, коприва, кучешко грозде черно, пчелинок обикновен, равнец хилядолистен и др.);
3. цветни пъпки, цветове и съцветия (бърз черен, глог червен, лайка, липа - дребнолистна, едролистна и сребролистна, подбел, равнец хилядолистен, слез горски и др.);
4. плодове и семена (с изключение на плодове и семена от есенен минзухар и зърнеш).

Периода, начина за събиране на билки, инструментите и хигиенните изисквания при събиране на билки, изискването при организирано събиране на билки и събирането на генетичен материал от лечебните растения също са определени детайлно с Наредба №2/20.01.2004г. за правилата и изискванията за събиране на билки и генетичен материал от лечебни растения.

Разпоредби за опазване и регламентиране на процедури за начина на събиране и заготовка на лечебните растения, освен в ЗЛР и ЗБР се съдържат и в Закона за горите (ЗГ) и Закона за опазване на селскостопанското имущество (ЗОСИ).

4.3. Пунктове за изкупуване на билки

Общи изисквания

Изкупуването и/или първичната обработка на билки се извършва в билкозаготвителни пунктове. Съхраняването на изсушени билки се извършва в складове за билки. Изискванията, на които трябва да отговарят билкозаготвителните пунктове и складовете за билки, са определени в Наредба №5 от 19.07.2004 г. за изискванията, на които трябва да отговарят билкозаготвителните пунктове и складовете за билки.

Първичната обработка на билките включва тяхното изсушаване, оситняване, обезпрашаване, обеззаразяване и балиране. Минималната първична обработка в билкозаготвителния пункт е изсушаване на билките.

Билкозаготвителят е лице, което изкупува събрани билки и/или извършва първичната им обработка.

Билкозаготвителят е длъжен:

1. да уведоми РИОСВ Хасково за организираните от него билкозаготвителни пунктове и складове за билки до започване на дейността в тях на територията на РИОСВ, в т.ч. и в община Харманли.
2. да води книга за изкупените, реализираните и наличните количества билки, регистрирана в РИОСВ Хасково;
3. да осигурява достъп на контролните органи по ЗЛР за проверка на наличните или намиращите се в процес на първична обработка билки и на необходимата документация;
4. до 20 януари да представи в РИОСВ обобщена информация за изкупените, обработените и реализираните през предходната година билки, както и за складовите наличности.

Изкупуването на неподложени на първична обработка билки може да се извършва и от лица, различни от билкозаготвителите, за нуждите на производства, за които са необходими билки в необработен вид.

Изкупените свежи или първично обработени билки се придружават от документите, определени от ЗЛР.

Родопите са сред най-благогатните райони за събиране на лечебни растения, тъй като в тях се срещат всички познати у нас билки. Най-масово се берат риган, кантарион, мащерка, жълт и бял равнец. Хората, особено в Западните Родопи традиционно се занимават със събиране и предаване на такава продукция вкл. и на диворастящи гъби на изкупвателните пунктове, които обикновено са били подвижни и са се откривали във всяко по-голямо селище. По данни на РИОСВ Хасково на територията на община Харманли няма действащ пункт за изкупуване на билки от населението. В Регионалния доклад за състоянието на околната среда през 2015 година на РИОСВ Хасково е отбелязано, че в резултат на засиления контрол върху билкозаготвителните пунктове за спазване изискванията на ЗЛР през последните години се забелязва тенденция за коректно и законно събиране на билки в съответствие с издадените разрешителни и заплащане на таксите към общините и ДГС.

Задължението за събиране и отчитане на таксите от странични ползвания на гъби, билки и такса паша е записано в Правилника за управление и организация на дейността на Общинско предприятие "Горска компания", гр. Харманли. ОП „Горска компания“ има задължение да организира и осъществява охраната на защитените растения, находящи се на територии общинска собственост, както и да организира контрола при добиване на лечебни растения, съгласно чл. 50, ал. 4 от Закона за лечебните растения съвместно с РИОСВ Хасково.

За периода след 2009 г. в Община Харманли периодично е осъществяван контрол от РИОСВ, общинска охрана и ОП "Горска компания" за недопускане на нерегламентирано използване на лечебни растения. До момента няма констатирани и документираны нарушения на екологичното законодателство във връзка с използването на лечебните растения.

4.4. Култивирани билки на територията на общината

Един от най-сигурните начини за съхраняване на естествените популации на лечебните растения и на равновесието в природата е култивирането им.

В България се култивират или могат да се култивират около 45 етерично-маслени растения – казанлъшка роза, копър, маточина, кръвен и обикновен здравец, лайка, хизоп, бял равнец, обикновен и морски пелин, салвия, градински чай, лютива мента, лавандула, анасон, резене, ким, диланка, лудо биле, обикновен и евгенолов босилек, чувен, майоран, обикновен и бял риган, кимион, медицинска ружа, бял трън, чубрица, джоджен (гъозум), мащерка, магданоз, целина, индрише, нарцис, перуника, шипка и др. Някои от изброените видове се използват масово и като подправки. Към тях може да се добавят и други широкоразпространени и популярни растения като жълт кантарион, естрагон, кориандър, латинка и пащърнак. Някои видове се използват масово при залесявания и за озеленяване – бял и черен бор, конски кестен, трите вида липа дребнолистна, широколистна иребролистна), бяла и жълта акация, златен дъжд, турта, перуника, невен и др.

Други по-масово култивирани растения със значение като селскостопански култури са лоза, касис, ягода, френско грозде, черница, череша, вишня, бял риган, маточина, бял трън, лавандула, невен и др.

Общинската администрация не разполага с актуални данни дали на територията на община Харманли се отглеждат култивирани билки за предаване на билкозаготвителни пунктове. Общината не е издавала удостоверения за отглеждане на култивирани лечебни растения, макар че има много добри условия за успешно отглеждане на голяма част от гореизброените растения. В частни стопанства се отглеждат в малки количества широк спектър от култивирани растения – за лично ползване.

От подадените в РИОСВ Хасково справки за реализирани количества билки през последните години става ясно, че в контролираният от инспекцията регион се събират най-много риган, чубрица, лайка, шипка, градински чай, лавандула и липа. Приблизителните годишни количества през последните години са приблизително следните: градинска чубрица-15 т., риган-15 т., киселец-15 т., лайка-3,4-4,0 т. и липов цвят-3 тона.

4.5. Други ценни видове растения на територията на общината

На основата на флористични изследвания в планината Родопи са установени около 1780 вида и подвиди висши растения (принадлежащи към 594 рода и 94 семейства), които при по-детайлно проучване вероятно ще нарастнат поне до 2000. В Червената книга на България са включени 204 вида редки и застрашени от изчезване видове на които са установени находища в Родопите. 17 от тях са терциерни и глациални реликти, 43 са балкански ендемити, като 15 вида се срещат само в Родопите. Осем от тях са защитени от Бернската конвенция.

Наличните находища на следните местни родопски ендемити, за които няма достоверни данни дали се срещат на територията на община Харманли трябва да бъдат запазени.

Лечебни растения включени в Приложението към чл. 1, ал. 2 от ЗЛР

Пирински/Мурсалски/Алиботушки чай (*Sideritis scardica* Grisb.) – включен в Червената книга на България, защитен от 1989 г., рядък вид;

Светлосиво подрумиче (*Anthemis argyrophylla* (Halácsy & Georgiev) Velen.) – включен в Червената книга на България, защитен от 1989 г., застрашен вид;

Българска горчивка (*Gentianella bulgarica* (Vel.) Holub.) – балкански субендемит.

Ендемични и застрашени видове, които не попадат в приложението на ЗЛР

Родопско лале (*Tulipa rhodopaea*) – български ендемит, защитен от ЗБР и включен в Червената книга на България, защитен от 1961 г., застрашен вид;

Родопската горска майка (*Lathraea rodopaea*) балкански ендемит, защитен от ЗБР и включен в Червената книга на България, защитен от 1995 г., рядък вид;

Златистата кандилка (*Aquilegia aurea Janka*) балкански ендемит, включен в Червената книга на България, защитен от 1961 г. рядък вид;

Костова тлъстига (*Sedum kostovii Stef.*) – български ендемит, защитен от ЗБР и включен в Червената книга на България, защитен от 1989 г., рядък вид;

Родопски крем (*Lilium rhodopeum Dellp.*) – включен в Червената книга на България, защитен от 1961 г., рядък вид;

Български алисоидес (*Allisoides bulgarica (Sagor.) Assenov*) – балкански ендемит

Родопски скален копър/Родопски порезник (*Seseli rhodopeum Vel.*) – включен в Червената книга на България, рядък вид;

Българска горчивка (*Gentianella bulgarica (Vel.) Holub*)

Родопският силивряк (*Haberlea rhodopensis Friv.*) – балкански ендемит, реликтен вид включен в Червената книга на България, защитен от 1961 г., рядък вид;

Родопска теменуга (*Viola rhodopea Becker*)

13. Специален режим за опазване и ползване на лечебните растения

Заповед за специален режим за опазване и ползване на лечебните растения

Със заповед по чл.10, ал.1, 2 и 3 и чл.14 от ЗЛР на Министъра на околната среда и водите. ежегодно се определя специален режим за опазване и ползване на защитените лечебни растения в която се определят допустимите за събиране количества билки от естествените находища извън територията на националните паркове на конкретни видове лечебни растения и се въвежда забрана за събирането на билки от естествените им находища на определени видове лечебни растения;

Контрол по изпълнение на заповедта се осъществява от РИОСВ Хасково.

По-детайлна информация за този специален режим за опазване и ползване на лечебните растения е представена в следващата глава.

Ограниченията и забраните не се отнасят за количествата билки, събирани за лични нужди.

Билки за лични нужди

Съгласно Допълнителната разпоредба от Закона за лечебните растения, ал.1, т.18 “билки за лични нужди” са билките в свежо състояние, събрани от едно лице в рамките на един ден, както следва:

- корени, коренища, луковици или грудки – до 1 кг.;
- стръкове – до 2 кг.;
- листа – до 1 кг.;
- кори – до 0,5 кг.;
- цветове – до 0,5 кг.;
- семена – до 0,1 кг.;
- плодове – до 10 кг.;
- пъпки – до 0,5 кг.;
- талус – до 1 кг.

14. Ред за ползване на лечебните растения

Режим за опазване и ползване на лечебните растения

На основание чл.10, ал.1, 2 и 3 от Закона за лечебните растения ежегодно със Заповед на Министъра на околната среда и водите се определят допустимите за събиране количества билки (в килограми сухо тегло) от естествените находища, извън територията на националните паркове на следните видове лечебни растения:

Божур червен (*Paeonia peregrina* Mill.)
Зърнастец елшовиден (*Frangula alnus* Mill.)
Иглика лечебна (*Primula veris* L.)
Катраника, пелин бял (*Artemisia alba* Turra)
Лазаркиня, Еньовче ароматно (*Galium odoratum* (L.) Scop.)
Лудо биле, старо биле (*Atropa belladonna* L.)
Ранилист лечебен (*Betonica officinalis* L.)
Решетка безстъблена (*Carlina acanthifolia* All.)
Тлъстига лютивя, жълто прозориче (*Sedum acre* L.)
Кисел трън обикновен (*Berberis vulgaris* L.)
Шапиче (*Alchemilla vulgaris* complex)

Не се разрешава събирането на тези билки извън определените за годината райони, както и в количества, по големи от определените квоти.

През последните две години (2014 и 2015) на територията на община Харманли няма заявени и съответно отпуснати количества за събиране на тези растения под ограничителен режим.

РИОСВ Хасково осъществява контрол по изпълнение на заповедта, като при констатиране на търговска дейност с лечебни растения, включени в приложението към заповедта, инспекцията санкционира нарушителите, което е станало за последен път през 2013 година..

Със същата заповед е забранено събирането на билки от естествените им находища на следните видове лечебни растения:

Бенедиктински трън, пресечка (*Cnicus benedictus* L.)
Волски език (*Phyllitis scolopendrium* (L.) Newm.)
Горицвет пролетен (*Adonis vernalis* L.)
Дилянка лечебна, валериана (*Valeriana officinalis* L.)
Залист бодлив (*Ruscus aculeatus* L.)
Изтравниче обикновено (*Asplenium trichomanes* L.)
Исландски лишей (*Cetraria islandica* (L.) Ach.)
Исоп лечебен (*Hyssopus officinalis* L.ssp. *aristatus*)
Какула едроцветна (Конски босилек) (*Salvia tomentosa* Mill.)
Копитник (*Asarum europaeum* L.)
Мечо грозде (*Arctostaphylos uva-ursi* (L.) Spreng.)
Момина сълза (*Convallaria majalis* L.)
Оман бял (*Inula helenium* L.)
Папаронка жълта, (Жълт мак, Поратец) (*Glaucium flavum* Crantz)
Пелин сантонинов (*Artemisia santonicum* L.)
Пирински/Мурсалски/Алиботушки чай (*Sideritis scardica* Grisb.)
Пищялка панчиchieва (*Angelica pancicii* Vand)
Плаун бухалковиден (*Lycopodium clavatum* L.)
Риган бял (*Origanum vulgare* L. ssp. *hirtum* (Link.) Jetswaart)
Ружа лечебна (*Althaea officinalis* L.)
Салеп (*Orchis* sp. *Diversa*)
Смил жълт (*Helichrisum arenarium* (L.) Moech.)

Хуперция иглолистна, плаун обикновен (*Huperzia inundata* (L.) Bernh=L.selago)

Цистозира (кафяво водорасло) (*Cystoseira barbata* (Good. et Wood. Ag.)

Ограниченията и забраните не се отнасят за количествата билки, събирани за лични нужди.

Необходимост и ред за издаване на позволителни за ползване на лечебни растения

Редът за ползване на ресурсите от лечебни растения, дейности за опазването им и осигуряване на устойчивото им ползване е представен детайлно в т. 4.1.

Редът за издаване на позволителни е определен със Закона за лечебните растения и е следния:

- Лицата, които кандидатстват за позволително, подават до органите по чл. 22 заявление, което съдържа:
 1. името, местожителството и данните от личната карта на заявителя;
 2. вида и количеството на ползването;
 3. района на събирането.
- Съгласно чл. 22 позволително за ползване на лечебните растения в различните случаи се издава от:
 1. директора на държавното горско или ловно стопанство;
 2. кмета на общината;
 3. областния управител;
 4. директора на дирекцията на националния парк, когато ползването е от териториите и акваториите на националните паркове, след заплащане на такса в съответната дирекция;
 5. лице с висше лесовъдско образование, оправомощено от кмета на съответната община и регистрирано в публичния регистър за упражняване на лесовъдска практика;
 6. лице с висше лесовъдско образование, регистрирано в публичния регистър за упражняване на лесовъдска практика;
- Съгласно чл. 35 от ЗЛР органите по чл. 22 издават позволителното в еднодневен срок от постъпването на заявлението, освен когато за определянето на разрешеното количество се изискват допълнителни справки, но не по-късно от 5 дни от постъпването на заявлението.
- Позволителните за ползване се издават по реда на постъпването на заявленията а при определяне на количеството органите по чл. 22 отчитат предвижданията на плановите документи по този закон, включително на документите в проектна фаза. (Когато документите не са влезли в сила или проектите не са разработени, размерът на разрешеното количество се определя от органите по чл. 22).
- Органът по чл. 22 има право да откаже издаването на позволително при изчерпване на количествата лечебни растения, определени от плановите документи, като се мотивира писмено в посочения в закона срок.
- Издаденото позволително, както и отказът да бъде издадено могат да се обжалват от заинтересуваните лица по реда на Закона за административното производство.
- Изменение на позволителното може да се извършва само от органа, който го е издал, когато титулярят изрази желание да бъдат променени видът, количеството или районът на събиране на лечебните растения.
- Органът по чл. 22 отнема позволителното за ползване със заповед, когато от дейността на титуляря на позволителното за ползване е настъпило увреждане или унищожаване на находищата на лечебни растения. Заповедта по ал. 1 може да бъде обжалвана по реда на Закона за административното производство.

Забранява се издаването на позволителни за ползване в нарушение на предвижданията на съответните планове, програми и проекти и на специалния режим, определен по чл. 10, ал. 1 и ежегодната Заповед на Министъра на околната среда и водите.

До момента в община Харманлине е приета Тарифа за таксите за ползване на лечебни растения от земи, гори, води и водни обекти – общинска собственост. Такава ще бъде изготвена и предложена за гласуване на Общинския съвет като мярка за изпълнение на

програмата, още в първата година на нейното действие, заедно с образците на документи (удостоверение и разрешително) съгласно изискванията на ЗЛР.

15. Мерки за опазване на ресурсите и разнообразието на лечебните растения

Дейностите и мерките набелязани и представени в този раздел към ОПООС са лесно приложими. Изпълнението им ще доведе както до изпълнение на поставените цели, така и за повишаване ефективността на прилагане на нормативните изисквания по отношение опазването и устойчивото ползване на лечебните растения на територията на община Харманли. За да стане това е необходимо всички заинтересовани страни с отношение към проблемите в тази област да изпълняват възложените им от закона задължения и да предприемат нужните практически мерки по ограничаване въздействието на установените застрашаващи фактори.

За да бъдат постигнати така определените цели и за да бъде ефективна работата на община Харманли се предвижда изпълнението на следните мерки, които в основната си част са неинвестиционни:

№	Дейности	Отговорна институция	Срок	Екологичен ефект
1.	Конкретизиране на условия в разрешителното за ползване, специфични за всеки вид лечебно растение в съответствие с еколого-биологичната характеристика на видовете	Община Харманли ДГС Харманли	Постоянен	Точни и ясни насоки за начина на ползване на лечебните растения, според спецификата на всяко едно от тях с цел да не се увреждат растенията
2.	Осъществяване на контрол за недопускане на ползване на лечебни растения по начини и със средства, водещи до увреждане или унищожаване на находищата	Община Харманли РИОСВ Хасково ДГС Харманли	Постоянно	Опазване на находищата на конкретните растителни видове
3.	Извършване на съвместни проверки на място (находища, пунктове и пазари), относно спазване на условията, поставени в разрешителните за ползване на лечебни растения	Община Харманли РИОСВ Хасково ДГС Харманли	Периодично	Опазване на находищата на конкретните растителни видове
4.	Създаване и поддържане на база данни за находища на лечебни растения в общината, в т.ч. и на техните запаси	Община Харманли РИОСВ Хасково	Периодично	Актуална информация за качеството и наличността на находищата на лечебните растения.
5.	Повишаване на компетентността на лицата от общинската администрация, отговорни за прилагане на ЗЛР	Община Харманли	Постоянен	Компетентно прилагане на ЗЛР
6.	Координиране на дейностите по опазване и ползване на лечебни растения с другите институции, имащи правомощия по ЗЛР – РИОСВ Хасково, Областна администрация, РДГ Кърджали, ДГС Харманли	Община Харманли РИОСВ Хасково, Областна администрация, РДГ Кърджали, ДГС Харманли	Периодично	Ефикасно прилагане на дейностите предвидени в Закона за лечебните растения от всички отговорни институции

7.	Провеждане на периодични разяснителни кампании за запознаване на населението със законовите изисквания: -заповедта на МОСВ; -трите брошури на МОСВ – по ЗЛР, Наредба 2 и Наредба 5; -задълженията им по ЗЛР	Община Харманли РИОСВ Хасково ДГС Харманли, Областна администрация, РДГ Кърджали	Периодично	Повишена екологична култура на населението за прилагане на ЗЛР и наредбите към него
8.	Предоставяне на собствениците и ползвателите на земеделски земи на наличната информация за ЛР на територията на общината, за пригодността на земята за отглеждането им, както и препоръки за отглеждане	Община Харманли РИОСВ Хасково ДГС Харманли, Областна администрация, РДГ Кърджали	Периодично	Повишена екологична култура на населението за прилагане на ЗЛР и наредбите към него

Природоохранителната значимост на района като цяло, а в частност по отношение на биоразнообразието и лечебните растения би могла да се популяризира допълнително чрез подготовката и издаването на подходящи брошури и дигитални, особено по отношение на редките видове.

16.Изводи. Организация за изпълнение на програмата.

Изводи

Опазването на лечебните растения е система от мерки и дейности, целящи запазването на биологичното разнообразие на лечебните растения и на техните ресурси. То включва поддържането и съхраняването на екосистемите, съдържащи лечебни растения, на естествените им местообитания, както и поддържането и възстановяването на жизнеспособни популации на видовете. Опазването на лечебните растения е насочено към биологичните им ресурси в естествената им среда, включително към генетичните ресурси, отделните екземпляри растения, популациите на видовете и екосистемите, включващи популацията.

При прилагане на Закона за лечебните растения и на раздел “Лечебни растения” към общинската програма за опазване на околната среда на Община Харманли естествените находища ще се опазят от увреждане и унищожаване, ще се осигури устойчивото им ползване като част от естествения растителен генетичен фонд и няма да се допусне изменението на популациите им, при което да се влошат биологичните им показатели или да се затрудни естественото им възстановяване.

При изпълнението на предвидените в предишната глава мерки ще се постигне ефективно използване на лечебните растения, опазване на естествените им находища, предотвратяване изчезването на отделни видове и свързани с тях компоненти на околната среда, както и ще бъдат задоволени потребностите от лечебни растения на населението.

Организация за изпълнение на програмата

Дейностите които имат отношение към мониторинга, контрола, оценката и актуализацията на Раздел „Лечебни растения“ ще се извършват успоредно с тези свързани с Общинската програма за опазване на околната среда.

За да бъдат реализирани поставените с програмата задачи и постигнати заложените в нея цели е нужно предложените действия на общината по опазване на околната среда да бъдат еднакво добре приети от общинския съвет, общинското ръководство и съответните секторни специалисти.

Оперативните дейности свързани с отчетността, организацията и координацията с други структури (в и извън общината) свързани с изпълнението и контрола на програмата се изпълняват от експерта Еколог.

Контролът върху изпълнението се извършва от Общинския съвет на община Харманли пред който кметът представя всяка година отчет за изпълнението на раздела като част от отчета за изпълнение на ОПООС, който се предоставя и на РИОСВ Хасково. В отчета се отбелязват постиженията и слабостите при изпълнението на програмата, а при необходимост се правят предложения за допълване и актуализиране на програмата.

Актуализация и допълване на раздела се прави при изтичане на срока на действието му, при съществени промени в законодателството или по други съображения, които биха допринесли за подобряването му.

Координация с други общински и регионални програми

Раздела „Лечебни растения“ към ОПООС на община Харманли е съобразен с нормативните документи по опазване на лечебните растения и голям брой национални, регионални и местни програмни и стратегически документи. Най-тясна е обвързаността с Общинската програма за опазване на околната среда, неразделна част от която се явява.

17.Приложения

1. Приложение №1 Удостоверение по чл. 42, т.3 и чл.46, т.3 от Закона за лечебните растения
2. Приложение №2 Позволително по чл.46, т.2 от Закона за лечебните растения
3. Приложение №3 Заявление за издаване на позволително за ползване на лечебни растения по чл. 46 т. 2 от Закона за лечебните растения

ПРИЛОЖЕНИЕ №1

Удостоверение по чл. 42, т.3 и чл.46, т.3 от Закона за лечебните растения
ОБРАЗЕЦ

Общинска Администрация - гр. Харманли, обл. Хасково

пл. "Възраждане" 1, тел. 0373/82015, факс:0373/82525

e-mail: obshtina@harmanli.bg

УДОСТОВЕРЕНИЕ

№/

номер дата, месец, година

за билките от култивираните лечебни растения

На основание: чл.42, т.3 и чл.46 от Закона за лечебните растения

УДОСТОВЕРЯВАМ, чеЮЛ/ФЛ....., със седалище:..... адрес:....., ул....., дан.№....., БУЛСТАТ управител...../физическо лице....., ЕГН....., ЛК...../попълват се всички лични данни/ е култивирал следните лечебни растения:

Вид на култивираното лечебно растение наименование на български и латински	Засята площ дка	Местоположение землище, имот №	Вид морфоло- гична част лист, корен,цвят	Добив кг/свежо
1.				
2.				

Забележка: Насаждението е създадено през година.

КМЕТ НА ОБЩИНА ХАРМАНЛИ:

(име, подпис и печат)

ПРИЛОЖЕНИЕ №2

Позволително по чл.46, т.2 от Закона за лечебните растения

ОБРАЗЕЦ

1.					
1. Адрес:					
4. БУЛСТАТ Данъчен №					
5. ПОЗВОЛИТЕЛНО № ./..... (дата) местност ЗА СЪБИРАНЕ НА БИЛКИ/ГЕНЕТИЧЕН МАТЕРИАЛ землище община участъкотдели					
6. На основание чл.22, т.2 от Закона за лечебните растения за срок от до					
7. Разрешава се на					
(име, презиме, фамилия)					
8. от гр./с..... ул..... община обл..... ЕГН:			9. фирма..... от гр./с. БУЛСТАТ: ул..... община.....Данъчен № обл.....		
10. да събира:					
№	Наименование на билката	Мярка (кг, бр)	Количество	Ед.такса (лв)	Обща сума (лв)
1.					
2.					
3.					
Всичко					
.....(словом лева) в гореспоменатите отдели и местности, при следните условия: (средства и методи на добиване)и при задълженията, изписани на гърба на формуляра (с помощта за лица, организирани от титуляра)					
11.Вносител: (подпис)			12.Получил сумата:..... (длъжност и фамилия) (подпис и печат)		
Позволителното се издава на лице, което извършва ползване или на билкозагответел, регистриран по Търговския закон					

Указания за информацията на гърба на формуляра:

ЗАДЪЛЖЕНИЯ НА ПОЛЗВАТЕЛЯ:

1. При извършване на ползването да носи винаги в себе си разрешителното.
2. Да не извършва ползване в места, по начин и със средства, извън указаните в разрешителното
3. Да извършва само указаните в разрешителното видове ползвания
4. Да опазва находищата на лечебните растения
5. Да спазва правилата за противопожарна безопасност
6. Да не престъпва правата по ползване на настоящето разрешително

ЛИЦА, КОИТО СА ОРГАНИЗИРАНИ ОТ ТИТУЛЯРА ЗА ИЗВЪРШВАНЕ НА ПОЛЗВАНЕТО

1.....			
	(име, презиме, фамилия)	ЕГН	Адрес
2.....			
	(име, презиме, фамилия)	ЕГН	Адрес
3.....			
	(име, презиме, фамилия)	ЕГН	Адрес
4.....			
	(име, презиме, фамилия)	ЕГН	Адрес
5.....			
	(име, презиме, фамилия)	ЕГН	Адрес
6.....			
	(име, презиме, фамилия)	ЕГН	Адрес
7.....			
	(име, презиме, фамилия)	ЕГН	Адрес

Подпис на длъжностното лице:
(печат на ведомството)

Указания за съдържание и попълване на формуляра:

1. Наименование на администрацията на централната или местната власт, издаваща разрешителното:
 - Министерство на околната среда и водите;
 - Министерство на земеделието и горите / Национално управление на горите;
 - Областна Администрация;
 - Община;
2. Наименование на поделение на администрацията по т.1
 - Дирекция на Национален парк;
 - Държавно лесничество / Държавна дивечовъдна станция;
3. Адрес на администрацията (Областна администрация, Община, Дирекция на Национален парк, Държавно лесничество, Държавна дивечовъдна станция);
4. БУЛСТАТ, Данъчен № на администрацията по т.3;
5. Атрибутите се попълват според образца;
6. Основание за издаване на разрешителното, съответно:
 - чл.22, ал.1 от ЗЛР – при издаване на разрешителното при издаване от Държавно лесничество или Държавна дивечовъдна станция;
 - чл.22, ал.2 от ЗЛР – при издаване на разрешително от община, като се посочва и номер на решението на ОБС за приемане на общинските такси за ползване на лечебните растения;
 - чл.22, ал.3 от ЗЛР – при издаване на разрешителното от областен управител;
 - чл.22, ал.4 от ЗЛР – при издаване на разрешителното от Дирекция на Национален парк;
7. Посочва се физическото или юридическото лице, на което се издава разрешителното;
8. Данни за физическо лице на което се издава разрешителното;
9. Данни за юридическото лице на което се издава разрешителното;
10. Попълва се според образца, като се указва вида на ползването, билката, мярка (кг или бр.), количеството, единична такса, обща сума (цифром и словом), задължения на ползвателя и дали ще ползва помощта на лица под негова организация; Уточнява се и местността, землището, имота, отдела, подотдела, за да може да се контролира ползването и да се планира за следващите години
11. Подпис на титуляря;
12. Длъжност, фамилия и подпис на длъжностното лице, издало разрешителното и печат на ведомството.

ПРИЛОЖЕНИЕ №3

До Кмета
на Община Харманли

ЗАЯВЛЕНИЕ

От
ЕГН.....
(име, презиме, фамилия)
лична карта №....., изд. на..... год. от
.....
с постоянен адрес: гр. /с./ ул. №
.....
вх., ет., ап.тел за връзка:

в качеството си на
.....
(физическо лице, собственик, управител, изпълнителен директор)
на
.....
.....
(фирма на юридическо лице, едноличен търговец)
БУЛСТАТ:....., Данъчен номер
.....
със седалище/адрес на
управление:.....
(населено място, булевард/улица, №)

Господин Кмет,

Моля да ми бъде издадено позволително за ползване на лечебни растения от земи, гори, води и водни площи – общинска собственост и такива, включени в строителните граници на населените места – общинска собственост, съгласно чл. 46 т. 2 от Закона за лечебните растения

№	Вид на ползването	Количество	Начин на ползване	Срок на ползване	Находище, местност
1					
2					
3					
4					
5					

Прилагам:

1. Документ за платена такса.

Считам, че молбата ми ще бъде удовлетворена.

Дата:.....

С уважение :